

food
relations

Το φαγητό ως βασικό μέσο κοινωνικής
ενσωμάτωσης και διαπολιτισμικού διαλόγου:

Μια γεύση από τα διδάγματα των ευρωπαϊκών
πρωτοβουλιών

food
relations

food relations

Έρευνα που εκπονήθηκε από:

Juan Fernandez Gil, Hannes Gerlof, Emilie Fus, Peter Volz, Savannah Bein
AGRONAUTEN organization - Adlerstr 12a, 79098 Freiburg i.B., Germany

Με τη συνεισφορά των εταίρων του έργου Food Relations:

ACRA, ABD-ONG, AgroEcoPolis, Kamba, SIS Sistema Imprese Sociali

**Το φαγητό ως βασικό μέσο κοινωνικής
ενσωμάτωσης και διαπολιτισμικού
διαλόγου:**

Μια γεύση από τα διδάγματα των
ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών

toof

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τις τελευταίες δεκαετίες, η κοινωνία των πολιτών έχει αναπτύξει μια όλο και αυξανόμενη επίγνωση της μετασχηματιστικής δύναμης των τροφίμων στις κοινωνικές και οικονομικές δομές. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στα παγκόσμια κινήματα για το δικαίωμα στην τροφή και τη διατροφική κυριαρχία, καθώς και στα διδάγματα από τις τοπικές και λαϊκές πρωτοβουλίες της αλληλέγγυας οικονομίας.

Η μεταβατική πορεία των διατροφικών συστημάτων προς την αγροοικολογία επιδιώκεται μέσω της ανανέωσης των μοντέλων κατανάλωσης και των συνδεδεμένων κοινωνικών σχέσεων. Οι πρωτοβουλίες της κοινωνίας των πολιτών σ' αυτόν τον τομέα προσδόκησαν και ενθάρρυναν, συχνά, πολιτικές αλλαγές και αλλαγές του συστήματος με αρκετά αποτελεσματικό τρόπο, οδηγώντας στην κοινωνική αλλαγή και την καινοτομία.

Χάρη στο πρόγραμμα «Food Relations», το οποίο χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής ΕΕ), τα τελευταία χρόνια διερευνήσαμε Ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες της κοινωνίας των πολιτών, που ασχολούνται με την παραγωγή, την κατανομή και την κατανάλωση των τροφίμων, δίνοντας έμφαση στην προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου και της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών.

Η παρούσα δημοσίευση συνοψίζει τα πορίσματα της έρευνάς μας (με επικεφαλής την ομάδα Agronauten και με την υποστήριξη των εταίρων του προγράμματος) στη χαρτογράφηση και την κατανόηση αυτών των πρωτοβουλιών, συμπεριλαμβανομένων των βασικών προκλήσεων, των δυνατών σημείων και των αδυναμιών τους.

Το μοιραζόμαστε με στόχο να «ανοίξει ο δρόμος» για ανταλλαγή, αμοιβαία μάθηση και δικτύωση, και -ας ελπίσουμε- να δώσει κίνητρο για την περαιτέρω ανάπτυξη και διάδοση των αποτελεσματικών πρωτοβουλιών ένταξης, που βασίζονται στα τρόφιμα ως βασικό μέσο.

Michele Curami
Project Manager, ACRA

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΟΙΜΙΟ.....	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
<i>Προσφυγες, Ορισμός Της Ώλης</i>	9
<i>Μεταναστες, Ορισμός Του Ειδικού Εισηγητή Της Επιτροπής Για Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα</i>	10
<i>Αιτούντες Ασυλο, Ορισμός Της Unesco</i>	10
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ, ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ.....	11
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΙΑ ΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΤΡΟΦΙΜΑ ΕΡΓΑ ΣΤΗΝ ΕΕ.....	14
ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΛΥΣΕΙΣ.....	20
<i>Βασικά Στοιχεία Ενσωματώσης</i>	20
<i>Ικανοποίηση Των Βασικών Αναγκών Των Υτχ</i>	21
<i>Ψυχολογική Ευημερία</i>	22
<i>Τοπικοποίηση / Τοπική Προσαρμογή</i>	22
<i>Καθιέρωση Ένος Καθημερινού Προγράμματος</i>	24
<i>Εκμάθηση Της Γλώσσας</i>	25
<i>Επίλυση Των Θεσμικών Εμποδίων</i>	26
<i>Επαγγελματική Κατάρτιση</i>	27
<i>Δικτύωση</i>	28
<i>Συμμετοχή Της Τοπικής Κοινότητας</i>	30
<i>Βιωσιμότητα</i>	32
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ.....	34
<i>Χρηματοδότηση, Ανεξαρτησία Ενάντιον Εξάρτησης</i>	34
<i>Ετερογενείς Ενδιαφερομενοί, Χαος Ενάντιον Δημιουργίας</i>	35
<i>Η Αντίληψη Των Μεταναστών Για Την Κοινότητα Ως Προβλήμα Ενάντι Πορων</i>	35
<i>Συμμετοχή Των Εθελοντών Ανώτερης/Μεσαιας Τάξης Ενάντι Των Λιγότερο Ευνοημένων Ομαδών</i>	36
<i>Υποδοχής</i>	36
<i>Προοπτική Φυλού</i>	37
<i>Βοηθητική Προσεγγίση Ενάντιον Της Προσεγγίσης Κοινής Χρήσης, Καθετή Ενάντιον Οριζόντιας</i>	37
<i>Κλίμακα Έργου Μικρή, Τοπική Και Αποσυνδεδεμένη. Σκεφτείτε Παγκοσμία, Ενεργήστε Τοπικά</i>	37
<i>Οι Ετικέτες «Διαπολιτισμικότητα», «Προσφυγες» ... - Αποκλειστικές Ενάντι Του Ανοικτού Για Όλους</i>	38
<i>Πολιτιστικές Διαφορές, Τονίζοντας Τις Διαφορές Ενάντια Στην Προαγωγή Διαλόγου</i>	38
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ.....	39
<i>Προτάσεις Για Εστιατορία/Catering</i>	39
<i>Προτάσεις Για Εκδηλώσεις Μαγειρικής Και Κλειστά Δευτνά</i>	39
<i>Προτάσεις Για Κοινοτικούς Κηπους</i>	40
<i>Προτάσεις Για Αγροκτηματα/Επαγγελματικούς Κηπους</i>	40
<i>Προτάσεις Για Εκπαιδευτικά Προγράμματα</i>	41
<i>Διατομαεκό Ζήτημα: Πως Να Προωθήσετε Την Οικολογική Βιωσιμότητα Στις Πρωτοβουλίες</i>	41
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ 35 ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ.....	46
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	46
1. <i>Über den Tellerrand.V. (Σε Όλη Τη Γερμανία)</i>	46
2. <i>Zusammen leben (Φραιμπουργκ)</i>	47
3. <i>Annalinde gGmbH (Leipzig)</i>	48
4. <i>Buntes Meissen Bündnis Zivilcourage e.V. (Meissen)</i>	49
5. <i>Cookin' Hope (Wuppertal)</i>	50
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	51
1. <i>Associação Pão a Pão (Λισαβόνα)</i>	51

ΓΑΛΛΙΑ	52
1. <i>Food Sweet Food: Refugee Food Festival</i> (Παρισι / Διαφορα Μερη)	52
2. <i>En.chantier: La Cantine du Midi</i> (Μασσαλία)	53
ΙΣΠΑΝΙΑ	54
1. <i>Asociación por ti mujer</i> (βαλενθία)	54
2. <i>Integraschool</i> (Lleida Και Άλλες Πολεις)	56
3. <i>COOPE/Κεντρικο Παρκο</i> (Sant Boi de Llobregat, Βαρκελωνη)	56
4. <i>Mescladís</i> (Βαρκελωνη)	57
ΕΛΛΑΔΑ	57
1. <i>Nan</i> (Μυτιληνη, Λεσβος)	57
2. <i>Options FoodLab</i> (Αθηνα)	58
3. <i>Περβολαρηδες Θεσσαλονικης</i> (Θεσσαλονικη)	59
ΙΤΑΛΙΑ	60
1 <i>Orient Experience, Africa Experience</i> (Βενετια Και Παντοβα)	60
2. <i>Maramao, Canelli</i> (Asti)	60
3. <i>Aps Barikama</i> . Ρωμη	61
4. <i>Kamba</i> (Μιλανο)	62
5. <i>Salus Space</i> (Μπολονια)	63
6. <i>Τροφιμα Για Την Ενταξη</i> (Pollenzo)	64
7. <i>Le Galline Felici</i> (Σικελια)	65
ΑΥΣΤΡΙΑ	66
1. <i>IGOR</i> , Βιεννη	66
ΕΛΒΕΤΙΑ	67
1. <i>Heks Neue Gärten Beider</i> Βασιλεια, Ελβετια	67
2. <i>Schweizerisches Arbeiterhilfswerk SAH Landwirtschaft und Garten</i>	67
ΣΟΥΗΔΙΑ	69
1. <i>Gastronaut</i> (Στοκχολμη)	69
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	70
1. <i>A Beautiful Mess</i> (Αμστερνταμ)	70
2. <i>Oost Indisch Groen</i> (Αμστερνταμ)	71
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	72
1. <i>Tandem Europe/ Multi-Kulti Collective (MKC): New Roots</i> (Sofia)	72
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	72
1. <i>Comfrey Project</i> (Newcastle upon Tyne)	72
2. <i>Mazi Mas</i> (Λονδινο)	74
ΤΣΕΧΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	75
1. <i>Ethnocatering</i>	75
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	75
<i>Immigrants Villages</i>	75
ΒΕΛΓΙΟ	76
1. <i>Collectactif</i> (Βρυξελλες)	76
2. <i>Atelier-Groot-Eiland</i> (Βρυξελλες)	77
ΤΕΛΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ.....	80
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ:.....	82

Προοίμιο

(Μετάφραση από το πρωτότυπο κείμενο του Δρ. Josef Heringer, πτυχιούχου πανεπιστημίου κηπουρικής και ιδρυτή του Weltgarten στο Laufen, Βαυαρία, Γερμανία, 2014)

«Ο κόσμος κινείται. Με μια πρώτη ματιά, αυτό δεν είναι κάτι νέο για εμάς. Νέο, όμως, είναι ότι η κίνηση στην επιφάνεια του πλανήτη μας αυξάνεται δραματικά. Ζούμε στο τέλος μιας εποχής, τέλος αρκετά όμοιο με αυτό της αρχαιότητας. Πολλοί άνθρωποι -ακόμα και ολόκληρες φυλές- κινούνται όλο και περισσότερο. Ενώ παλαιότερα άνθρωποι από την πυκνοκατοικημένη Ευρώπη μετανάστευαν σε ηπείρους με περισσότερους πόρους, χώρους και ευκαιρίες, σήμερα η μετανάστευση γίνεται με τον αντίθετο τρόπο. Μέσα στην ΕΕ υπάρχει μια μεταναστευτική τάση προς τα δυτικά και τα βόρεια, σε πιο εύπορες περιοχές της ηπείρου. Οι άνθρωποι από χώρες με πολιτικές, εθνικές, θρησκευτικές, κλιματικές και κοινωνικοοικονομικές συγκρούσεις αναζητούν μια καλύτερη ζωή σε φαινομενικά πιο ανεπτυγμένες, σταθερές και ασφαλείς χώρες της Ευρώπης.

Η μετανάστευση μπορεί να προκαλέσει δυσφορία σε αρκετά πολιτικά και κοινωνικά σύνολα αλλά και σε ατομικό επίπεδο. Η δυσφορία αυτή οξύνεται, εάν οι άνθρωποι που φτάνουν έχουν διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο, εάν μοιάζουν διαφορετικά και μιλούν σε διαφορετικές γλώσσες. Μια ισχυρή «θεραπεία» είναι να γνωρίζουμε ότι ο καθένας μας είναι υβρίδιο της τελευταίας μαζικής μετανάστευσης πριν από 1500 χρόνια. Όχι μόνο είμαστε απόγονοι μικτών ανθρώπων όσον αφορά την εθνικότητα, τον πολιτισμό και τη θρησκεία, αλλά ακόμα και τα περισσότερα από τα φυτά που χρησιμοποιούμε για τροφή -φυτά που μεγαλώνουν στο γηγενές έδαφος και που πουλάμε στα τοπικά καταστήματα- έχουν μεταναστευτικό υπόβαθρο. Η «προσφορά» αυτή των βοτάνων από τους νεοφερμένους εφοδιάζει κατά τη διάρκεια των τελευταίων χιλιάδων χρόνων τα τραπέζια μας, γεμίζοντάς τα πλουσιοπάροχα, χάρη στις ιστορικές αυτές εισαγωγές.

Η σχέση ανάμεσα στα τρόφιμα και τη μετανάστευση δεν αποδεικνύεται μόνο μέσω της κοινής, υπαρξιακής ανάγκης που ικανοποιούμε με το φαγητό, αλλά και με την ιδέα, ότι χωρίς τη μετανάστευση, τόσο των ανθρώπων όσο και των φυτών, δεν θα τρώγαμε αυτά που τρώμε.»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 2015 ο αριθμός των ανθρώπων που φθάνουν στις Ευρωπαϊκές ακτές σε αναζήτηση ασύλου, ώστε να ξεφύγουν από τον πόλεμο, τις διώξεις, καθώς και από την έλλειψη οικονομικών προοπτικών στη Μέση Ανατολή, την Κεντρική και Νότια Ασία ή τη Δυτική Αφρική, αυξάνεται σημαντικά. Πολλοί από αυτούς βιώνουν επικίνδυνες και τραυματικές διαδρομές για να φτάσουν στην Ευρώπη. Εκεί, αυτοί οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν την πρόκληση της ένταξης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης – από την αγορά εργασίας, τη στέγαση και την εκπαίδευση έως και την κοινωνική συμμετοχή. Στην παρούσα την μελέτη, οι συγγραφείς εξετάζουν το φαγητό ως μέσο για να επιτραπεί η εν λόγω ενσωμάτωση και ένταξη.

Γιατί το φαγητό; Γιατί αντιπροσωπεύει μια βασική ανθρώπινη ανάγκη για θρέψη, φέρνοντας τους ανθρώπους μαζί, ανεξάρτητα από το υπόβαθρο, το φύλο ή άλλες διαφορές που έχουν. Ο ορισμός που δίνουμε στο φαγητό περιλαμβάνει όλες τις σχετικές δραστηριότητες σε διαφορετικούς τομείς (φέρ' ειπείν στην παραγωγή, τη μεταποίηση, την πώληση σε μικρές ποσότητες, την τροφοδοσία, την εκπαίδευση, κ.ά.), από την κοινωνική κηπουρική και την επαγγελματική καλλιέργεια, μέχρι το μαγείρεμα/τροφοδοσία, τη δημιουργία διατροφικών προϊόντων, ακόμα και τη διδασκαλία. Αυτό που είναι ζωτικής σημασίας σε όλα τα στάδια είναι ότι τα τρόφιμα χρησιμοποιούνται ως μέσο για ανταλλαγή, ενσωμάτωση ή/και ένταξη, είτε πρόκειται για μη εμπορικούς σκοπούς είτε για επαγγελματική, επιχειρηματική ή άλλη υβριδικής μορφής χρήση.

Οι προαναφερθείσες δραστηριότητες, που χρησιμοποιούν τα τρόφιμα ως βασικό μέσο για την ενσωμάτωση Υπηκόων Τρίτων Χωρών (στο εξής ΥΤΧ) στην κοινωνία, είναι επίσης ευθυγραμμισμένες με τους Στόχους για την Αειφόρο Ανάπτυξη (Sustainable Development Goals, SDG), οι οποίοι περιλαμβάνονται στο πλαίσιο της Ατζέντας για την Αειφόρο Ανάπτυξη του 2030, που υιοθετήθηκε το 2015 από όλα τα μέλη των Ηνωμένων Εθνών. Τα ειδικά χαρακτηριστικά των SDG που, επίσης, εξετάζονται στο πλαίσιο αυτής της έρευνας είναι τα εξής: 2. Ο τερματισμός της πείνας, η επίτευξη της επισιτιστικής ασφάλειας, η βελτίωση της διατροφής και η προώθηση της βιώσιμης γεωργίας· 4. Η εξασφάλιση εκπαίδευσης υψηλής ποιότητας και η προώθηση της διά βίου μάθησης, χωρίς αποκλεισμούς, για όλους· 10. Η μείωση της ανισότητας μέσα και ανάμεσα στις χώρες· 11. Να καταστούν οι οικισμοί και οι πόλεις δεκτικές, ασφαλείς, ανθεκτικές και βιώσιμες· 12. Η διασφάλιση βιώσιμων μοντέλων κατανάλωσης και παραγωγής· και 13. Η λήψη άμεσων μέτρων για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεών της.

Ορισμός των υπηκόων τρίτων χωρών

Σε αναζήτηση ενός όρου κατάλληλου για την κύρια ομάδα - στόχο των αξιολογηθέντων προγραμμάτων και πρωτοβουλιών, η ομάδα του Food Relations αποφάσισε να χρησιμοποιήσει τους ΥΤΧ (Υπήκοοι Τρίτων Χωρών).

Οι Υπήκοοι Τρίτων Χωρών (ΥΤΧ) είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται συχνά στο πλαίσιο της μετανάστευσης, αναφερόμενος σε άτομα που διαμένουν και / ή υποβάλλουν αίτηση για θεώρηση εισόδου σε χώρες, που δεν είναι η χώρα καταγωγής τους (δηλαδή η χώρα διαμετακόμισης), για να μεταβούν σε χώρες προορισμού, που επίσης δεν είναι η χώρα καταγωγής τους. Στην ΕΕ, ο όρος χρησιμοποιείται συχνά, μαζί με το «αλλοδαποί» και το «αλλοδαποί εκτός ΕΕ», που αναφέρονται σε άτομα τα οποία δεν είναι ούτε από τη χώρα της ΕΕ στην οποία διαμένουν επί του παρόντος, ούτε από άλλο κράτος μέλος της ΕΕ. Οι κύριες κατηγορίες για αυτόν τον όρο περιλαμβάνουν:

Πρόσφυγες, ορισμός της UNHCR:

Πρόσφυγας είναι κάποιος που έχει αναγκαστεί να εγκαταλείψει τη χώρα του/της λόγω διωγμού, πολέμου ή βίας. Ένας πρόσφυγας έχει βάσιμο τον φόβο διώξεων λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα. Πιθανότατα, δεν μπορεί να επιστρέψει στην πατρίδα του ή φοβάται να το κάνει. Ο πόλεμος και η εθνική, φυλετική και θρησκευτική βία είναι οι κύριες αιτίες των προσφύγων που εγκαταλείπουν τις χώρες τους¹

Μετανάστες, ορισμός του Ειδικού Εισηγητή της Επιτροπής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα:

(α) Άτομα που βρίσκονται εκτός του εδάφους του κράτους του οποίου είναι υπήκοοι ή πολίτες, δεν υπόκεινται στην έννομη προστασία του και βρίσκονται στο έδαφος άλλου κράτους ·

(β) Άτομα που δεν τυγχάνουν της γενικής νόμιμης αναγνώρισης των δικαιωμάτων, που είναι εγγενής στη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα από το κράτος υποδοχής, φυσικό πρόσωπο ή παρόμοιο καθεστώς ·

(γ) Άτομα που δεν τυγχάνουν γενικής νομικής προστασίας των θεμελιωδών τους δικαιωμάτων με διπλωματικές συμφωνίες, θεωρήσεις ή άλλες συμφωνίες².

Αιτούντες άσυλο, ορισμός της UNESCO:

Οι αιτούντες άσυλο είναι άνθρωποι που διασχίζουν τα σύνορα αναζητώντας προστασία, αλλά ενδέχεται να μην πληρούν τα αυστηρά κριτήρια, που ορίζει η σύμβαση του 1951. Ο αιτών άσυλο περιγράφει κάποιον που έχει υποβάλει αίτηση για προστασία ως πρόσφυγας και αναμένει τον καθορισμό του καθεστώτος του/της. Ο όρος πρόσφυγας χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα πρόσωπο στο οποίο έχει ήδη χορηγηθεί προστασία. Οι αιτούντες άσυλο μπορούν να γίνουν πρόσφυγες, εάν οι τοπικές αρχές μετανάστευσης θεωρήσουν ότι η κατάστασή τους έγκειται στον διεθνή ορισμό του πρόσφυγα. Ο ορισμός του αιτούντος άσυλο μπορεί να διαφέρει από χώρα σε χώρα, ανάλογα με τους νόμους της. Ωστόσο, στις περισσότερες χώρες, οι όροι αιτούντων άσυλο και προσφύγων διαφέρουν μόνο όσον αφορά τον τόπο όπου ένα άτομο ζητά προστασία: ένας αιτών άσυλο ζητά προστασία μετά την άφιξή του στη χώρα υποδοχής, ενώ ένας πρόσφυγας ζητά προστασία, και του παρέχεται αυτό το προστατευόμενο καθεστώς εκτός της χώρας υποδοχής.³

Πρέπει να γνωρίζουμε ότι ο όρος Υπήκοοι Τρίτων Χωρών (ΥΤΧ) αναφέρεται σε ένα σύνολο ατόμων με πολύ διαφορετικά υπόβαθρα και προσωπικές ιστορίες. Για παράδειγμα, ένας πρόσφυγας από τη Συρία μπορεί να μην έχει πολλά κοινά με έναν αιτούντα άσυλο από τη Γκάμπια ή έναν νεοφερμένο από την Ουκρανία, σχετικά με το μορφωτικό τους υπόβαθρο, τις προσωπικές τους ιστορίες (εμπειρία βίας, πόλεμος, τραύμα) και το νομικό υπόβαθρο που ταιριάζει για την προστασία τους.

Είναι, ωστόσο, σαφές ότι οι περισσότεροι άνθρωποι, που ζητούν να επέλθουν σε καθεστώς πρόσφυγα και ασύλου, αποτελούν μια ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα στην κοινωνία, δεδομένου ότι τα δικαιώματά τους και η πρόσβαση στην απασχόληση, το εισόδημα και η στέγαση μειώνονται. Αυτή η ευπάθεια, οι προκύπτουσες ανάγκες και το καθεστώς των ΥΤΧ πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης.

2 <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/internationalmigration/glossary/migrant/>

3 <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/internationalmigration/glossary/asylum-seeker/>

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ, ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Ο ερευνητικός οργανισμός Agronauten (Freiburg i.B./Γερμανία) σε συνεργασία με τους υπόλοιπους εταίρους της ομάδας του, Food Relations (ACRA (Lead), SIS, KAMBA, όλοι από το Μιλάνο / Ιταλία. AgroEcoPolis, Θεσσαλονίκη / Ελλάδα. ABD, Βαρκελώνη / Ισπανία) δημιούργησαν αυτήν την ερευνητική μελέτη για τον προσδιορισμό των πρωτοβουλιών της κοινωνίας των πολιτών με βάση τα τρόφιμα ως βασικό μέσο για την προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου και της κοινωνικής ένταξης. Το αποτέλεσμα είναι αυτή η έκθεση, η οποία αποσκοπεί στην παροχή πληροφοριών, έμπνευσης, επαφών και καθοδήγησης σχετικά με τους παράγοντες επιτυχίας. Αυτό προορίζεται για το κοινό των υφιστάμενων και των νέων πρωτοβουλιών, καθώς και των υπευθύνων χάραξης πολιτικής, των χορηγών και του ευρύτερου κοινού.

Στην προσπάθειά μας να δημιουργήσουμε μια κατευθυντήρια γραμμή βέλτιστων πρακτικών, διερευνήσαμε, αρχικά, τα τρέχοντα ευρωπαϊκά προγράμματα σε σχέση με τις πρωτοβουλίες, που ασχολούνται με το θέμα της διατροφής και της ένταξης. Σε μια έρευνα που διεξήχθη από τον Απρίλιο έως τον Ιούλιο του 2018, βρήκαμε 300 πρωτοβουλίες σε όλη την Ευρώπη, οι οποίες χρησιμοποιούν τα τρόφιμα ως εργαλείο για την ένταξη στην αγορά εργασίας ή στην πολιτιστική ανταλλαγή, αλλά και ως τρόπο για να βοηθήσουν τους ανθρώπους να αναπτύξουν δεξιότητες, να θρέψουν τον εαυτό τους και την κοινότητα. Η επισκόπηση αυτών των πρωτοβουλιών μπορεί να βρεθεί εδώ. Για να αναγνωριστεί η δυναμική φύση του θέματος, αποφασίσαμε, σε συνεργασία με το πρόγραμμα **Food for Inclusion*** (Πανεπιστήμιο των Γαστρονομικών Επιστημών και του Γραφείου των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), βλ. επίσης την μελέτη), να παρέχουμε μια βάση δεδομένων, όπου μπορούν να προστεθούν νέες ή ελλείπουσες πρωτοβουλίες. Αυτή η βάση δεδομένων εξυπηρετεί την ανάγκη ανταλλαγής που μας γνωστοποιήθηκε από αρκετές πρωτοβουλίες - κάτι που δεν υπάρχει σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Όλες οι πρωτοβουλίες επιτρέπουν στις σχέσεις τροφίμων να καλύψουν ένα χάσμα στην κοινωνία, παρέχοντας χώρους δημιουργικότητας, καινοτομίας και ανταλλαγής. Οι πρωτοβουλίες ακολουθούν την ιδέα της αυτο-ενδυνάμωσης και την προσέγγιση των ανθρώπων για να κάνουν τον κόσμο ένα καλύτερο μέρος (ή όπως θα έλεγε η πρωτοβουλία του **Über den Tellerrand***, που βρίσκεται στο Βερολίνο: “Κάνε τον κόσμο ένα καλύτερο πιάτο”).

Οι πρωτοβουλίες που εντοπίστηκαν περιορίστηκαν στις 35 καλύτερες ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες, σύμφωνα με μια διαδικασία αξιολόγησης. Φυσικά, υπάρχουν πολλές περισσότερες βέλτιστες πρακτικές, αλλά έπρεπε να κάνουμε μια επιλογή. Η επιλογή των κριτηρίων ήταν μια συμμετοχική διαδικασία όλων των μελών του Food Relations. Ανάλογα με τη σημασία τους, τα κριτήρια ταξινομήθηκαν σε δύο ομάδες, τα υποχρεωτικά και τα προαιρετικά. Τα υποχρεωτικά κριτήρια είχαν διπλή αξία σε σύγκριση με τα προαιρετικά. Η αξιολόγηση διεξήχθη χρησιμοποιώντας μια κανονική κλίμακα από το 1 έως το 3, με το 1 να αποτελεί τη χαμηλότερη βαθμολογία, το 2 να αντιπροσωπεύει ένα μέσον και το 3 να είναι το μέγιστο.

* Βλ. περιγραφή των 35 επιλεγμένων πρωτοβουλιών, Ιταλία, 6. Φαγητό για ένταξη (Pollenzo)

* Βλ. Περιγραφή των 35 επιλεγμένων πρωτοβουλιών, Γερμανία, 1. Über den Tellerrand.e.V. (σε όλη τη Γερμανία).

Υποχρεωτικά κριτήρια:

- Κοινωνικά βιώσιμες πρωτοβουλίες (συνθήκες εργασίας κ.λπ.).
- Παιδαγωγικά βιώσιμες πρωτοβουλίες (δυνατότητα εκμάθησης της γλώσσας, προώθηση του διαλόγου για παγκόσμια ζητήματα, όπως η παγκόσμια επισιτιστική κρίση, εναλλακτικές τεχνικές παραγωγής προϊόντων).
- Περιβαλλοντικά βιώσιμες πρωτοβουλίες: προς την κατεύθυνση της αγρο-οικολογίας.
- Ειδική μνεία για την ενδυνάμωση των γυναικών.

Προαιρετικά κριτήρια:

- Συμμετοχή μεταναστών στη διαδικασία σχεδιασμού των πρωτοβουλιών.
- Ανεξαρτησία των εξωτερικών αναλωσίμων, που λειτουργούν κατά μήκος της αλυσίδας της προστιθέμενης αξίας.
- Συνδέσεις με τον κοινωνικό, πολιτικό και δημόσιο τομέα.
- Βιωσιμότητα των πρωτοβουλιών με την πάροδο του χρόνου. (Ανάθεση οικοπέδων, υποδομών, επαγγελματιών).
- Πρωτοποριακή και δημιουργική ιδέα.
- Οικονομική βιωσιμότητα.
- Μεγάλη εμπειρία.

Μελετώντας τις ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες, συνειδητοποιήσαμε ότι δεν υπάρχει μια συγκεκριμένη συνταγή. Βασικές προκλήσεις και συστάσεις για τον σχεδιασμό των πρωτοβουλιών, που εργάζονται για την ενσωμάτωση/ένταξη των Υπηκόων Τρίτων Χωρών μέσω του φαγητού, εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το πλαίσιο. Στο επικείμενο κεφάλαιο “Εθνικό πλαίσιο” εξετάζονται αυτές οι διαφορετικές πτυχές. Το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες οργανισμοί στο πρότζεκτ ήταν ταυτόχρονα και εμπλεκόμενοι στην εργασία με το φαγητό και τα μεταναστευτικά προγράμματα προσέφερε το πλεονέκτημα της επαφής από πρώτο χέρι στις προκλήσεις και τις συστάσεις - εκτός από την έρευνα και τις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν.

Όλα αυτά χρησιμοποιήθηκαν για να σχεδιάσουμε τρία ανοιχτά εργαστήρια με επίκεντρο αυτό το θέμα, στο Βερολίνο, τη Βαρκελώνη και το Μιλάνο, και τα οποία καλύπτουν την επαγγελματική κατάρτιση, τις στρατηγικές συμμετοχής για τους Υπηκόους Τρίτων Χωρών (ΥΤΧ) και την ενεργοποίηση της τοπικής κοινότητας.

Αφού καταρτίσαμε ένα σχέδιο έκδοσης αυτής της έκθεσης, οι εταίροι του έργου πήραν σχόλια από 300 + Υπηκόους Τρίτων Χωρών (ΥΤΧ), καθώς και από 60 οργανώσεις, για την ενίσχυση των αποτελεσμάτων.

Ένα άλλο εργαστήριο διάρκειας 2 ημερών διεξήχθη στο Μιλάνο τον Ιούνιο του 2019 με ειδικούς από την κοινωνία των πολιτών, τις πρωτοβουλίες, την έρευνα και τους χορηγούς, για να ολοκληρωθεί η μελέτη.

Αντιμετωπίσαμε τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες με λογικό τρόπο, αρχίζοντας με τα βασικά στοιχεία της ενσωμάτωσης και τις ανάγκες των ΥΤΧ, προχωρώντας, έπειτα, σε οργανωτικά - δομικά θέματα και τελειώνοντας με συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές για την έναρξη των πρωτοβουλιών στον εκάστοτε τομέα δραστηριοτήτων. Τέλος, περιγράψαμε τις 35 καλύτερες πρωτοβουλίες που επιλέξαμε.

Η ερευνητική μεθοδολογική προσέγγιση είναι σε μεγάλο βαθμό ποιοτική και βασίζεται σε συνεντεύξεις και εργαστήρια με επαγγελματίες, ερευνητές, δωρητές και Υπηκόους Τρίτων Χωρών (ΥΤΧ).

Ωστόσο, προκειμένου να ολοκληρωθεί η μελέτη αντιμετωπίσαμε ορισμένα εμπόδια. Το θέμα έχει ερευνηθεί ελάχιστα και το να συγκεντρωθούν σχόλια για τις κατευθυντήριες γραμμές από τους Υπηκόους Τρίτων Χωρών (ΥΤΧ) αποδείχθηκε δύσκολο, όσον αφορά τη γλώσσα αλλά και την κατανόηση των στόχων του έργου μας. Ο Ιταλός εταίρος μας, SIS, δήλωσε ότι η ίδια η έννοια των κατευθυντήριων γραμμών αλλά και του περιεχομένου τους είναι πολύ μακριά από την εμπειρία των ωφελούμενων· αν και το SIS επέστησε την προσοχή σε πτυχές που σχετίζονται περισσότερο με την καθημερινή ζωή, η υπόθεσή τους είναι ότι η ανάλυση των κατευθυντήριων γραμμών είναι ακόμη πολύ μακριά από τις προτεραιότητες των ωφελούμενων μας, ώστε να γίνουν ένα πεδίο γόνιμης ανταλλαγής μεταξύ τους. Αυτό μεταφράζεται από το γεγονός ότι το ποσό της «διαμεσολάβησης» που έπρεπε να τεθεί στη συλλογή σχολίων ήταν σημαντικά υψηλό. Επίσης, ο γλωσσικός παράγοντας επηρέασε αρνητικά τη συλλογή σχολίων· ορισμένοι από τους ωφελούμενους (ΥΤΧ) στην πραγματικότητα είναι αναλφάβητοι στη μητρική τους γλώσσα· η παρουσία ενός διαμεσολαβητή, ακόμη και για βοήθεια, δεν ήταν πάντα επαρκής για να ξεπεραστεί αυτό το εμπόδιο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΙΑ ΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΤΡΟΦΙΜΑ ΕΡΓΑ ΣΤΗΝ ΕΕ

Τα μεταναστευτικά ρεύματα σε όλη την Ευρώπη δεν κατανέμονται ομοιόμορφα. Πολλοί μετανάστες δεν παραμένουν στη χώρα της πρώτης άφιξής τους, αλλά μεταβαίνουν σε άλλες χώρες, προκειμένου να ενωθούν με συγγενείς και φίλους ή να φτάσουν σε χώρες στις οποίες αναμένουν να βελτιώσουν την κατάστασή τους. Το πρώτο βήμα στον σχεδιασμό ή την αναβάθμιση πρωτοβουλιών σχετικών με τα τρόφιμα στις χώρες υποδοχής είναι η κατανόηση των αντίστοιχων εθνικών, πολιτικών και πολιτιστικών πλαισίων και των συνεπειών, που συνδέονται με αυτά. Φυσικά, όταν μιλάμε για την Ευρώπη δεν είναι μόνο το εθνικό καθεστώς που έχει σημασία, αλλά και το κανονιστικό και πολιτικό πλαίσιο της ΕΕ, καθώς και ο ρόλος που διαδραματίζουν τα θεσμικά της όργανα. Ωστόσο, μια σαφής εικόνα της εθνικής κατάστασης μπορεί να δείξει τους περιορισμούς και τις δυνατότητες δράσης και να συμβάλλει στον καθορισμό πιο εφικτών στόχων για μια νέα πρωτοβουλία (βλ. γραφικό ν. πρωτοβουλίες / χώρα, σελ. 16). Υπάρχουν διάφοροι παράγοντες, οι οποίοι ποικίλλουν ανάμεσα στα κράτη μέλη της ΕΕ, για παράδειγμα: η πρόσβαση και η άδεια για εργασία, η πολιτική κατάσταση, το γενικό κλίμα για τους Υπηκόους Τρίτων Χωρών (ΥΤΧ) και το εάν η χώρα αυτή είναι μια χώρα μετάβασης ή μια χώρα στόχος. Αυτοί οι παράγοντες, καθώς και τα περιφερειακά, τοπικά και πολιτισμικά-θρησκευτικά πλαίσια θα καθορίσουν τον τρόπο με τον οποίο οι πρωτοβουλίες μπορούν να λειτουργήσουν, αλλά και το ποιοι θα είναι ή θα μπορούν να είναι οι κύριοι στόχοι τους και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν. Αυτό το κεφάλαιο δεν μπορεί να περιγράψει τα εθνικά πλαίσια, καθώς αυτό αποτελεί μια ξεχωριστή μελέτη. Ωστόσο, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε το πλαίσιο, όταν θέλουμε να υλοποιήσουμε κομμάτια που εντοπίζονται σε αυτή τη μελέτη.

Η πρώτη διάκριση που πρέπει να γίνει είναι αν μια χώρα είναι χώρα μετάβασης ή χώρα στόχος. Οι **χώρες-στόχοι** (για τους Υπηκόους Τρίτων Χωρών), όπως η Γερμανία, η Ελβετία, η Αυστρία, η Σουηδία, τείνουν να έχουν προγράμματα με έμφαση στην οικοδόμηση της κοινότητας, την επαγγελματική κατάρτιση, τις κοινωνικές και οικολογικές αλλαγές (αστική κηπουρική, διαπολιτισμικός διάλογος, κ.α.). Ένας από τους κύριους παράγοντες σε αυτούς τους τομείς δραστηριοτήτων είναι να δοθούν κίνητρα στον νεοεισερχόμενο να παραμείνει και να οικοδομήσει βάσεις για τη ζωή του εκεί (χώρες στόχοι). Αυτό έρχεται σε αντίθεση με το σενάριο των **χωρών μετάβασης**, όπου οι ΥΤΧ αναγκάζονται να παραμείνουν λόγω του Δουβλίνου III, το οποίο ρυθμίζει τη διαδικασία ασύλου μέσω της πρώτης χώρας από όπου ένας μετανάστης εισήλθε στην ΕΕ. Ξεκινώντας μια πρωτοβουλία, θα πρέπει πρώτα απ' όλα να αξιολογήσουμε ποια κίνητρα και ανάγκες μπορεί να έχουν οι νεοεισερχόμενοι σε σχέση με το ενδιαφέρον τους για διαμονή ή μετάβαση σε άλλη χώρα. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα, η οποία είναι μια χώρα μετάβασης, οι πρωτοβουλίες καλύπτουν συχνά βασικές ανάγκες, παρέχοντας λόγου χάρη πακέτα τροφίμων για την καταπολέμηση του υποσιτισμού στα στρατόπεδα προσφύγων. Πολλά προγράμματα υπάρχουν με ανεπίσημο τρόπο και χωρίς νομικό πλαίσιο, λόγω έλλειψης πολιτικής συνεργασίας. Στη Γερμανία, μια από τις βασικές χώρες στόχους, υπάρχουν πολλές πρωτοβουλίες, οι οποίες σχεδιάζονται και καθοδηγούνται με μια μακροπρόθεσμη προοπτική από τους εμπνευστές, τους εθελοντές και τους συμμετέχοντες ΥΤΧ.

Διαφορετικοί κανονισμοί σχετικά με την **πρόσβαση στην απασχόληση** για τους ΥΤΧ στην ΕΕ και το εκάστοτε νομικό καθεστώς (αιτούντες άσυλο ή πρόσφυγες) καθορίζουν εάν οι πρωτοβουλίες θα επικεντρωθούν στην επαγγελματική κατάρτιση και την ένταξη στην εργασία. Παρά την κοινή Ευρωπαϊκή Πολιτική για το Άσυλο και την Μετανάστευση, τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν σημαντική αυτονομία σχετικά με την εθνική εφαρμογή στρατηγικών ένταξης. Ενώ από το 2015 η Ευρωπαϊκή Οδηγία για τις Συνθήκες Υποδοχής στοχεύει στην εναρμόνιση των νόμιμων δικαιωμάτων των ΥΤΧ μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών της ΕΕ, η πρόσβαση στην εργασία των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο εξακολουθεί να διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών.

Οι εθνικοί νόμοι και οι κανονισμοί σχετικά με τα δικαιώματα των ΥΤΧ μπορούν να αλλάξουν πολύ γρήγορα. Παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση αλλαγής της κυβέρνησης, η οποία επηρεάζει δραστικά τον σχεδιασμό και τους στόχους των πρωτοβουλιών, προσθέτοντας έτσι έναν παράγοντα ανασφάλειας (βλ γράφημα Year of Foundation, σελ. 16). Ενώ η ΕΕ υποστηρίζει πρωτοβουλίες μέσω διαφόρων ταμείων [Ευρωπαϊκό Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (AMIF), Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)], πολλές πρωτοβουλίες χρηματοδοτούνται από δημοτικά ταμεία. Αυτά μπορεί να εξαρτώνται από τις εθνικές πολιτικές, που συχνά επηρεάζονται από τη γενική οικονομική κατάσταση και το πολιτικό κλίμα.

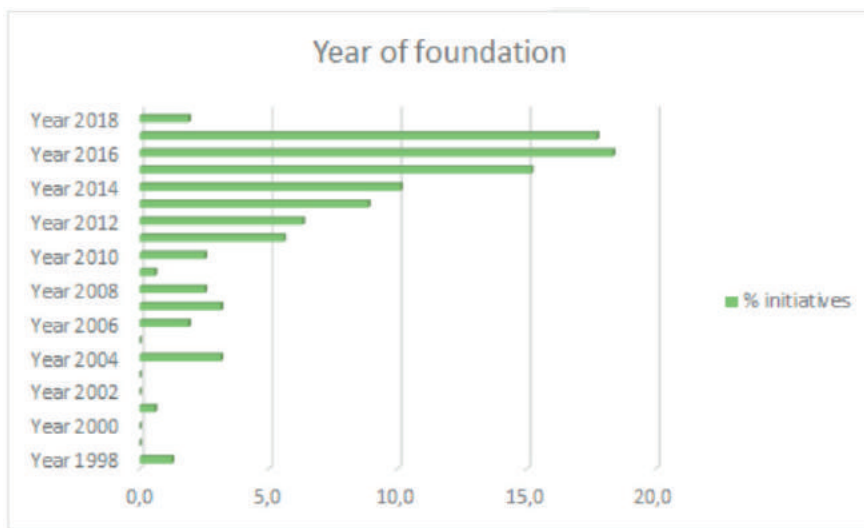
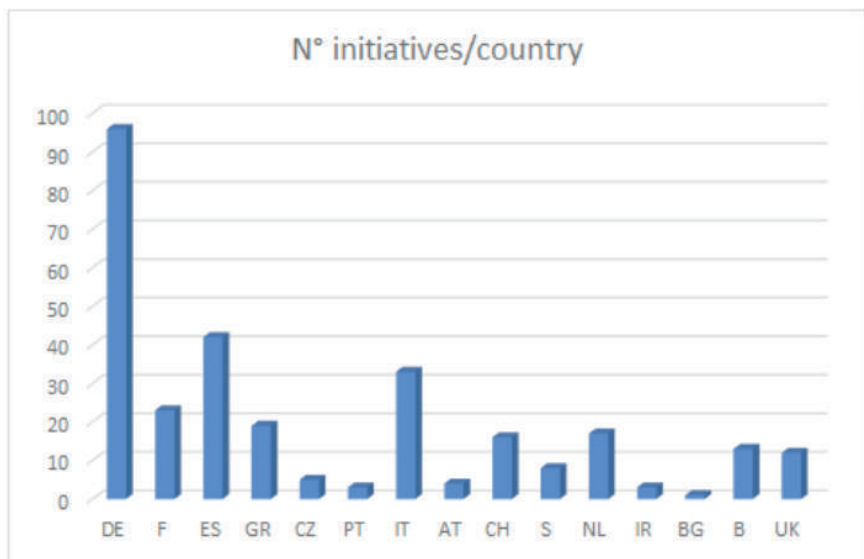
Η Γερμανία και η Ολλανδία απέκτησαν μια κουλτούρα υποδοχής προς τους ΥΤΧ κατά τη διάρκεια της πρώτης περιόδου μετανάστευσης το 2015/2016 και πολλά έργα ξεκίνησαν, αρχικά, ως δράσεις ομάδων πολιτών, όπως η μαγειρική κ.λπ., πριν επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους και αποκτήσει η οργάνωσή τους νομική μορφή (ΜΚΟ ή κοινωνικές επιχειρήσεις). Αυτός ο ενθουσιασμός έχει αλλάξει εν μέρει και υπήρξε μια πανευρωπαϊκή ταλάντευση προς τα δεξιά, με αυξανόμενες ψήφους για τα λαϊκιστικά κόμματα, που σε μερικές περιπτώσεις καθιστούν δυσκολότερη την ύπαρξη και τη λειτουργία των πρωτοβουλιών, λόγω μιας ποικιλίας παραγόντων (νομικών, οικονομικών, κοινωνικο-ψυχολογικών). Η νέα νομοθεσία στην Ιταλία το 2018 (το διάταγμα για την ασφάλεια και τη μετανάστευση του Salvini) επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τις δυνατότητες δράσης για προγράμματα τέτοιου τύπου.

Όταν συζητάμε για το εθνικό πλαίσιο, πρέπει να κατανοήσουμε τα όριά του. Ο Marc Guhr από το πρόγραμμα Grandhotel Cosmopolis επισημαίνει: «Οι πτυχές του εθνικού πλαισίου θα πρέπει να συμπληρωθούν από άλλες έννοιες και όρους, που έχουν, επίσης, σημασία για το πώς αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο και πώς δρούμε σε αυτόν. Τέτοιες είναι οι πολιτισμικές επιπτώσεις, οι οποίες ενδέχεται να μην εκπροσωπούνται στο εθνικό κράτος από το οποίο απορρέουν, η θρησκεία/ομολογία και/ή τα τοπικά και περιφερειακά πλαίσια. Οι εθνικές μεθοδολογίες και η υπόθεση του εθνικού κράτους, όντας πιθανώς μέρος των προκλήσεων της ενσωμάτωσης και της συμβίωσης, πρέπει να αμφισβητηθούν και να αναλυθούν. “

Στην έρευνά μας βρήκαμε μια τεράστια ποικιλία όσον αφορά τον αριθμό των πρωτοβουλιών, που υπάρχουν στις συγκεκριμένες χώρες. Μία εξήγηση είναι ο αριθμός των ΥΤΧ που φτάνουν αλλά και αυτών που είναι ήδη παρόντες στις χώρες. Ακόμα μεγαλύτερο ρόλο όμως παίζει το εθνικό κλίμα που επικρατεί σχετικά με τους ΥΤΧ και τα κυβερνητικά ή μη κυβερνητικά εφόδια, που παρέχονται για την υποστήριξη σχεδίων, που σχετίζονται με τα τρόφιμα και στοχεύουν στην ενσωμάτωση των ΥΤΧ.

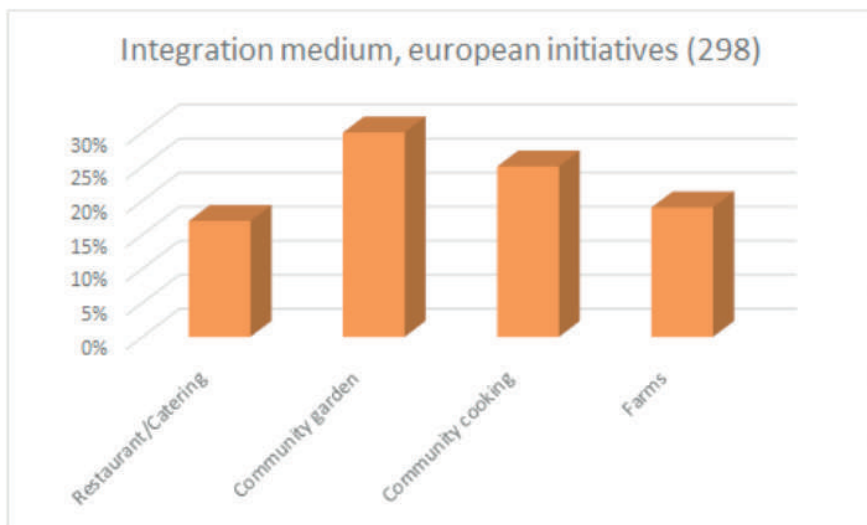

Αυτό το κλίμα συνδυασμένο με το κίνητρο των ΥΤΧ να παραμείνουν ή να μετακινηθούν κάνει τους αριθμούς πιο κατανοητούς.

Χώρες που αποτελούν μόνο χώρες μετάβασης για πρόσφυγες, όπως για παράδειγμα η Βουλγαρία, δεν έχουν πρωτοβουλίες, όπως κοινοτικούς κήπους ή εστιατόρια για την επαγγελματική κατάρτιση, διότι τέτοιες πρωτοβουλίες δεν θα είναι βιώσιμες. Υπάρχουν προγράμματα φιλανθρωπίας, αλλά αυτά περιορίζονται στην παροχή πακέτων τροφίμων σε καταφύγια προσφύγων ή σε οργανωμένες -από ιδιωτικές πρωτοβουλίες- εκδηλώσεις δείπνων.

Εξετάζοντας τα πεδία δράσης (βλ. γράφημα 3 Integration Medium, σελίδα 17), εντοπίζει κανείς ότι τα έργα μπορούν να χωριστούν σε δύο κύριες ομάδες: Οικοδόμηση της Κοινότητας και Εκπαίδευση Δεξιοτήτων. Βέβαια, τα όρια είναι θολά, αλλά υπάρχουν δράσεις, οι οποίες τείνουν να προσανατολίζονται στον εθελοντισμό, ο οποίος, δεδομένης της κατάστασης, προέρχεται είτε από αυτό-οργανωμένες ομάδες πολιτών είτε από ανθρώπους, που δεν χρειάζεται να έχουν απαραίτητα κάποια κατάρτιση. Τέτοιες πρωτοβουλίες εντοπίζονται σε κοινοτικούς κήπους, ανοιχτές μαγειρικές εκδηλώσεις, διαπολιτισμικές καφετέριες, γεύματα αλληλεγγύης και άλλα παρόμοια. Προγράμματα που παρέχουν υποδομή για επαγγελματική κατάρτιση, ανάπτυξη δεξιοτήτων και ένα περιβάλλον μάθησης προσανατολισμένο στην εργασία, τείνουν να είναι κοινωνικές επιχειρήσεις που εξασφαλίζουν την εργασία μέσω μιας επιχείρησης που λειτουργεί. Τα εστιατόρια παίζουν σημαντικό ρόλο σε αυτό το κομμάτι, καθώς μπορούν να προσφέρουν ένα φιλόξενο περιβάλλον, παρέχοντας, επίσης, την ευκαιρία για εργασία και ανάπτυξη δεξιοτήτων για πιθανή αυτοαπασχόληση. Από την άλλη πλευρά, η τροφοδοσία είναι μια δύσκολη δουλειά με πολύ ανταγωνισμό, ιδίως στις αστικές περιοχές. Χωρίς να υποτιμούμε τη σημασία της καθοδήγησης και τις μεμονωμένες προκλήσεις, που προκύπτουν από την συνεργασία με ανθρώπους που προέρχονται από τραυματισμένα από κρίσεις υπόβαθρα, οι κοινωνικές επιχειρήσεις, όπως τα εστιατόρια ή τα καφέ, αποτελούν ένα έγκυρο εργαλείο για την επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και έναν τόπο δημιουργίας σχέσεων/ δικτύων με τους ντόπιους.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΛΥΣΕΙΣ

Μαθαίνοντας από τις εμπειρίες και τις πρωτοβουλίες βέλτιστης πρακτικής

Οι πρωτοβουλίες βέλτιστης πρακτικής δεν εμφανίζονται από το πουθενά. Πολλές από αυτές έχουν αντιμετωπίσει εμπόδια, τα οποία έπρεπε να ξεπεράσουν, αλλά κατάφεραν να είναι αρκετά ευέλικτες, ώστε να εξελιχθούν. Οι πρωτοβουλίες μπορούν να μάθουν από τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν, καθώς και να πάρουν έμπνευση από άλλα προγράμματα. Το να πάρεις χρόνο, ώστε να ανακεφαλαιώσεις και να μάθεις από παρελθοντικές εμπειρίες, οδηγεί στην ελαστικότητα. Αυτός ο οδηγός στοχεύει στο να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τους κύριους παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη, προκειμένου να σχεδιαστεί και να εφαρμοστεί μια καλά οργανωμένη πρωτοβουλία που θα ασχοληθεί με το φαγητό και τους Υπηκόους Τρίτων Χωρών (ΥΤΧ), με βάση τις εμπειρίες που αναφέρθηκαν και συζητήθηκαν. Αυτό το κεφάλαιο θα μιλήσει για βασικές προκλήσεις και λύσεις.

Βασικά στοιχεία ενσωμάτωσης

Για να εργαστούν με την ενσωμάτωση των ΥΤΧ, οι άνθρωποι που δραστηριοποιούνται στις πρωτοβουλίες χρειάζονται να έχουν ένα σύνολο βασικών δεξιοτήτων. Η κατανόηση και οι κοινωνικές δεξιότητες είναι ιδιαίτερα σημαντικά εφόδια για την επίτευξη διαπολιτισμικού διαλόγου. Δεν υπάρχει χώρος για παιχνίδια εξουσίας, καθώς ο αμοιβαίος σεβασμός είναι η βάση της ανταλλαγής.

Είναι φυσιολογικό να υπάρχουν γλωσσικοί φραγμοί στην αρχή και μπορεί να αποτελέσουν πρόκληση κατά τη διάρκεια κοινών δραστηριοτήτων και κατά την ενσωμάτωση νέων συμμετεχόντων. Ωστόσο, η κοινή γλώσσα στις πρωτοβουλίες είναι η θεμελιώδης βάση για τη δημιουργία μιας κοινότητας και την προώθηση της ένταξης όλων στο πρόγραμμα. Κοινές δραστηριότητες, όπως η διαπολιτισμική μαγειρική και τα κοινά γεύματα, μπορούν να αυξήσουν τον δεσμό μεταξύ των συμμετεχόντων και να ξεκινήσει ένας διαπολιτισμικός διάλογος χωρίς λόγια.

Το χτίσιμο της κοινότητας, ο εθελοντισμός και η διαχείριση της κοινότητας πρέπει να διαδραματίσουν ένα σημαντικό ρόλο στην ιδιαίτερη θέση των διαχειριστών της πρωτοβουλίας. Η γερμανική πρωτοβουλία **Cookin' Hope*** επεσήμανε ότι είναι σημαντικό τα σχέδια να μην βασίζονται αποκλειστικά σε εθελοντές, αλλά να έχουν κάποιους επαγγελματίες και διεπιστημονικούς υπαλλήλους.

Μια συμμετοχική προσέγγιση, σε αντίθεση με μια κάθετη προσέγγιση, είναι σημαντική για να ξεπεραστεί ο διαχωρισμός μεταξύ των υποστηρικτών και των ωφελομένων, η οποία προσέγγιση συχνά εμποδίζει μια πραγματική ένταξη. Αυτό ήταν ένα από τα αποτελέσματα του εργαστηρίου που πραγματοποιήθηκε στο Μιλάνο της Ιταλίας τον Ιούλιο του 2018: Δεν μπορούμε να ακολουθήσουμε μια γραμμική προσέγγιση στην

* Βλ. περιγραφή των 35 επιλεγμένων πρωτοβουλιών, Γερμανία, 5. Cookin' Hope (Wuppertal)

ενσωμάτωση, αλλά πρέπει να κατανοήσουμε τις ανάγκες των ΥΤΧ και να βρούμε έναν σωστό τρόπο επικοινωνίας, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον. Υπάρχουν, επίσης, πρωτοβουλίες, οι οποίες σχεδιάζονται και καθοδηγούνται από τους ίδιους τους ΥΤΧ, με τη βοήθεια τοπικών εθελοντών, ευεργετών και υποστηρικτών. Για παράδειγμα, το **Barikama Yogurt***, είναι ένας Ιταλικός συνεταιρισμός που ιδρύθηκε από Σενεγαλέζους μετανάστες και πουλάει χειροποίητο φυσικό γιαούρτι και λαχανικά σε ομάδες αγορών και σε άτομα, στις τοπικές αγορές.

Ο απώτερος στόχος των πρωτοβουλιών είναι να επιτευχθεί μια κατάσταση, όπου ο όρος ΥΤΧ δεν ισχύει και δεν έχει σημασία. Αυτό συμβαίνει, όταν κάποιος ανήκει σε μια ποικιλόμορφη και ανοικτή κοινωνία, έχοντας τα ίδια δικαιώματα και μια αξιοπρεπή ζωή, αντί να θεωρείται απλώς μετανάστης. Πρόκειται για μια αμφίδρομη διαδικασία που αλλάζει την κοινωνία γενικότερα, αλλά και τους νεοεισερχόμενους. Σε αυτή τη διαδικασία, η εργασία παίζει σημαντικό ρόλο. Για παράδειγμα, το μεγαλύτερο επίτευγμα για τον κοινωνικό συνεταιρισμό **Maramao*** από την Ιταλία είναι η δημιουργία θέσεων εργασίας για τους πρόσφυγες και η επιτυχία του στο να βοηθήσει τους ΥΤΧ να είναι απλώς άνθρωποι στη νέα τους χώρα.

Τέλος, πρέπει να έχουμε κατά νου ότι η ενσωμάτωση είναι μια έννοια πολλαπλών επιπέδων, η οποία περιλαμβάνει τις σημαντικές πτυχές: της στέγασης, του συστήματος υγείας, της πρόσβασης στην εκπαίδευση, της εργασίας και της οικονομικής και κοινωνικής ένταξης. Είναι δύσκολο για μια από αυτές τις πτυχές να πετύχει χωρίς τα υπόλοιπα, και οι πρωτοβουλίες θα βασιστούν ιδανικά σε μια διεπιστημονική ομάδα.

Όσοι εργάζονται σε πρωτοβουλίες πρέπει να είναι ευρέως ενημερωμένοι, να παρέχουν ένα δίκτυο επαφών για την κοινωνική ένταξη και να έχουν την ικανότητα να μεταφράζουν μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών, της διοίκησης και της πολιτικής.

Ικανοποίηση των βασικών αναγκών των ΥΤΧ

Πριν οι ΥΤΧ βρουν τη θέληση και την επιθυμία να συμμετάσχουν σε σχετικές με το φαγητό ή άλλες πρωτοβουλίες, υπάρχουν ορισμένες βασικές ανάγκες που πρέπει να ικανοποιηθούν. Στέγαση, τροφή, καλή κατάσταση υγείας και πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη, καθώς και -σε κάποιο βαθμό- η βασική κοινωνική ένταξη στο περιβάλλον είναι αυτά που καταλαβαίνουμε ως βασικές ανάγκες. Στις περισσότερες χώρες της ΕΕ το κράτος παρέχει αυτές τις βασικές ανάγκες. Η κατάσταση στην Ελλάδα είναι διαφορετική και η έλλειψη βασικών πόρων και υποδομών ήταν και είναι το σημείο εκκίνησης για πρωτοβουλίες. Η ιταλική πρωτοβουλία SIS αναφέρει ότι «οι κύριες ανησυχίες των ΥΤΧ ήταν να αποκτήσουν άδεια παραμονής και να βρουν δουλειά».

* Βλ. περιγραφή των 35 επιλεγμένων πρωτοβουλιών, Italy, 3. APS Barikamà (Rome)

* Βλ. περιγραφή των 35 επιλεγμένων πρωτοβουλιών, 2. Maramao, Canelli (Asti)

Η σχέση μεταξύ των επιμέρους προτεραιοτήτων (άδεια παραμονής και εργασίας) και η σημασία της ενεργού συμμετοχής σε προγράμματα, που έμμεσα θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ένα τέτοιο στόχο (βελτίωση της γλώσσας, κοινωνική ανταλλαγή, δικτύωση κ.λπ.), δεν είναι πάντα άμεση για όλους. Το σημείο των βασικών αναγκών βεβαιώθηκε εκ νέου από την κριτική των ΥΤΧ.

Ψυχολογική ευημερία

Η εκμάθηση μιας νέας γλώσσας ή η συμμετοχή στην επαγγελματική κατάρτιση είναι δύσκολη, αν δεν ασχοληθούμε πρώτα με το τραύμα το οποίο έζησαν ορισμένοι ΥΤΧ στη χώρα ή/και στη διαδρομή τους. Επιπλέον, η επισφαλής νομική κατάσταση πολλών ΥΤΧ έχει αρνητική επίδραση στην ψυχολογία τους. Η δουλειά με ευάλωτες ομάδες μπορεί να αποτελέσει πρόκληση και θα πρέπει να συνοδεύεται και να υποστηρίζεται από παρόχους υπηρεσιών, όπως γιατρούς, ψυχολόγους, θεραπευτές κ.λπ. Ιδανικά, τουλάχιστον μερικοί άνθρωποι που εμπλέκονται στις πρωτοβουλίες πρέπει να έχουν κοινή προέλευση ή γλώσσα με τους ΥΤΧ, ώστε να αυξήσουν την αλληλοκατανόηση και την αλληλεπίδραση μεταξύ τους, όπως επεσήμανε και η ισπανική πρωτοβουλία Evalú. Ταυτόχρονα, πρέπει να διασφαλίζεται σε ατομικό επίπεδο εάν οι συμμετέχοντες θέλουν πραγματικά αυτές τις ψυχολογικές ή θεραπευτικές υπηρεσίες. Γενικότερα, όλα τα επαγγέλματα που σχετίζονται με την υγεία μπορεί να είναι ανοικτά για εθελοντισμό ή να παρέχουν ειδικές θεραπείες για άτομα που έχουν ανάγκη. Οι ηθικές υποχρεώσεις που συνδέονται με αυτές τις θέσεις εργασίας μπορούν να δώσουν βήμα για αιτήσεις βοήθειας. Πρωτοβουλίες που προωθούν την ψυχολογική ευημερία όχι μόνο θα κερδίσουν την εμπιστοσύνη και την ευγνωμοσύνη των συμμετεχόντων τους αλλά και την υποστήριξη στον τομέα δράσης τους, μερικές φορές ακόμα και από τα λιγότερο αναμενόμενα μέρη. Ακόμα, υπάρχει η δυνατότητα η πρωτοβουλία να απασχολεί έναν ψυχολόγο ως μέρος μιας σταθερής ομάδας, ώστε να προσφέρει προσωπική υποστήριξη για τους ΥΤΧ και τον συντονιστή, όπως συμβαίνει στο εστιατόριο **A beautiful Mess*** στο Άμστερνταμ. Η καθοδήγηση κάποιου, που έχει ανάγκη, από την αντίστοιχη υπηρεσία είναι καθήκον. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στη θεραπεία δεν είναι πάντα προσιτή, αλλά αποτελεί ένα σημαντικό μέρος της επιτυχίας των πρωτοβουλιών που παρέχουν επαγγελματική κατάρτιση.

Τοπικοποίηση / Τοπική προσαρμογή

Ένα από τα βασικά προβλήματα των πρωτοβουλιών είναι η πρόσβαση σε υποδομές, όπως η γη και η οικία. Από τη μία πλευρά, υπάρχουν πολλά χωράφια σε αγρανάπausη και εγκαταλελειμμένα μέρη στην Ευρώπη και οι δήμοι συχνά χαροποιούνται πολύ από τις ιδέες και τις ομάδες που επιθυμούν να αναζωογονήσουν αυτά τα κενά στις αστικές, περιαστικές ή αγροτικές περιοχές. Από την άλλη πλευρά, η πίεση στις οικιστικές και εμπορικές ζώνες που συχνά αντιμετωπίζουν οι δήμοι καθιστά αδύνατη τη μακροπρόθεσμη και ασφαλή μίσθωση. Ένα μάθημα από τις καθιερωμένες πρωτοβουλίες στον τομέα αυτό είναι ότι η

* Βλ. Περιγραφή των 35 επιλεγμένων πρωτοβουλιών, Κάτω Χώρες, 1. A Beautiful Mess (Άμστερνταμ)

εκμετάλλευση της γης και η οικοδόμηση υποδομών με μια προσέγγιση ιδιοκτησίας, παρά τους καθοριστικούς παράγοντες μίσθωσης, κάνει ευκολότερη τη ζωή και αυξάνει το κίνητρο και την ενέργεια που τίθεται στη δημιουργία του χώρου. Ένας παραγωγικός κήπος ή ένα λειτουργικό εστιατόριο είναι πολύ πιο δύσκολο να απορριφθεί από ότι ένα έργο που δεν χρησιμοποιήθηκε στο πλήρες δυναμικό του λόγω αμφιβολιών σχετικά με τη συμβατική ανασφάλεια. Παρόλα αυτά, η πρόσβαση σε υποδομές είναι μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις και συχνά καθορίζει την αποτυχία ή την επιτυχία των αντίστοιχων έργων. Οι συνδέσεις και οι συνεργασίες με δήμους και άλλες μορφές τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και οι ιδιωτικοί τομείς και η κοινωνία των πολιτών μπορούν να βοηθήσουν στην περίπτωση αυτή, με εκχωρήσεις γης και υποδομών ή με ένταξη δραστηριοτήτων (κατάρτιση, εργαστήρια) στις εγκαταστάσεις τους. Ένα παράδειγμα είναι η ισπανική πρωτοβουλία **Central Parc***, που καλλιεργεί βιολογικά λαχανικά σε εγκαταλελειμμένα χωράφια, στα οποία έχουν πρόσβαση μέσω επαφών με τον δημόσιο τομέα και τους τοπικούς αγρότες. Το έργο Maramao πήρε γεωργική γη από γυναίκες που είδαν με καλό μάτι την προσέγγισή τους. Εκτός από τη γη (και τη χρηματοδότηση), οι τοπικές κυβερνήσεις μπορούν, επίσης, να βοηθήσουν με μικρά πράγματα, όπως η τοποθέτηση επίσημων πινακίδων.

Σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, δυσκολίες πρόσβασης στη γη και τη στέγαση δεν είναι πρόβλημα μόνο για τις πρωτοβουλίες αλλά και για το γενικό (και κυρίως αστικό) πληθυσμό. Οι αγροτικές περιοχές προσφέρουν ευκολότερη πρόσβαση στη γη ή στις υποδομές.

Η σωστή χωρική τοποθέτηση μιας πρωτοβουλίας μπορεί να εμπλέξει πολλούς ανθρώπους στο έργο και να προσεγγίσει συγκεκριμένα τους YTX, εάν η πρωτοβουλία βρίσκεται σε ένα γνωστό και συχνά επισκεπτόμενο από αυτούς μέρος. Για παράδειγμα, το εστιατόριο A beautiful Mess χτίστηκε σε μια πρώην φυλακή, η οποία χρησιμοποιήθηκε ως προσφυγικό καταφύγιο μέχρι να γίνει ένα προσφυγικό/τοπικό διοικούμενο εστιατόριο. Επίσης, τα προγράμματα της πρωτοβουλίας Casa Chiaravalle (Ιταλία) λαμβάνουν χώρα σε μια βίλα της μαφίας, που κατασχέθηκε από το κράτος και πλέον φιλοξενεί νεοεισερχόμενους. Αυτό αντιπροσωπεύει την ευκολότερη περίπτωση όσον αφορά την κινητοποίηση των YTX να συμμετάσχουν σε μια πρωτοβουλία. Ωστόσο, όταν οι πρωτοβουλίες βρίσκονται σε περιοχές που δεν προσεγγίζονται από YTX λόγω έλλειψης επικοινωνίας και πληροφοριών ή όταν η πρόσβαση με τα μέσα μεταφοράς είναι δύσκολη, τα δίκτυα μπορούν να αντισταθμίσουν αυτό το έλλειμμα. Το **The Comfrey Project*** (HB) προσφέρει, για παράδειγμα, επιστροφές χρημάτων για τις δημόσιες μεταφορές στο πρόγραμμά του σε όσους έχουν ανάγκη (μέσω του ημερησίου εισιτηρίου προσθέτει ένα ακόμη κίνητρο για τους YTX να επισκεφθούν το πρόγραμμα για πρώτη φορά). Το **Oost Indisch Groen Community Garden*** (Ολλανδία) δείχνει πώς τα δίκτυα μπορούν να βοηθήσουν στη διευκόλυνση της πρόσβασης των YTX σε ένα πρόγραμμα: οι κοινωνικοί λειτουργοί και άλλες ΜΚΟ συνοδεύουν και φέρνουν τους YTX τακτικά στο *Oost Indisch Groen Community Garden*.

* Βλ. περιγραφή των 35 επιλεγμένων πρωτοβουλιών, Ισπανία, 3. COOPE / Central Parc (Sant Boi de Llobregat, Βαρκελώνη)

* Βλ. Περιγραφή των 35 επιλεγμένων πρωτοβουλιών, Ηνωμένο Βασίλειο, 1. Comfrey Project (Newcastle upon Tyne)

* Βλ. Περιγραφή των 35 επιλεγμένων πρωτοβουλιών, Κάτω Χώρες, 1. Oost Indisch Groen (Άμστερνταμ)

Η αξιολόγησή μας έχει δείξει ότι η εγγύτητα μιας πρωτοβουλίας είναι σημαντικός παράγοντας συμμετοχής, τόσο για τους ντόπιους όσο και για τους ΥΤΧ. Οι άνθρωποι δεν θέλουν να χάσουν πάρα πολύ χρόνο και χρήμα για τη μεταφορά. Οι γονείς μπορεί να θέλουν να είναι κοντά στα παιδιά τους και είναι πιο πιθανό να επισκεφθούν το πρόγραμμα μαζί με αυτά, εάν το ταξίδι δεν είναι πολύ μεγάλο. Επιπλέον, η ταύτιση με τη γειτονιά μπορεί να είναι κίνητρο για τη συμμετοχή σε μια πρωτοβουλία.

Τέλος, ανεξάρτητα από το είδος της περιοχής - αστική, περιφερειακή ή αγροτική - πάντοτε συνιστάται στις πρωτοβουλίες να έρχονται σε επαφή με τη γειτονιά και να τη συμπεριλαμβάνουν το συντομότερο δυνατό.

Καθιέρωση ενός καθημερινού προγράμματος

Η καθιέρωση ενός εύκολου καθημερινού προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη ότι ο αντίστοιχος νεοφερμένος μπορεί να χρειαστεί περισσότερο από τον αναμενόμενο χρόνο για να προσαρμοστεί, είναι ένας σημαντικός παράγοντας σε οποιαδήποτε δραστηριότητα και, ειδικά, σε περιβάλλοντα κατάρτισης. Επαναλαμβανόμενες δραστηριότητες προσφέρουν ένα ασφαλές και προβλέψιμο περιβάλλον για τους συμμετέχοντες και δημιουργούν μια εσωτερική ηρεμία. Η παροχή χώρων ηρεμίας και η σαφής σχέση μέντορα-εκπαιδευόμενου θα βοηθήσουν τους χρήστες να προσαρμοστούν και να δεχθούν το κοινό καθημερινό πρόγραμμα με το δικό τους ρυθμό.

Η δημιουργία μιας δομημένης ημερήσιας διάταξης ή ενός ημερήσιου σχεδίου για κάθε συμμετέχοντα φαίνεται να αποτελεί βασικό παράγοντα. Η δουλειά μπορεί, επίσης, να θεωρηθεί ως καθημερινό πρόγραμμα, αλλά το πρόγραμμα αυτό δεν χρειάζεται να συνδέεται με τη βασική μάθηση ή τον τόπο εργασίας. Η δημιουργία ενός πρωινού κύκλου για ενημέρωση σχετικά με τη συναισθηματική κατάσταση όλων, τις τρέχουσες προκλήσεις ή τα προβλήματα, αλλά και για να μοιραστούν στιγμές επιτυχίας και ευγνωμοσύνης, υποστηρίζει ένα καλό κλίμα μέσα στην ομάδα και παράγει σημαντικές πληροφορίες για τους συμβούλους ή τους εκπαιδευτές. Στο τέλος της ημέρας, η ανταλλαγή εμπειριών και μαθημάτων μπορεί, επίσης, να λειτουργήσει ως εργαλείο για τον προβληματισμό και την ενδυνάμωση των συμμετεχόντων (το Comfrey Project στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι ένα καλό παράδειγμα αν κάποιος αναζητά τέτοια καθημερινά προγράμματα και εργαλεία). Την ίδια στιγμή, οι πρωτοβουλίες πρέπει να θυμούνται να μην είναι παρεμβατικές με την εφαρμογή πάρα πολλών προγραμμάτων. Αν και τα καθημερινά προγράμματα συνιστώνται απόλυτα, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται με έναν ισορροπημένο και ευέλικτο τρόπο και να μην δίνουν την εντύπωση ότι όλα είναι ήδη μελετημένα από πριν. Μια συμμετοχική προσέγγιση για τον καθορισμό των καθημερινών προγραμμάτων σε ένα πρότζεκτ μπορεί να είναι μια καλή λύση. Μέρος αυτών των καθημερινών προγραμμάτων μπορεί, επίσης, να είναι συχνές, μη λεκτικές δραστηριότητες -όπως αθλήματα, μουσικοί αυτοσχεδιασμοί, μαγείρεμα μαζί κ.λπ.- δραστηριότητες, δηλαδή, που προσφέρουν διασκέδαση και ενθαρρύνουν την κοινότητα να αναπτυχθεί συλλογικά.

* Βλ. Περιγραφή των 35 επιλεγμένων πρωτοβουλιών, Γερμανία, 3. Annalinde gGmbH (Leipzig)

Εθελοντές και εργαζόμενοι μιας πρωτοβουλίας θα πρέπει, επίσης, να καθιερώσουν ένα πρόγραμμα οι ίδιοι, για το πώς να παραμείνουν σε επαφή με τους συμμετέχοντες του πρότζεκτ, όταν τα μέλη της κοινότητας είναι απασχολημένα με την εκπαίδευση, την εργασία ή την αντιμετώπιση της νομικής τους κατάστασης. Από την εμπειρία του διαπολιτισμικού κήπου **Annalinde*** στη Γερμανία, είναι σημαντικό να γεφυρωθούν αυτές οι περιόδους, όταν απουσιάζουν τα μέλη από την πρωτοβουλία, ενημερώνοντάς τους για τις δραστηριότητες και προσκαλώντας τους προσωπικά να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες. Αυτό το προσωπικό στοιχείο φαίνεται να αποτελεί βασικό παράγοντα, ώστε να παραμείνουν τα μέλη στην πρωτοβουλία μακροπρόθεσμα.

Εκμάθηση της γλώσσας

Η γλώσσα διαδραματίζει βασικό ρόλο στη διαδικασία ενσωμάτωσης και ένταξης. Πρωτοβουλίες που περιλαμβάνουν ένα καλό μίγμα των γηγενών ομιλητών και των νεοφερμένων ενθαρρύνουν και επιταχύνουν την διαδικασία εκμάθησης. Η επίσημη και η σχολική γλωσσική κατάρτιση είναι σημαντική, αλλά πρέπει να συμπληρώνεται από διαλέμματα, όπου η πρακτική και η θεωρία να συνδέονται. Η συνεργασία σε έναν κήπο ή ένα εστιατόριο κάνει τη χρήση μιας κοινής γλώσσας σχεδόν υποχρεωτική και αυτή η αναγκαιότητα οδηγεί στην εκμάθησή της. Υπάρχουν, επίσης, δημιουργικοί τρόποι για να εξασκηθεί κανείς στη γλώσσα και να αποκτήσει ένα αποτέλεσμα, που θα κάνει όλους τους συμμετέχοντες περήφανους: Τα καλύτερα παραδείγματα είναι τα βιβλία μαγειρικής, δημοσιευμένα από το *Über den Tellerrand e.V.* ή το *Comfrey Project*, τα οποία θα μπορούσαν να προσφέρουν και έναν οδηγό για αυτοχρηματοδότηση. Επίσης, τα δημοσιογραφικά κλαμπ, όπου αναπτύσσονται μικρά περιοδικά, είναι ένας διασκεδαστικός και δημιουργικός τρόπος για να εξασκεί κανείς τη γλώσσα. Η εν λόγω ιδέα έχει τεθεί σε εφαρμογή από την **La Cantine du Midi*** στη Μασσαλία. Η πρωτοβουλία **Mescladis*** με βάση τη Βαρκελώνη έδωσε βήμα στους ΥΤΧ να πουν τις ιστορίες τους μέσα από ένα κόμικ⁴.

Ορισμένες πρωτοβουλίες παρέχουν ακόμη μαθήματα για να μάθουν την τεχνική γλώσσα του αντίστοιχου επαγγέλματος. Ειδικά σε επαγγέλματα όπου χρησιμοποιούνται εργαλεία και μέθοδοι με τεχνικούς όρους, δεξιότητες, όπως αυτή, είναι κρίσιμες για την επιτυχία και παρέχουν πλεονέκτημα κατά την αναζήτηση κενών θέσεων εργασίας. Ορισμένες πρωτοβουλίες παρέχουν εκπαίδευση στη διδασκαλία της επαγγελματικής γαστρονομικής γλώσσας.

Η γλώσσα είναι μια σημαντική πτυχή σε κάθε είδους κατάρτιση. Οι πρωτοβουλίες πρέπει να λάβουν υπόψη ότι κάποιοι ΥΤΧ μπορεί να είναι αναλφάβητοι, πράγμα που σημαίνει ότι τα εγχειρίδια κατάρτισης δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν από αυτήν την ομάδα με τον ίδιο τρόπο. Για αυτόν τον λόγο η οργάνωση **Kamba*** (Ιταλία) έχει το όραμα να αναπτύξει ένα εγχειρίδιο εκπαίδευσης για το μαγείρεμα, που μπορεί να γίνει κατανοητό από κάποιον χωρίς αυτόν να γνωρίζει αγγλωση. Πρωτοβουλίες που γνωρίζουν ότι είναι πιθανό να φιλοξενήσουν αναλφάβητους ΥΤΧ μπορούν να αρχίσουν να σκέφτονται τις κατάλληλες διαδικασίες για μια εναλλακτική προώθηση της μάθησης. Πολλές πρωτοβουλίες χρησιμοποιούν εικονογράμματα και φωτογραφίες για τη μετάδοση πληροφοριών, τα οποία

4 <https://www.casadellibro.com/libro-un-regalo-para-kushbu-historias-que-cruzan-fronteras/9788416880300/604852>

* Βλ. περιγραφή των 35 επιλεγμένων πρωτοβουλιών, Γαλλία, 2. En.chantier: La Cantine du Midi (Μασσαλία)

* Βλ. περιγραφή των 35 επιλεγμένων πρωτοβουλιών, Ισπανία, 4. Mescladis (Βαρκελώνη)

* Βλ. Περιγραφή των 35 επιλεγμένων πρωτοβουλιών, Ιταλία, 4. Kamba (Μιλάνο)

μπορούν να γίνουν εύκολα κατανοητά από όλους. Παράλληλα, ορισμένες πρωτοβουλίες, όπως η **Zusammen Garten*** (Freiburg, Γερμανία), χρησιμοποιούν μεταφράσεις και πινακίδες με γερμανικές λέξεις ως τρόπο υποστήριξης της διαδικασίας εκμάθησης γλωσσών των ΥΤΧ, τόσο για τους εγγράμματους όσο και για τους αναλφάβητους. Ως εκ τούτου, ένα μείγμα από εικονογράμματα, φωτογραφίες, μεταφράσεις και λέξεις φαίνεται να είναι ο καλύτερος τρόπος εκμάθησης. Για μια βιώσιμη διαδικασία ένταξης και συμμετοχής, είναι σημαντικό να υπάρχει σεβασμός προς τις μητρικές γλώσσες και περιστασιακά να προσφέρονται μεταφράσεις. Κατόπιν αιτήματος, για παράδειγμα, ο Zusammen Leben παρέχει μεταφραστές για τα εσωτερικά εργαστήριά τους, προκειμένου να αποφευχθεί ο αποκλεισμός από τη συμμετοχή στα εργαστήρια εκείνων που δεν είναι ακόμα αρκετά εξοικειωμένοι με τη γερμανική γλώσσα.

Οι μεγάλες διαφορές ανάμεσα στο εκπαιδευτικό υπόβαθρο και την ατομική επαγγελματική ατζέντα κάθε ΥΤΧ απαιτεί, επίσης, ένα εξατομικευμένο σχέδιο για της απαιτούμενες γλωσσικές δεξιότητες, π.χ. ανάλογα με το επάγγελμα που θέλουν να επιλέξουν. Υπάρχουν εθνικά πρότυπα για το απαιτούμενο επίπεδο γλώσσας, για την υποβολή αίτησης, για την επίσημη εκπαίδευση, για μια συγκεκριμένη δουλειά ή ακόμα και για να πάει κάποιος στο σχολείο. Αυτά πρέπει να ληφθούν υπόψη μεμονωμένα, ώστε οι συμμετέχοντες να μπορέσουν να επιτύχουν τους προσωπικούς τους επαγγελματικούς στόχους.

Επίλυση των θεσμικών εμποδίων

Η γνώση και οι ικανότητες πλοήγησης στη ζούγκλα των γραφείων, των οργανισμών και των άλλων ιδρυμάτων συμβαδίζουν με τις γλωσσικές δεξιότητες. Πρωτοβουλίες με περισσότερη ικανότητα και μακρύτερη εμπειρία συχνά παρέχουν νομικές συμβουλές, όπως επίσης και συμβουλές για απασχόληση, πέραν των κύριων δραστηριοτήτων τους.

Οι πρωτοβουλίες πρέπει να έχουν μια σαφή εικόνα σχετικά με το νομικό πλαίσιο, καθώς και τις πιθανές ευκαιρίες και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι συμμετέχοντες. Ωστόσο, συχνά δεν διαθέτουν τις κατάλληλες γνώσεις για όλα τα θέματα με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι οι ΥΤΧ. Στην περίπτωση αυτή, είναι σημαντικό να γνωρίζουν τα ιδρύματα ή τους ανθρώπους που μπορούν να βοηθήσουν. Η ενθάρρυνση δικτύων υποστήριξης από ομότιμους εταίρους θα διευκολύνει το σχεδιασμό και την εφαρμογή της κατάρτισης και της ένταξης στην εργασία, προσαρμοσμένη σύμφωνα με τις ανάγκες των συμμετεχόντων. Αυτό για παράδειγμα ισχύει για το Über den Tellerrand, όπου το πρόγραμμα εργασίας Job Buddy φέρνει σε επαφή νέους ΥΤΧ με ΥΤΧ που έχουν εγκατασταθεί στη χώρα ή με ντόπιους που έχουν ήδη ενταχθεί στην αγορά εργασίας και έχουν ξεπεράσει τα θεσμικά εμπόδια. (Αστικές) Πρωτοβουλίες κηπουρικής, ειδικά κατά τη διάρκεια του χειμώνα όταν οι δραστηριότητες κηπουρικής είναι αραιές, μπορούν να χρησιμοποιήσουν τον χρόνο αυτό για να επικεντρωθούν στην ατομική παροχή συμβουλών σχετικά με το νομικό καθεστώς, τα επόμενα βήματα της επαγγελματικής ατζέντας, την εξεύρεση στέγης, τη συμπλήρωση των εντύπων, την παροχή μεταφράσεων κ.λπ. Οι επιτυχημένες πρωτοβουλίες θα πρέπει πάντα να παρέχουν την ευκαιρία και τη δυνατότητα για παροχή υποστήριξης και δικτύων σχετικά με αυτά τα θέματα, ακόμη και αν ο στόχος της πρωτοβουλίας είναι διαφορετικός. Είναι, επίσης, σημαντικό οι πρωτοβουλίες να εξετάσουν το ενδεχόμενο να παρέχουν το

* Βλ. περιγραφή των 35 επιλεγμένων πρωτοβουλιών, Γερμανία, 2. Zusammen Leben (Freiburg)

απαραίτητο ανθρώπινο δυναμικό για αυτού του είδους τις υπηρεσίες, από την αρχή. Επειδή δεν μπορεί να απαιτείται οι συμμετέχοντες να είναι επαγγελματίες σε όλους τους τομείς που αφορούν το νομικό καθεστώς ή την ένταξη στην αγορά εργασίας, μια καλή ιδέα είναι να προσκληθούν εξωτερικοί επαγγελματίες σε αυτούς τους τομείς, για να επισκεφθούν το πρόγραμμα.

Επαγγελματική Κατάρτιση

Οι ΥΤΧ πρέπει να συμπεριληφθούν στην κοινότητα με οικονομική προοπτική και όχι από τη σκοπιά της βοήθειας, η οποία οδηγεί σε κοινωνική εξάρτηση. Για αυτό, πρέπει να υποστηριχθούν από πρωτοβουλίες.

Προτού οι πρόσφυγες/μετανάστες μπορέσουν να υποστηριχθούν μέσω της ένταξης στην εργασία, η ευπάθεια τους πρέπει να αναγνωρίζεται και οι βασικές τους ανάγκες πρέπει να ικανοποιούνται. Αν η στέγαση ή η πρόσβαση σε τρόφιμα και καταφύγια δεν είναι εξασφαλισμένη, οποιαδήποτε προσπάθεια υποστήριξης ατόμων στην εξεύρεση κατάρτισης ή απασχόλησης θα αποτύχει. Για να σπάσει η απομόνωση που αισθάνονται οι ΥΤΧ όταν εισέρχονται σε μια νέα κοινωνία και τοπική κοινότητα, η κατάρτιση και η (αυτο) απασχόληση παίζουν βασικό ρόλο. Η βασική λειτουργία των πρωτοβουλιών πρέπει να είναι η ενδυνάμωση και η προετοιμασία για την είσοδο στον ενεργό πληθυσμό.

Η βιωσιμότητα των πρωτοβουλιών, υπό την έννοια της εθελοντικής δέσμευσης και της μακροχρόνιας συμμετοχής των ΥΤΧ, συνδέεται στενά με ευκαιρίες, όχι μόνο για κοινωνικοποίηση και ανεπίσημη εκμάθηση δεξιοτήτων, αλλά και με τη βελτίωση των προσωπικών συνθηκών διαβίωσης (αποκτώντας εθνικά αποδεκτά προσόντα) και την ενασχόληση με καθημερινά προβλήματα. Όσον αφορά την πρόσβαση σε θέσεις εργασίας, την κατάρτιση, την κοινωνική και οικονομική βιωσιμότητα και την κατάλληλη συμμετοχή σε έργα σχετιζόμενα με τα τρόφιμα, η έλλειψη τοπικών δικτύων σε συνδυασμό με τις μη αναγνωρισμένες πιστοποιήσεις και την ασταθή κατοικία, αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τους ΥΤΧ.

Το φάσμα ξεκινά από τον ανεπίσημο εθελοντισμό με έναν επαγγελματία καθοδηγητή κηπουρό (Annalinde, Γερμανία) και φτάνει σε τρίμηνα πρακτικής άσκησης με πρόγραμμα σπουδών και την τελική μεσολάβηση στους μελλοντικούς εργοδότες στον επισιτισμό (A beautiful mess στην Ολλανδία ή Cookin «Hope στην Γερμανία).

Για να εξασφαλιστεί ένα έφορο έδαφος, χρειάζονται πρωτοβουλίες πρόθυμες να αντιμετωπίσουν αυτό το ζήτημα και να λάβουν υπόψη τα ακόλουθα βασικά στοιχεία: Με βάση την εμπειρία επιτυχημένων πρωτοβουλιών που παρέχουν επαγγελματική κατάρτιση, είναι πολύ σημαντικό να δημιουργηθούν σχέσεις με τις κοινωνικές επιχειρήσεις, οι οποίες προσφέρουν πραγματικές ευκαιρίες εργασίας και ένταξης. Η Πρακτική άσκηση είναι ένας σημαντικός τρόπος και προσφέρει ένα πρώτο βήμα στον κόσμο της εργασίας. Σε ορισμένες χώρες, όπως η Γερμανία, αυτό είναι ο συνηθισμένος τρόπος εισόδου στον κόσμο της εργασίας: οι άνθρωποι πρέπει πρώτα να εργάζονται χωρίς αμοιβή, συγκεντρώνοντας ικανότητες και εμπειρία, πριν τους δοθεί η ευκαιρία να είναι μισθωτοί. Ωστόσο, τα κέντρα απασχόλησης επεσήμαναν ότι οι πρακτικές ασκήσεις καταχράζονται και εκμεταλλεύονται τη δωρεάν εργασία των ΥΤΧ.

Στη διαδικασία σχεδιασμού της επαγγελματικής κατάρτισης, όλες οι ειδικές ανάγκες που έχουν τα ενδιαφερόμενα μέλη πρέπει να πληρούνται. Η καλή επαγγελματική κατάρτιση δεν περιορίζεται στη διδασκαλία ιδιαίτερων δεξιοτήτων, όπως το μαγείρεμα ή τη γεωργία, αλλά μπορεί να περιλαμβάνει, για παράδειγμα, διαδικτυακά εργαστήρια εύρεσης εργασίας, όπως αυτά που εφαρμόζει η **Integraschool*** (Ισπανία). Εκτός από τη διδασκαλία γεωργικών πρακτικών, παρέχουν πόρους για εύρεση εργασίας στον αγροτικό τομέα, για απόκτηση δεξιοτήτων επικοινωνίας (λεξιλόγιο γεωργίας: είδη γεωργικής εργασίας, τύποι φρούτων, εργαλεία κ.λπ.), αναλύσεις SWOT, γνώσεις σχετικά με το δικαίω μεταναστεύσης, μαθήματα σε περικοινοφόρα οχήματα, στον χειρισμό τροφίμων και την καλή διαβίωση των ζώων.

Στην πραγματικότητα, αυτή είναι μια μακρά διαδικασία, η οποία απαιτεί υπομονή, επιμονή και δύναμη θέλησης. Ενδέχεται να χρειαστεί πολύς χρόνος και δεν είναι ο καθένας ικανός να το κάνει (από τη γλώσσα στις δεξιότητες εργασίας).

Στην πράξη, η ένταξη των αιτούντων άσυλο στην επαγγελματική κατάρτιση και στις θέσεις εργασίας αμφισβητείται από εθνικούς νόμους και κανονισμούς, οι οποίοι καθιστούν την πρόσβαση των αιτούντων άσυλο στην εκπαίδευση και την εργασία κάτι πολύ δύσκολο - αν και βάση του δικαίου της ΕΕ, οι αιτούντες άσυλο σε αυτήν θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στις αγορές εργασίας μετά το πέρας εννέα μηνών από την αρχική περίοδο αναμονής. Από την εμπειρία της Annalinde, οι πρωτοβουλίες πρέπει, επίσης, να σκεφτούν στρατηγικά όταν συμβουλευθούν τους ΥΤΧ όσον αφορά τις προοπτικές εργασίας τους. Αυτό σημαίνει να εξετάσουν ποιες θέσεις εργασίας χρειάζονται επί του παρόντος στη χώρα υποδοχής και ποια μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης προσφέρουν την ευκαιρία στους ΥΤΧ να αποκτήσουν άδεια παραμονής, σε περίπτωση άρνησης της αίτησης ασύλου. Στην πραγματικότητα, αυτό σημαίνει ότι ακόμη και αν οι ΥΤΧ επιθυμούν να εργαστούν στον τομέα της κηπουρικής και των τροφίμων, θα μπορούσαν να αναληφθούν πρωτοβουλίες για να τους συστήσουν να ξεκινήσουν εκπαιδευτικά προγράμματα ή προγράμματα εργασίας, τα οποία σχετίζονται με άλλους τομείς.

Οι απαιτήσεις των πόρων όσον αφορά τα χρήματα, τις υποδομές, τους επαγγελματίες κ.λπ. μπορεί να περιορίσουν την ικανότητα ορισμένων πρωτοβουλιών να προσφέρουν κατάρτιση σε συγκεκριμένα πεδία, όπως το μαγείρεμα και η καλλιέργεια.

Δικτύωση

Μια μεγάλη πρόκληση για πολλές πρωτοβουλίες είναι η έλλειψη σύνδεσης μεταξύ διαφορετικών τομέων και κλάδων εργασίας. Οι περισσότερες από τις πρωτοβουλίες επικεντρώνονται στον κοινωνικό τομέα, και έτσι γεννάται η ανάγκη να οικοδομηθούν σχέσεις με άλλους τομείς της κοινωνίας, προκειμένου να αναπτυχθεί μια ολοκληρωμένη στρατηγική και μια ολιστική προσέγγιση, που θα τους συμπεριλάβει όλους. Τα δίκτυα ενισχύουν τις κοινωνικές αξίες και την ταυτότητα, την αίσθηση του ανήκειν και την κοινωνική ανάπτυξη, και κρατούν το έργο ενημερωμένο σε χώρο και χρόνο.

* Βλ. περιγραφή των 35 επιλεγμένων πρωτοβουλιών, Ισπανία, 2. Integraschool (Lleida και άλλες πόλεις)

Οι επιτυχείς πρωτοβουλίες εστιάζουν στη δικτύωση για τη διευκόλυνση της εργασίας και της επαγγελματικής κατάρτισης. Προκειμένου να μοιραστούν και να ανταλλάξουν πόρους και ευκαιρίες εργασίας, μια πλούσια και ζωντανή δομή επικοινωνίας μεταξύ οργανισμών και πρωτοβουλιών ήδη υπάρχει. Οι πρωτοβουλίες που παράγουν τρόφιμα έρχονται σε επαφή με τις επιχειρήσεις κοινωνικής εστίασης (ή ακόμη και με εστιατόρια που επικεντρώνονται σε περιφερειακά προϊόντα), δημιουργώντας δεσμούς προς όφελος των νεοφερμένων και αποκτώντας μια καλύτερη στρατηγική θέση. Οι δημόσιες σχέσεις στο πλαίσιο αυτό, η δικτύωση με το τοπικό επιχειρηματικό τοπίο και οι επισκέψεις στις εταιρείες για παροχή πληροφοριών -σχετικά με το νομικό καθεστώς, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, τις δυνατότητες και τα εμπόδια όσον αφορά την απασχόληση- αποτελούν εργαλεία που διευκολύνουν την είσοδο σε θέσεις εργασίας και την επαγγελματική κατάρτιση (βλ. π.χ. *Cookin' Hope*). Συμφωνίες μεταξύ των πρωτοβουλιών για τα τρόφιμα και των τοπικών επιχειρήσεων, οι οποίες θα στοχεύουν στην οργάνωση επαφών για τους νεοεισερχόμενους και στην προσφορά πρακτικής εξάσκησης και κατάρτισης, θα βοηθήσουν στην υπέρβαση των φραγμών, τόσο για τους εργοδότες όσο και για τους εργαζομένους.

Πρωτοβουλίες που προσφέρουν εκπαίδευση σε ορισμένους τομείς, όπως μαγειρική, τροφοδοσία, κηπουρική και διατήρηση συχνά διατηρούν άμεσες συνεργασίες με τις τοπικές επιχειρήσεις, οι οποίες είναι πρόθυμες να προσφέρουν επαγγελματική κατάρτιση στους συμμετέχοντες, γνωρίζοντας ότι μια πρώτη εισαγωγή και μια πρακτική εμπειρία στον τομέα της εργασίας έχει ήδη πραγματοποιηθεί. Μια απλή τυποποίηση των μαθημάτων κατάρτισης, σε συνεργασία με τοπικούς οργανισμούς απασχόλησης και με εκπαιδευτικά ιδρύματα αυξάνουν την αξιοπιστία για τους μελλοντικούς εργοδότες και τις εταιρίες. Η τεκμηρίωση του προγράμματος σπουδών και της προόδου της μάθησης, όπως επίσης και η περιγραφή, με διαφάνεια, των στόχων και των μέσων του αντίστοιχου προγράμματος κατάρτισης συμβάλλουν στην επικοινωνία των οφελών με τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Οι περισσότερες επιχειρήσεις που σχετίζονται με τα τρόφιμα είναι ανοικτές για την πρόσληψη ΥΤΧ ως υπαλλήλους ή εκπαιδευομένους αλλά δεν έχουν την δυνατότητα να έρχονται σε επαφή ή να διαχειρίζονται ειδικά προγράμματα για να συμμετέχουν και να απασχολούν νεοεισερχόμενους. Άνθρωποι χωρίς άδεια εργασίας συχνά υποστηρίζονται μέσω διαφορετικών κρατικών προγραμμάτων. Συνεργασίες με πανεπιστήμια, τα οποία προσφέρουν την εκπαιδευτική υποδομή, μπορούν να παρέχουν το θεωρητικό υπόβαθρο και μια πρώτη μαθησιακή εμπειρία για τους νεοεισερχόμενους στα πρότζεκτ που σχετίζονται με τα τρόφιμα. Εισαγωγικά προγράμματα που προετοιμάζουν για την είσοδο σε μεταγενέστερες σπουδές μπορούν να συμπληρωθούν από πρακτικά πρότζεκτ που παρέχουν ένα πραγματικό περιβάλλον μάθησης.

Οι κοινωνικές/αλληλέγγυες επιχειρήσεις, όπως τα εστιατόρια και οι καφετέριες, παρέχουν ένα ασφαλές μαθησιακό περιβάλλον και, ταυτόχρονα, είναι μια ευκαιρία για αυτοχρηματοδότηση. Η κοινωνική οικονομία περιλαμβάνει την ενσωμάτωση των ΥΤΧ στον οικονομικό τομέα και δημιουργεί νέες αξίες, όπως συζητήσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, δίκαιη παραγωγή και αναζωογόνηση των περιοχών/χωριών που συρρικνώνονται στις αγροτικές περιοχές. Εάν χρησιμοποιηθεί στις δημόσιες σχέσεις, η υποστήριξη των νεοεισερχομένων, ώστε να εγκατασταθούν και να βγάζουν τα προς το ζην,

μπορεί να προσφέρει ένα σχετικά ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Εκτός αυτού, η πρόσβαση σε διάφορες επιχορηγήσεις και ευκαιρίες χρηματοδότησης παίζουν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία κοινωνικών επιχειρήσεων. Οι δίκαιοι όροι παραγωγής και απασχόλησης είναι όχι μόνο υποχρεωτικοί, αλλά προσφέρουν και μια δυνατότητα δικτύωσης και χρηματοδότησης - π.χ. να κοινωνούνται σωστά ούτως ώστε οι άνθρωποι να μπορούν να υποστηρίξουν το πρόγραμμα/την κοινωνική επιχείρηση.

Η πρόσβαση στις θέσεις εργασίας και την κατάρτιση μπορεί, επίσης, να είναι ένα αναδυόμενο αποτέλεσμα κάποιου προγράμματος από ένα ευρύ και διαφορετικό υπόβαθρο όσον αφορά την εκπαίδευση, την προέλευση, τον πολιτισμό και το καθεστώς των συμμετεχόντων. Τα ειδικά προγράμματα Job-Buddy επισημοποιούν αυτές τις δυνατότητες για σχέσεις μεταξύ πολιτών και νεοεισερχομένων. Το φαγητό φέρνει τους ανθρώπους κοντά και με αυτόν τον τρόπο αποτελεί έναν χώρο, όπου υπάρχουν και μπορούν να εξελιχθούν άμεσες συνδέσεις μεταξύ ατόμων, καθώς και οργανισμών. Αυτές οι σχέσεις δεν λήγουν αναγκαστικά με το πέρας του προγράμματος, αλλά έχουν τη δυνατότητα να ανοίξουν πόρτες που δείχνουν προς όλες τις κατευθύνσεις.

Μια κοινή πρακτική ορισμένων πρωτοβουλιών που προσφέρουν επαγγελματική κατάρτιση στη γεωργία, την κηπουρική ή τη μαγειρική/τροφοδοσία, είναι να συνδεθεί με τις τοπικές επιχειρήσεις, να προσφέρει πρακτική άσκηση και μια πρώτη επαφή με τον κόσμο εργασίας στις χώρες υποδοχής. Μετά την ολοκλήρωση της επαγγελματικής τους κατάρτισης, οι ΥΤΧ έχουν συνήθως την ευκαιρία να μείνουν στην πρωτοβουλία, που εργάζονται στο καφέ ή στην τροφοδοσία (Kamba, Über den Tellerrand, Cantine du Midi, Cookin 'Hope) ή να τοποθετηθούν σε άλλες τοπικές επιχειρήσεις (**Refugee Food Festival***).

Ένα καινοτόμο εργαλείο δικτύωσης της Ιταλικής πρωτοβουλίας Kamba περιέχει ομαδικά μαθήματα μαγειρικής, που διοργανώνονται από ΥΤΧ για τοπικές επιχειρήσεις. Σαν αποτέλεσμα η Kamba δημιουργεί επαφές με τοπικές επιχειρήσεις και επεκτείνει το δίκτυο με τη συμμετοχή πιθανών εργοδοτών των ΥΤΧ.

Συμμετοχή της τοπικής κοινότητας

Αρχή Περμακουλτούρας Αριθμός 8: Ενσωμάτωση αντί διαχωρισμού

Η παρακίνηση μιας τοπικής ομάδας εθελοντών είναι το πρώτο βήμα για τα περισσότερα προγράμματα. Η παρατήρηση και η αποδοχή της τρέχουσας κατάστασης και ατμόσφαιρας της τοπικής κοινωνίας, ώστε να αξιολογηθούν οι δυνατότητες και οι προκλήσεις, είναι το προκαταρκτικό στάδιο πριν σχεδιαστεί και οργανωθεί ένα πρόγραμμα. Μια συμμετοχική προσέγγιση, που θα περιλαμβάνει ταυτόχρονα ντόπιους και νεοεισερχόμενους, οργανώνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε το τελικό πρόγραμμα να ικανοποιεί τις ανάγκες και των δύο. Το πρώτο βήμα για τη συμμετοχή της τοπικής κοινότητας είναι η αποδοχή της σημερινής κατάστασης και η γνωστοποίηση της ανάγκης υποδοχής και ενσωμάτωσης των ΥΤΧ στην κοινωνία. Κατά τη διάρκεια αυτού του σημαντικού βήματος, η αφήγηση γύρω από τη μετανάστευση μπορεί να αλλάξει, οδηγώντας έτσι σε καλύτερη κατανόηση μεταξύ

* Βλ. Περιγραφή των 35 επιλεγμένων πρωτοβουλιών, Γαλλία, 1. Τρόφιμα γλυκού φαγητού: Φεστιβάλ τροφίμων για τους πρόσφυγες (Παρίσι / Διάφορα μέρη)

των τοπικών κοινοτήτων και των νεοεισερχομένων, γεγονός που αυξάνει την επιτυχία του πρότζεκτ. Η γνωριμία με την ιστορία και το παρελθόν των ΥΤΧ μπορεί να αυξήσει την κατανόηση, την κοινωνική συνοχή, την αποδοχή της πολυπολιτισμικής πραγματικότητας και να διευκολύνει την συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων σε πρωτοβουλίες. Η εργασία στον τομέα των δημοσίων σχέσεων είναι ζωτικής σημασίας, ώστε να ξεκινήσει μια μεταβολή στην αντίληψη σχετικά με τις προκλήσεις της μετανάστευσης. Αναφορικά με αυτό, η θύμηση της ιστορίας της δικιάς τους χώρας μπορεί να βοηθήσει στη διαδικασία αποδοχής. Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, η μετανάστευση έπαιξε μεγάλο ρόλο στη διαμόρφωση της κοινωνίας, της πολιτικής και της οικονομίας σε αυτό που είναι σήμερα. Αυτή ακριβώς είναι η ιδέα και το όραμα της Kamba (Ιταλία).

Στόχος τους είναι να υπενθυμίσουν στους πολίτες του Μιλάνου, εντοπίζοντας ο καθένας τη δικιά του γενιά παππούδων μεταναστών, ότι σχεδόν όλοι οι πολίτες του Μιλάνου έχουν ένα μεταναστευτικό υπόβαθρο. Αυτό παρουσιάζεται και μαρτυρείται από τους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα Milano Recipe, μια δημόσια εκδήλωση φαγητού, όπου 10.000 άνθρωποι φέρνουν την αγαπημένη τους συνταγή από την παιδική τους ηλικία, ώστε να τη μοιραστούν με άλλους συμμετέχοντες. Τροφοδότησε, επίσης, την ιδέα του Human Manifesto που προέκυψε από την κατανόηση ότι πρέπει να ασχοληθούμε με την αλληλεπίδραση του ανθρώπου με τον άνθρωπο.

Όταν αναπτύσσεται μια στρατηγική για τη συμμετοχή των ντόπιων, οι επιτυχημένες πρωτοβουλίες χρειάζονται σαφή αναπαράσταση του στόχου (στόχων) που θέλουν να επιτύχουν. Εκτός από τα κατάλληλα εργαλεία για τη συμμετοχή, πρέπει να ληφθούν υπόψη το κοινωνικό, πολιτιστικό και οικονομικό πλαίσιο της περιοχής. Με αυτόν τον τρόπο, τα προγράμματα προσαρμόζουν τους στόχους τους στην τοπική πραγματικότητα. Κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης, οι συντονιστές των σχεδίων έχουν έναν σημαντικό ρόλο: αυτόν της σύνδεσης διαφόρων κοινωνικών χώρων, επίσημων φορέων και τοπικών συλλόγων, ώστε να δημιουργηθεί ένα δίκτυο υποστήριξης. Αυτό το δίκτυο μπορεί να μοιράσει την ευθύνη του προγράμματος σε αρκετά άτομα και να ενισχύσει έτσι την βιωσιμότητά του. Οι συνεργασίες σε κοινά προγράμματα δυναμώνουν και ωφελούν τις πρωτοβουλίες και, τελικά, οδηγούν σε μεγαλύτερο αντίκτυπο και πιο ορατά αποτελέσματα.

Τοπικές εκδηλώσεις και κοινωνικά δείπνα (με τακτικές ημερομηνίες) συνιστώνται για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και τη δημιουργία μιας πιο χαλαρής ατμόσφαιρας (ξεπερνώντας έτσι τον διαχωρισμό «εμείς και αυτοί»).

Πρωτοβουλίες που έχουν ήδη χώρο συνάντησης για φαγητό, όπως κάποιον κήπο ή καφέ, μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις εγκαταστάσεις τους ταυτόχρονα για να προσκαλέσουν καλλιτέχνες, μουσικούς, μυθιστοριογράφους κ.λπ. και να συνδυάσουν, για παράδειγμα, μαγειρικές εκδηλώσεις στην κοινότητα ή το φαί με την τέχνη. Αυτό χρησιμοποιείται από το *zusammen leben* (Γερμανία). Τέτοια γεγονότα που συνδυάζουν τη γεωργία, το μαγείρεμα και τις τέχνες καθιστούν το πρόγραμμα πιο ορατό.

Η ενεργός συμμετοχή δημιουργικών ομάδων της πόλης ή της περιοχής προσφέρει ελκυστικές εμπειρίες (τέχνη και μουσική στον κήπο, δείπνα με θεματικές, βιοτεχνία και καλλιτεχνικά εργαστήρια κλπ.)

και παρακινεί την κοινότητα υποδοχής να συμμετάσχει. Συμπερασματικά, ο σχεδιασμός των έργων πρέπει να περιλαμβάνει την τοπική κοινότητα, ούτως ώστε να κατανοηθούν τα κίνητρα και οι ανάγκες. Χωρίς αυτή τη συμμετοχική προσέγγιση, το πρόγραμμα δε θα μπορέσει να ενσωματωθεί στο κοινωνικό πλαίσιο και ως εκ τούτου να συνδέσει τη σημαντική ομάδα των ντόπιων στη διαδικασία ενσωμάτωσης.

Οι περισσότερες από τις πρωτοβουλίες χρειάζονται χρηματοδότηση για τη λειτουργία τους, τουλάχιστον κατά την πρώτη φάση του προγράμματος. Απαιτούνται συνδέσεις με τον τοπικό ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, ώστε να εξασφαλιστεί η οικονομική βιωσιμότητα του προγράμματος. Ένα μεγάλο μέρος των Ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών υποστηρίζεται από ιδιωτικές δωρεές σε τοπικό επίπεδο. Αυτό μπορεί να είναι μηνιαίες συνεισφορές, παροχή γης ή κατοικιών, εργαλείων και τροφίμων. Η ύπαρξη μιας ομάδας μόνιμων δωρητών, που μοιράζονται τα βασικά λειτουργικά έξοδα, καθιστά τον σχεδιασμό και την εφαρμογή ευκολότερα.

Όπως και σε άλλους κοινωνικούς τομείς, η δράση χωρίς την επίγνωση δεν έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Η αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι, όταν εγκαταλείπουν τη χώρα τους σε αναζήτηση καταφυγίου και ασφάλειας, είναι ένα σημαντικό βήμα για την αύξηση των τοπικών εθελοντών και υποστηρικτών. Οι στρατηγικές επικοινωνίας καθιστούν τα προγράμματα ορατά στην κοινωνία και έτσι τους επιτρέπουν την προσέλκυση υποστηρικτών. Αυτές οι στρατηγικές περιλαμβάνουν ενεργό παρουσία στα κοινωνικά μέσα, έναν χώρο όπου οι πολιτισμοί και τα άτομα ήδη αλληλοεπιδρούν και η πολυπολιτισμικότητα θεωρείται ήδη δεδομένη ως μέρος μιας νέας και διαφορετικής κοινωνίας.

Βιωσιμότητα

Οι πρωτοβουλίες είναι βιώσιμες, όταν οι ακόλουθοι δύο πόροι αξιολογούνται ως βιώσιμοι: αφενός τα χρήματα για τη χρηματοδότηση του έργου και, αφετέρου το εργατικό δυναμικό για να τρέξει το πρόγραμμα. Η εμπειρία όλων των πρωτοβουλιών βέλτιστης πρακτικής δείχνει ότι μια σταθερή ομάδα εργαζομένων αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τη βιωσιμότητα της πρωτοβουλίας. Η στελέχωση και τα οικονομικά πηγαίνουν χέρι-χέρι. Οι περισσότερες πρωτοβουλίες θα ήταν πρόθυμες να προσλάβουν περισσότερους υπαλλήλους, εάν το επέτρεπε ο προϋπολογισμός τους. Ως αποτέλεσμα, στις περισσότερες πρωτοβουλίες, οι εργαζόμενοι πρέπει να αναλάβουν μεγαλύτερο φόρτο εργασίας, λόγω έλλειψης προσωπικού. Ωστόσο, οι πρωτοβουλίες μπορούν να είναι βιώσιμες μακροπρόθεσμα μόνο εάν διασφαλίσουν ότι ο φόρτος εργασίας και η δέσμευση των εργαζομένων δεν υπερβαίνει τις ψυχικές, σωματικές και συναισθηματικές τους ικανότητες. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε αυτόν τον τομέα, όπου η ανάγκη και η επιθυμία για βοήθεια προς τους ευάλωτους μπορεί εύκολα να οδηγήσει στην παραμέληση των αναγκών και των περιορισμών του καθενός.

Ενώ ορισμένοι μισθοί καλύπτονται από δημόσιες επιχορηγήσεις (Association A fleur de Pierre στη Γαλλία), το πρόγραμμα καθίσταται πιο βιώσιμο, εάν οι πρωτοβουλίες μπορούν να πληρώσουν το προσωπικό τους από μεικτά έσοδα ή εντελώς δικούς τους

οικονομικούς πόρους. Πώς να γίνει πιο βιώσιμη στη χρηματοδότηση μια πρωτοβουλία; Τα προγράμματα χρηματοδότησης που έχουν σχεδιαστεί ειδικά για την ενσωμάτωση των ΥΤΧ είναι σπάνια, αλλά, λόγω του γεγονότος ότι οι ΥΤΧ αντιπροσωπεύουν μια εύαλπη ομάδα, η χρηματοδότηση των προγραμμάτων μπορεί να επιτευχθεί, εάν αναζητηθούν ευκαιρίες χρηματοδότησης με όρους δραστηριοτήτων και θεμάτων. Η καλλιέργεια των τροφίμων δεν είναι μόνο σχετική με την κοινότητα, αλλά αποτελεί και ένα περιβαλλοντικό ζήτημα. Σχέδια χρηματοδότησης για την αγροτική ανάπτυξη, όπως το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα LEADER, είναι κατάλληλα για υποβολή αιτήσεων από προγράμματα που αφορούν την αειφόρο αγροτική ανάπτυξη μέσω της ένταξης/ενσωμάτωσης των ΥΤΧ. Το LEADER χρησιμοποιήθηκε ως σχέδιο χρηματοδότησης για διάφορες πρωτοβουλίες σε όλη την Ευρώπη, π.χ. στη Σουηδία, το Λουξεμβούργο, την Ιταλία, τη Σκωτία και την Αυστρία. Το γεγονός ότι το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο για την Αγροτική Ανάπτυξη/Ευρωπαϊκό Δίκτυο Αγροτικής Ανάπτυξης ασχολείται με το ζήτημα της συμβολής των ΥΤΧ στην αγροτική οικονομία σε μια ενημερωτική δημοσίευση⁵ μπορεί να θεωρηθεί ως ένα πολλά υποσχόμενο σημάδι, ότι τέτοιες προσεγγίσεις έχουν τη δυνατότητα να υποστηριχθούν.

Συνιστάται οι πρωτοβουλίες να καθίστανται κάποια στιγμή αυτοχρηματοδοτούμενες ή/και να έχουν αρκετά κανάλια χρηματοδότησης, όπως η Mescladis από την Ισπανία. Με τα έσοδα από το εστιατόριο (Espai Mescladís) υποστηρίζουν τα υπόλοιπα πρότζεκτ τους, όπως το σχολείο μαγειρικής και τα πρότζεκτ ανάπτυξης της κοινότητας. Προωθούν την υπεύθυνη και βιώσιμη κατανάλωση με τη χρήση τοπικών και βιολογικών προϊόντων. Αντί να βασίζονται σε μερικούς αγοραστές, οι πρωτοβουλίες καλό θα είναι να επεκτείνουν τα δίκτυά τους και να έχουν ορισμένες αγορές, όπου μπορούν να πουλήσουν τα προϊόντα τους. Με αυτή την έννοια, η Mescladis έχει πολλούς εταίρους, συμμετέχει σε διάφορες αγορές και εκδηλώσεις και διοργανώνει δραστηριότητες μαγειρέματος και τροφοδοσίας με διάφορες συλλογικότητες και επιχειρήσεις.

Αλλά τι άλλο είναι απαραίτητο για την ανθεκτικότητα των πρωτοβουλιών μακροπρόθεσμα; Η αξιολόγησή μας έχει δείξει ότι η αφοσίωση και τα κίνητρα από το προσωπικό, τους συμμετέχοντες και την ηγεσία, δηλαδή ένα ή περισσότερα από τα βασικά πρόσωπα που αναλαμβάνουν την ηγεσία μέσα σε μια πρωτοβουλία, έχει μεγάλη σημασία. Η ανάπτυξη δικτύων και καναλιών ή κάποιας πλατφόρμας επικοινωνίας μεταξύ των παραγόντων αυξάνουν την ανθεκτικότητα μιας πρωτοβουλίας και, ταυτόχρονα, δημιουργούν μια κοινότητα. Τελευταίο αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, οι σαφείς και ξεκάθαροι στόχοι, οι στόχοι και τα μέσα ενημέρωσης, τα μακροπρόθεσμα σχέδια δράσης είναι, επίσης, σημαντικά, όταν επιδιώκεται να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα μιας πρωτοβουλίας.

Οι ευρωπαίοι συμμετέχοντες σε μια ομάδα εργαστηρίων στο Μιλάνο το 2019 τόνισαν τις βέλτιστες πρακτικές που πρέπει να ακολουθούνται για οικονομική βιωσιμότητα σε διαφορετικά περιβάλλοντα:

Δημόσια κεφάλαια:

- Καθιέρωση κατάλληλου επιχειρηματικού μοντέλου και πρόσβασης στη χρηματοδότηση
- Πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες
- Αμοιβαία ανταλλαγή
- Αλληλέγγυο crowdfunding
- Εργασία προς μια κοινωνική και δίκαιη οικονομία

Ιδιωτικά κεφάλαια:

- Δημιουργία μιας κοινωνικής επιχείρησης
- Έρανος
- Υγιές επιχειρηματικό σχέδιο, π.χ. έλεγχος παραγωγής και λειτουργικού κόστους

Τοπική οικονομία:

- Αναζήτηση καναλιών στο οικοσύστημα της κοινωνικής οικονομίας
- Ηθική επιχείρηση
- Δημιουργία μιας νέας αγοράς
- Καινοτόμες επιχειρηματικές ιδέες⁶
- Ευαισθητοποίηση

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ

“Εκτός από τις ιδέες του λάθους και του σωστού υπάρχει ένα σημείο –θα σε συναντήσω εκεί” (Τζαλαλεντίν Ρουμί)

Κατά την έρευνα και την ανταλλαγή πρακτικών, φάνηκε να υπάρχει ένας αριθμός θεμάτων που δεν ήταν κατάλληλος για την παροχή σαφών συστάσεων, αλλά φαινόταν να είναι τόσο πρόκληση όσο και ευκαιρία. Αυτά τα θέματα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη διαδικασία σχεδιασμού ή βελτίωσης μιας πρωτοβουλίας ενσωμάτωσης:

Χρηματοδότηση, ανεξαρτησία εναντίον εξάρτησης

Στις περισσότερες περιπτώσεις οι χρηματοδοτικοί πόροι είναι περιορισμένοι και απαιτείται εξωτερική χρηματοδότηση. Αυτή η οικονομική εξάρτηση δεν πρέπει να επηρεάζει τους στόχους των πρότζεκτ. Παρ' όλα αυτά, η αίτηση για τα κονδύλια του πρότζεκτ απαιτεί δημιουργικότητα και έξυπνη σκέψη, για να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του ιδρύματος χρηματοδότησης, και παράλληλα, να είναι σε θέση να συμβαδίσει με το αρχικό πρόγραμμα. Για να μοιραστεί το κόστος, μπορεί να φανεί χρήσιμη μια συνεργασία με άλλες πρωτοβουλίες, για παράδειγμα με την ενοικίαση ενός τόπου ή με την ανταλλαγή ορισμένων εργαλείων ή εξοπλισμού.

⁶ Μια προσέγγιση που μπορείτε να δημιουργήσετε χωρίς χρήματα είναι η Bootstrap, επειδή όλοι όσοι θα το κάνουν κερδίζουν από τις μετοχές της κοινωνίας

Ετερογενείς ενδιαφερόμενοι, χάος εναντίον δημιουργίας

Όποιο και αν είναι το περιφερειακό και το κοινωνικό πλαίσιο, οι συμμετέχοντες θα είναι διαφορετικοί. Ποτέ δεν ξέρεις ποιοι θα είναι οι ισχυρότεροι αντίπαλοι και υποστηρικτές του προγράμματος. Η ισορροπία ανάμεσα στο άνοιγμα για τις ανάγκες και τις ιδέες των συμμετεχόντων και σε μια δομή που παρέχει καθοδήγηση σε εθελοντές, χρήστες, υποστηρικτές και υπαλλήλους είναι μερικές φορές δύσκολο να βρεθεί. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στις κοινωνικά καθοδηγούμενες πρωτοβουλίες, ξεκινώντας από την ιδέα της πλήρωσης ενός χάσματος στην κοινωνία και της υποστήριξης πολλών- μερικές φορές ευάλωτων - ομάδων χρηστών. Περιγράφοντας το πρόγραμμα, το να υπάρχει μια ιδέα για το ποιοι είναι οι στόχοι και ποιοι όχι, είναι σημαντικό για τη μακροχρόνια ύπαρξη πρωτοβουλιών. Οι περισσότερες από τις επιλεγμένες πρωτοβουλίες της έρευνάς μας έχουν μια σαφή περιγραφή του τι είναι το πρόγραμμα από πρακτικής πλευράς (τι μπορείτε να κάνετε για να συμμετάσχετε, τι θα κερδίσετε, τι θα παράσχετε, τους χρόνους, τις δραστηριότητες, τις προσδοκίες). Στον πυρήνα μιας επιτυχημένης πρωτοβουλίας βρίσκεται μια ισχυρή και ορθή διαχείριση. Θα πρέπει, ωστόσο, να παρέχεται ο χώρος για συμμετοχικές προσεγγίσεις και να υπάρχει η ευελιξία για ενσωμάτωση νέων ιδεών, με τις οποίες θα πρέπει να συνδεθούν σαφείς ευθύνες (και πόροι). Οι στόχοι και οι έννοιες των προγραμμάτων θα πρέπει να αναθεωρούνται κατά καιρούς με τη δυνατότητα προσθήκης νέων ιδεών και στόχων. Επιπλέον, προτείνεται να συμφωνηθεί μια καθορισμένη ημέρα της εβδομάδας για ανασκόπηση και επίλυση οποιωνδήποτε πιθανών συγκρούσεων μπορεί να προκύψουν εντός της πρωτοβουλίας.

Η αντίληψη των μεταναστών για την κοινότητα ως πρόβλημα έναντι πόρων

Οι πρωτοβουλίες βρίσκονται σε περιβάλλοντα, περιοχές, πόλεις ή χωριά, όπου το γενικό κλίμα για τους μετανάστες και τους ΥΤΧ διαφέρει πολύ. Οι πρωτοβουλίες στις μεγάλες πόλεις είναι πιο πιθανό να βρουν ένα υποστηρικτικό πλήθος και κατά συνέπεια, συχνά σχεδιάζονται με τον εξής τρόπο: Πολλοί εθελοντές, μερικοί εργαζόμενοι, μια τεράστια ομάδα δυνητικών χρηστών. Αλλά και στις αγροτικές περιοχές, για έργα με στόχο την υποστήριξη και τη διασύνδεση με τους αιτούντες άσυλο, μπορεί να είναι εύκολο να δημιουργηθεί μια κοινότητα με ντόπιους και νεοεισερχόμενους. Ο ηλικιωμένος πληθυσμός στις περιοχές αυτές συχνά συμμετέχει σε τέτοια έργα και επωφελείται από τις κοινοτικές πτυχές και τους χώρους, ώστε να γνωρίσουν ανθρώπους, που δεν θα είχαν συναντήσει διαφορετικά. Ένα θετικό κλίμα για τους μετανάστες και τους νεοεισερχόμενους συχνά οδηγεί σε μεγαλύτερη ευκολία για χρηματοδότηση από κυβερνητικούς ή ακόμα και από ιδιωτικούς φορείς. Με την επιτυχία των πιο δεξιών λαϊκιστικών κομμάτων το κλίμα έχει γίνει πιο αρνητικό. Ορισμένες πρωτοβουλίες, ωστόσο, σχολίασαν πως λόγω αυτού του κλίματος, λαμβάνουν ακόμα περισσότερη υποστήριξη από τους πολίτες που ενδιαφέρονται να αντιμετωπίσουν αυτές τις τάσεις μίσους.

Σε γενικές γραμμές, τα προγράμματα πρέπει να λάβουν υπόψη ότι εξαρτώνται από το status quo της περιοχή τους, αλλά έχουν επίσης τη δύναμη να το αλλάξουν με την ανάληψη δραστηριοτήτων, χρησιμοποιώντας ανοικτές προσεγγίσεις για την προσέγγιση όλων των ανθρώπων. Η δωρεά σπόρων και φυτών από τον κήπο προς την τοπική κοινότητα, τα σχολεία, τα νηπιαγωγεία, και τα σπίτια για τους ηλικιωμένους παρέχουν ευκαιρίες για να έρθουν σε επαφή με τον κόσμο και να προωθήσουν τους στόχους του προγράμματος. Η πρόσκληση σχολικών τάξεων για κηπουρική ή για εργαστήρια μαγειρικής ανοίγουν χώρους για τα παιδιά και τους δασκάλους, ώστε να συναντήσουν τους νεοεισερχόμενους και να μάθουν για την κατάσταση και το περιβάλλον τους. Η ύπαρξη ενός φιλικού περιβάλλοντος για γλωσσική κατάρτιση, διαπολιτισμική ανταλλαγή, επαγγελματική κατάρτιση και πρόσβαση στην εργασία λειτουργεί ως μέσο για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προκαταλήψεων κατά των μεταναστών.

Συμμετοχή των εθελοντών ανώτερης/μεσαίας τάξης έναντι των λιγότερο ευνοημένων ομάδων υποδοχής

Στις περισσότερες περιπτώσεις της Γερμανίας, της Γαλλίας και της Αγγλίας, η πλειονότητα των εθελοντών και οι συμμετέχοντες από την τοπική κοινότητα θα μπορούσε να επισημανθεί ως “μεσαία τάξη”, καλού μορφωτικού επιπέδου, προερχόμενη από ένα “καλό” σπίτι. Σε αντίθεση με αυτό, οι άνθρωποι που είναι σε λιγότερο ασφαλείς οικονομικές καταστάσεις, συχνά μοιράζονται μια γειτονιά με τους ΥΤΧ. Καθώς ο στόχος είναι να προωθηθεί η κοινωνική ανταλλαγή, αυτή η ομάδα είναι μια σημαντική ομάδα-στόχος για πρωτοβουλίες στον τομέα των τροφίμων. Η παροχή αλληλεγγύης, βοήθειας και υποστήριξης για όλες τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού αυξάνει την αποδοχή των προγραμμάτων και έτσι δημιουργεί καταστάσεις, στις οποίες οι ΥΤΧ μπορούν να δώσουν ένα χέρι βοήθειας σε άτομα που έχουν ανάγκη. Το Comfrey Project στη Βόρεια Αγγλία προσφέρει γεύμα κατά τη διάρκεια σχολικών διακοπών για να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της “πείνας” των διακοπών (οικογένειες που αγωνίζονται για να καλύψουν το επιπλέον κόστος των τροφίμων λόγω της απουσίας των δωρεάν σχολικών γευμάτων). Ο διεθνής κήπος στο **Meißen*** στην Ανατολική Γερμανία δεν είναι μόνο ένας κήπος αλλά και ένας χώρος για ποδόσφαιρο και για οικογενειακή χαλάρωση, ακριβώς όπως ένα πάρκο, ένα ασφαλές μέρος για να παίξουν τα παιδιά και να συναντηθούν οικογένειες. Και οι δύο πρωτοβουλίες βρίσκονται σε κοινωνικά μειονεκτικές περιοχές.

Χωράκια σε αγρανάπαυση, οικόπεδα, ακόμη και εγκαταλελειμμένα σπίτια που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τα σχετιζόμενα με τα τρόφιμα έργα, βρίσκονται συχνά σε χαμηλότερου εισοδήματος περιοχές. Χρησιμοποιώντας αυτές τις περιοχές και προσκαλώντας τους τοπικούς συνομηλίκους να ενταχθούν στην κοινότητα καθίστανται τα προγράμματα βιώσιμα και κοινωνικώς αποδεκτά. Οι κοινοτικοί ή διαπολιτισμικοί κήποι προσφέρουν ιδιαίτερα πολλές δραστηριότητες εκτός από την κηπουρική, όπως βραδιές ταινιών, τέχνες, αθλητικά και DIY εργαστήρια (σαπουνιού, εκτύπωση T-shirt κτλ.), τα οποία ανοίγουν την πρωτοβουλία προς το ευρύτερο κοινό (όχι μόνο προς τη μεσαία τάξη).

* Βλ. Περιγραφή των 35 επιλεγμένων πρωτοβουλιών, Γερμανία, 4. Bantes Meißen Bündnis Zivilcourage e.V. (Meißen)

Προοπτική φύλου

Το ζήτημα της ισότητας των δύο φύλων είναι πολύπλοκο: αφενός υπάρχει η ανάγκη να αντιμετωπιστεί το ζήτημα στο πλαίσιο των προγραμμάτων, αφετέρου δεν πρέπει να δίνεται υπερβολική έμφαση σε αυτό. Παρά τα πλεονεκτήματα της αντιμετώπισης της διάστασης του φύλου στα προγράμματα, ιδίως όσον αφορά τη συμπεριφορά των ανδρών ΥΤΧ έναντι των γυναικών, υπάρχει ο κίνδυνος να υπογραμμιστεί υπερβολικά αυτό το σημείο, το οποίο μπορεί να οδηγήσει σε απογοήτευση την πλευρά του ΥΤΧ (“Δεν είμαστε άνθρωποι της λίθινης εποχής”, “Ποιος είσαι να μου πεις ..;”).

Η πραγματικότητα είναι ότι περισσότεροι άνδρες -συγκριτικά με γυναίκες- έρχονται να αναζητήσουν καταφύγιο στην Ευρώπη και ως εκ τούτου, σε πολλά έργα υπάρχει μεγαλύτερη συμμετοχή ανδρών στην αγορά εργασίας από την πλευρά του ωφελούμενου. Αντίστοιχα, υπάρχει συχνά μεγαλύτερος αριθμός τοπικών γυναικών από εθελοντικής πλευράς. Αυτή η πτυχή των έργων -με και προς τους ΥΤΧ- είναι διφορούμενη, υπό την έννοια ότι φέρνει τους ανθρώπους σε επαφή, αλλά αυξάνει ταυτόχρονα την ανάγκη για αύξηση της ευαισθητοποίησης στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών.

Βοηθητική προσέγγιση εναντίον της προσέγγισης κοινής χρήσης, κάθετη εναντίον οριζόντιας

Σε επιτυχημένες πρωτοβουλίες, οι τομείς αρμοδιοτήτων κατανέμονται μεταξύ πολλών υπεύθυνων ατόμων, τα οποία είναι αυτο-οργανωμένα στο πλαίσιο συγκεκριμένων ομάδων εργασίας. Η κύρια πρόκληση είναι να οικοδομηθεί μια δομή, όπου αυτές οι ομάδες μπορούν να εξελιχθούν, υποστηριζόμενες από πόρους, όπως οι μέντορες, οι συντονιστές και οι μεταφραστές, για να διευκολυνθεί η οικοδόμηση και η ανάπτυξη της κοινότητας. Η επισήμανση των εργαζομένων ως συντονιστών για τους σκοπούς αυτούς ήδη σπάει τα εμπόδια μεταξύ του εθελοντισμού, του ωφελούμενου και της διαχείρισης του τμήματος του προγράμματος.

Κλίμακα έργου μικρή, τοπική και αποσυνδεδεμένη. Σκεφτείτε παγκόσμια, ενεργήστε τοπικά

Οι τοπικές ενέργειες πρέπει να συμβαδίζουν με ένα παγκόσμιο όραμα, όχι μόνο συνδέοντας τα διάφορα πρότζεκτ μεταξύ τους αλλά συνδέοντας τα και με τους κοινωνικούς τομείς, τη διοίκηση και τους τομείς εργασίας. Ένα κοινό όραμα συγκεντρώνει διαφορετικά ενδιαφερόμενα μέρη και με αυτόν τον τρόπο ανοίγει χώρους για διατομεακή συνεργασία, όχι μόνο σε τοπικό και εθνικό επίπεδο αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Σε πολλά ευρωπαϊκά εργαστήρια του εν λόγω προγράμματος, ειδικά αυτά που πραγματοποιήθηκαν στο Μιλάνο τον Ιούνιο του 2019, έγινε εμφανής η ανάγκη για

περισσότερη ευρωπαϊκή ανταλλαγή μεταξύ πρωτοβουλιών και οργανώσεων που ασχολούνται με το θέμα της διατροφής και των ΥΤΧ. Μένει να φανεί η μορφή, με την οποία μπορεί να συμβεί κάτι τέτοιο (π.χ. χρηματοδότηση μέσω προγραμμάτων Erasmus+ που προωθούν τον διάλογο και την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των οργανισμών).

Οι ετικέτες “διαπολιτισμικότητα”, “πρόσφυγες” ... - αποκλειστικές έναντι του ανοικτού για όλους

Σε ορισμένες περιπτώσεις, η “διαπολιτισμική” ετικέτα περιορίζει τη συμμετοχή του ευρύτερου κοινού. Ανάλογα με τα κοινωνικά και πολιτισμικά πλαίσια, ορισμένες πρωτοβουλίες αποφάσισαν να χρησιμοποιήσουν άλλη ορολογία, όπως “μαζί” ή “για όλους”, για να τονίσουν το περιεκτικό όραμα του προγράμματος. Για να αποφευχθούν οι περιοριστικοί παράγοντες, ορισμένες πρωτοβουλίες απέχουν ακόμη και από την ετικέτα “πρόσφυγες”, στην προσπάθειά τους να περιγράψουν τους κύριους ωφελούμενους του προγράμματος. Είναι σαφές τότε αιτιολογείται η εμπειρογνωμοσύνη και η εξειδίκευση σε μια συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων, αλλά μερικές φορές παρεμποδίζεται ένα πραγματικό κοινωνικό και πολιτιστικό μίγμα μεταξύ των ωφελούμενων και των εθελοντών.

Πολιτιστικές διαφορές, τονίζοντας τις διαφορές ενάντια στην προαγωγή διαλόγου

Προφανώς, η πιθανότητα για συγκρούσεις και παρεξηγήσεις να είναι υψηλότερη, όταν τα διαφορετικά πολιτιστικά, θρησκευτικά και κοινωνικά υπόβαθρα αναμειγνύονται. Κάποιες από τις επιτυχημένες πρωτοβουλίες αντιμετωπίζουν αυτή την πρόκληση, έχοντας έναν ανοιχτό χώρο και παρέχοντας ορισμένες ομάδες ή θεματικές εκδηλώσεις επικεντρωμένες σε διαφορετικές χώρες προέλευσης ή σε διαφορετικό πολιτιστικό υπόβαθρο. Με αυτόν τον τρόπο, οι πιθανοί επισκέπτες από την τοπική κοινότητα, που έρχονται για πρώτη φορά, περιορίζονται στα ατομικά τους συμφέροντα. Ωστόσο, μια ευκαιρία να κατευθυνθεί η προσοχή σε μια συγκεκριμένη χώρα, θρησκεία ή πολιτισμό φέρνει, επίσης, οφέλη, όπως η δημιουργία ενός πιο ασφαλούς χώρου για αλληλεπίδραση ανάμεσα στους νεοεισερχόμενους και την κοινότητα υποδοχής. Η γνώση σχετικά με τις διαφορές, η αποδοχή της ποικιλομορφίας αλλά και η διευκόλυνση της άμεσης επαφής μεταξύ όλων των διαφορετικών υποβάθρων είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ

Προτάσεις για εστιατόρια/catering

- Η χρήση της γαστρονομίας των χωρών προέλευσης των συμμετεχόντων αποτελεί μια ελκυστική πρόταση, που απευθύνεται τόσο στους ΥΤΧ όσο και στους ανθρώπους που απολαμβάνουν το αντίστοιχο μενού. Μια προσπάθεια εμπλοκής επαγγελματιών σερβιτόρων των χωρών των ΥΤΧ ενισχύει την προβολή των πρωτοβουλιών και συμβάλλει στο άνοιγμα στην κοινωνία. Για παράδειγμα, η Kamba προσκαλεί Αφρικανούς αρχιμάγειρες υψηλής κουζίνας και κάνει έτσι ένα σημαντικό βήμα στην αύξηση της ευαισθητοποίησης, καθώς η αφρικανική κουζίνα είναι πολύ άγνωστη στην Ευρώπη. Φυσικά, αυτό πρέπει να κοινοποιείται επαρκώς.
- Στη Γερμανία, ο τομέας της εστίασης πάσχει από έλλειψη εργατικού δυναμικού. Είναι πιθανό, λοιπόν, ότι πολλοί πάροχοι υπηρεσιών ενδιαφέρονται να εκπαιδεύσουν τους ΥΤΧ και να τους προσλάβουν εκπαιδευμένους.
- Ειδικές εκδηλώσεις, όπως γιορτές γειτονιάς, γαστρονομικές εβδομάδες, εκδηλώσεις γκουρμέ και ούτω καθεξής μπορεί να χρησιμοποιηθούν για να κοινοποιηθεί το πρότζεκτ.
- Η παροχή επαγγελματικής κατάρτισης για την προώθηση της συμμετοχής των ΥΤΧ είναι βασικό κομμάτι των εστιατορίων που συμμετέχουν σε πρότζεκτ. Οι δίκαιες και ευέλικτες τιμές κάνουν το εστιατόριο Zusammen Kaffee στο Freiburg ελκυστικό για τους ΥΤΧ ακόμα και ως επισκέπτες - όχι μόνο ως μάγειρες!
- Η δικτύωση με τις κοινωνικές επιχειρήσεις για τη δημιουργία νέων ευκαιριών πρόσβασης στην εργασία είναι πολύ σημαντική, δεδομένου ότι δεν μπορούν όλοι οι συμμετέχοντες στην επαγγελματική κατάρτιση να βρουν δουλειά μέσω του πρότζεκτ.
- Οι επιτυχημένες πρωτοβουλίες επικεντρώνονται στα τοπικά και βιολογικά προϊόντα, δίνοντας στα πρότζεκτ προστιθέμενη αξία, καθώς και κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα.
- Μια καλή ιδέα είναι η σύνδεση με άλλες πρωτοβουλίες ένταξης που παράγουν τρόφιμα σε τοπικό επίπεδο, έτσι ώστε να έρθουν σε επαφή διαφορετικές ομάδες ΥΤΧ.

Προτάσεις για εκδηλώσεις μαγειρικής και κλειστά δείπνα

- Προτείνεται να γίνει σωστή επιλογή των οικοδεσποτών ενός δείπνου, π.χ. δημοσιογράφοι, κοινωνιολόγοι, καλλιτέχνες, για να διευρυνθούν οι ευκαιρίες για ανταλλαγή. Είναι σημαντικό για τους ΥΤΧ να συναντήσουν ισχυρές προσωπικότητες, ώστε να τους εμπνεύσουν, και ως εκ τούτου, οι ΥΤΧ που έχουν ενσωματωθεί με επιτυχία είναι σημαντικοί οικοδεσπότες για αυτά τα δείπνα.
- Η συχνότητα αυτών των εκδηλώσεων θα βοηθήσει στη διατήρηση της δυναμικής του προγράμματος.

Προτάσεις για κοινοτικούς κήπους

- Θα πρέπει να υπάρχει ένας καταρτισμένος εκπαιδευτής για να διδάξει την κηπουρική.
- Προκειμένου να προωθηθεί η διαπολιτισμική ανταλλαγή και να αποφευχθεί η διάσπαση σε μικρές μεμονωμένες ομάδες στο πλαίσιο του πρότζεκτ, συνιστάται η οργάνωση ομαδικών εργασιών ή δραστηριοτήτων με τις διαφορετικές εθνικότητες και την τοπική κοινότητα.
- Η σύνθεση των ομάδων θα πρέπει να αλλάζει συχνά, προκειμένου να αποφευχθεί η δημιουργία ιεραρχιών μέσα στην ομάδα και η παγίωση των μελών σε ένα ρόλο που τους επηρεάζει δυσμενώς ή τους κάνει να αισθάνονται ότι δεν έχουν εμπλοκή με την ομάδα. Η αλλαγή ρόλων είναι, επίσης, μια ισχυρή μέθοδος για να μάθει κανείς να ανταπεξέρχεται στις αλλαγές, να δουλέψει σε απροσδόκητες ή άγνωστες καταστάσεις, να εξετάσει τα δεδομένα με διαφορετική ματιά και να γίνει συμπονετικός και συνεργατικός.
- Διασκεδαστικές δραστηριότητες όπως η μουσική, ο χορός και τα φαγητά των χωρών προέλευσης αποτελούν ένα μέσο για αύξηση της συμμετοχής, των κινήτρων και της διασκέδασης. Ειδικά, από την στιγμή που οι κήποι παρέχουν την τέλεια τοποθεσία για φιλοξενία τέτοιων εκδηλώσεων.
- Οι καλλιεργούμενες ποικιλίες λαχανικών από τις χώρες προέλευσης προάγουν μια μαθησιακή ανταλλαγή μεταξύ των ΥΤΧ και των ντόπιων και μπορεί να βοηθήσει τους ΥΤΧ να αισθανθούν πιο οικία.
- Η εγκατάσταση μιας κουζίνας κήπου επιτρέπει στους συμμετέχοντες να μαγειρεύουν μαζί. Το ίδιο συμβαίνει και με την εγκατάσταση μιας ψησταριάς! Και οι δύο χρησιμοποιούνται στο Weltgarten-Tunsel με πολύ καλά αποτελέσματα!
- Δημιουργία προϊόντων από τον κοινοτικό κήπο (που παρέχονται για δωρεά).
- Συμμετοχή των παιδιών σε δραστηριότητες και χρήση του κήπου ως εργαλείου περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Προτάσεις για αγροκτήματα/επαγγελματικούς κήπους

- Οπτικοποίηση της ανάγκης των επαγγελματιών του τομέα ως ευκαιρίες απασχόλησης για τους ΥΤΧ.
- Η παροχή προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης απαιτεί υποστήριξη από τις δημόσιες αρχές.
- Η προστιθέμενη κοινωνική αξία της απασχόλησης και της κατάρτισης των ΥΤΧ στις επιχειρήσεις, καθώς και οι πρωτοβουλίες στον τομέα των τροφίμων εκτιμώνται πολύ από τους καταναλωτές και καλό είναι να κοινοποιούνται.
- Η προέλευση μερικών ΥΤΧ από αγροτικό και γεωργικό υπόβαθρο εκτιμάται από τους αγρότες.
- Υπάρχει ένα σημαντικό έργο ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης που πρέπει να γίνει: να αποσυνδεθούν οι ΥΤΧ από τον ρόλο του σκλάβου στον τομέα της γεωργίας στην Ευρώπη και να τους δοθούν αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας και δίκαιοι μισθοί.

- Η ένταξη των ΥΤΧ στη γεωργία μπορεί να συμβάλει στη μείωση της εγκατάλειψης των αγροτικών περιοχών, γεγονός που αποτελεί γενικότερο πρόβλημα στην Ευρώπη. Αυτό το επιχείρημα μπορεί να είναι χρήσιμο στην αναζήτηση γης και χρηματοδότησης. Το LEADER είναι μια τέλεια χρηματοδοτική ευκαιρία, η οποία έχει χρησιμοποιηθεί από πρωτοβουλίες που επικεντρώνονται στη Ενσωμάτωση των ΥΤΧ στις αγροτικές περιοχές.

Προτάσεις για εκπαιδευτικά προγράμματα

- Μικρές ομάδες μαθητών.
- Ανταλλαγή με επαγγελματίες.
- Αποφυγή υπερβολικά θεωρητικών προγραμμάτων.
- Διάφορες εκπαιδευτικές ρυθμίσεις.
- Το σώμα είναι μια αισθαντική πηγή γνώσης, που επιτρέπει σε κάποιον να εκτιμά τις άτυπες γνώσεις (γνώσεις που αποκτώνται μέσω των διαδικασιών άτυπης μάθησης), ενεργοποιεί τη μνήμη και την προσωπική εμπειρία και γεφυρώνει τα κενά στη γνώση (ιδιαίτερα όσον αφορά την έλλειψη επίσημης εκπαίδευσης).
- Ετερογενείς ομάδες σε μεγάλο βαθμό.
- Ενεργός ανάμιξη των συμμετεχόντων στη διαδικασία της γνώσης.

Διατομεακό ζήτημα: Πώς να προωθήσετε την οικολογική βιωσιμότητα στις πρωτοβουλίες

Η παρούσα έκθεση δεν θα ήταν πλήρης χωρίς να ασχοληθεί με το περιβάλλον, τη βιωσιμότητα και την ποιότητα των τροφίμων. Ορισμένα από τα πρότζεκτ που βρέθηκαν συμπεριλαμβάνουν ήδη αυτές τις πτυχές στους κοινωνικούς κήπους, την τροφοδοσία και τα εστιατόρια, καθώς και στη γεωργική παραγωγή, αλλά όχι όλα. Επομένως, αυτή η ενότητα έχει ως στόχο να παρέχει καθοδήγηση σε πρωτοβουλίες σχετικά με τον τρόπο υλοποίησης τέτοιων πρακτικών.

Τα τρόφιμα φέρνουν τους ανθρώπους κοντά και κατ' επέκταση μπορούν να γίνουν ένας πολύ καλός δίαυλος για την εισαγωγή νέων τρόπων καλλιέργειας, όπως η αγρο-οικολογική γεωργία⁷ χωρίς χημικά φυτοφάρμακα και λιπάσματα. Η βιοποικιλότητα των φυτών εμπλουτίζεται συνεχώς, όπως με την εισαγωγή νέων λαχανικών σε κοινοτικούς κήπους (π.χ. σπόροι okra που χρησιμοποιούν γυναίκες στην Βοσνία) ή με διαφορετικές ποικιλίες φυτών (πχ. ποικιλίες ντομάτας της Συρίας), και ήταν ανέκαθεν αποτέλεσμα της μετανάστευσης των ανθρώπων. Ορισμένοι ΥΤΧ είναι στενά συνδεδεμένοι με τις παραδοσιακές πρακτικές τροφίμων και καλλιέργειας, αλλά αυτό δεν συμβαίνει με όλους!

Η χρήση βιώσιμων προϊόντων στις πρωτοβουλίες μαγειρικής μπορεί να είναι δύσκολη, καθώς, λόγω κόστους, ορισμένοι συμμετέχοντες μπορεί να ενδιαφέρονται περισσότερο για τη χρήση επεξεργασμένων προϊόντων. Μια λύση είναι να ξεκινήσετε τη δική σας παραγωγή ή να δημιουργήσετε συνδέσεις με επιχειρήσεις και πρωτοβουλίες που παρέχουν οργανικά συστατικά. Τέτοιοι θα μπορούσαν να είναι αστικοί κήποι ή επαγγελματικές καλλιέργειες που χορηγούν κοινοτικά έργα με δωρεάν προϊόντα ή ειδικές τιμές (πλεονάζουσα παραγωγή, καλά λαχανικά αλλά χωρίς τέλεια εμφάνιση κ.λπ.). Το να βρεθεί μια καλή τοποθεσία για την καλλιέργεια λαχανικών, φρούτων και βοτάνων μπορεί να είναι μια δύσκολη προσπάθεια στην πόλη, αλλά υπάρχουν τρόποι να επιτευχθεί.

Επίσης, αυτή η πτυχή μπορεί να συμπεριληφθεί στον προϋπολογισμό και να ζητηθεί χρηματοδότηση για βιώσιμα προϊόντα στις πρωτοβουλίες.

Ένα άλλο σημαντικό σημείο είναι να προωθηθούν νέες συνήθειες διατροφής, όπως η χρήση λιγότερου λίπους, λιγότερης ζάχαρης και η χρησιμοποίηση πιο υγιεινών συστατικών. Οι συνέργειες εξελίσσονται, συνδυάζοντας τοπικά συστατικά με συνταγές από χώρες των ΥΤΧ.

Οι καινοτομίες στη γεωργία, όπως η Κοινωνικά Υποστηριζόμενη Γεωργία⁸, μπορεί να αποδειχτούν πολύ χρήσιμες, αφενός για τη συμμετοχή κοινοτήτων χωρίς μεγάλη αγοραστική δύναμη και αφετέρου για την πρόσβαση σε γεωργικές εργασίες που πληρώνονται αρκετά. Η πρόσβαση σε καλό και καθαρό φαγητό δεν είναι πολυτέλεια και πρέπει να αποτελεί μέρος των δικαιωμάτων για κάθε πολίτη. Σαν αντίδραση στη σκανδαλώδη μεταχείριση των ΥΤΧ από τις παραδοσιακές αλυσίδες γεωργικών τροφίμων που βασίζονται στην εκμετάλλευση, και με σκοπό τη δημιουργία εναλλακτικών λύσεων, αναδύονται διάφορες νέες καινοτομίες. Στόχος είναι να δημιουργηθούν δίκαια εισοδήματα και συνθήκες εργασίας, κοινωνική ένταξη, ευκαιρίες στις αγροτικές περιοχές και διαφορετικές σχέσεις καταναλωτών-παραγωγών. Σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποίησε στην Ιταλία η Alessandra Corrado από το Πανεπιστήμιο της Καλαβρίας, προκλήσεις αποτελούν η αστάθεια και η επισφάλεια που συνδέονται με το διοικητικό καθεστώς των αιτούντων άσυλο: μερικές φορές οι ΥΤΧ εξακολουθούν να ζουν σε απαράδεκτες συνθήκες διαβίωσης ή έχουν διαφορετικές προσδοκίες, στόχους, ανάγκες και αισθάνονται πίεση από τους οικογενειακούς δεσμούς τους (οικογένειες στις χώρες καταγωγής τους). Σαν επιπλέον δυσκολίες στη διαχείριση αυτών των δραστηριοτήτων, η έρευνα τόνισε τον ασθενή έλεγχο των πόρων, τη δύσκολη πρόσβαση στην αγορά και -ορισμένες φορές- την έλλειψη μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των πρότζεκτ.

food relations

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ 35 ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ

Γερμανία

1. *Über den Tellerrand.V. (σε όλη τη Γερμανία)*

Η Über den Tellerrand («πέρα από την άκρη του πιάτου σου» στα Ελληνικά) είναι μια κοινώς χρησιμοποιούμενη γερμανική έκφραση για ανοιχτό μυαλό. Το πρότζεκτ ιδρύθηκε το 2013 και εδρεύει στο Βερολίνο. Αυτό που ξεκίνησε ως φοιτητική πρωτοβουλία έχει εξελιχθεί σε μια εμπλουτιστική και περιεκτική διεθνή κοινότητα, όπου «οι άνθρωποι σε κίνηση» έρχονται να βρουν μια αίσθηση φροντίδας,

οικειότητα και συμπόνια. Ταυτόχρονα, παρέχει διόδους για τους «ανθρώπους σε κίνηση», ώστε να εμπλουτίσουν τις κοινότητες που τους υποδέχονται, να μοιραστούν τη δική τους γνώση και τις μοναδικές τους δεξιότητες. Με το να φέρνουν σε επαφή τους νεοεισερχόμενους με τους ντόπιους στις κοινότητες υποδοχής τους, μπορεί να δημιουργηθεί μια αίσθηση συνύπαρξης και να μειωθούν τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις και από τις δύο πλευρές. Οι άνθρωποι συγκεντρώνονται μέσω κοινών ενδιαφερόντων, όπως: αθλητισμό, τραγούδι, αφήγηση, θέατρο, καφετέριες γλώσσας ή οποιαδήποτε δραστηριότητα σχεδιάσουν και εφαρμόσουν οι εθελοντές. Το φαγητό είναι το πιο σημαντικό εργαλείο ενσωμάτωσης και δημιουργίας κοινότητας. Κατά τη διάρκεια των μαγειρικών εκδηλώσεων, οι άνθρωποι ετοιμάζουν συνταγές από τους δικούς τους πολιτισμούς. Το γεύμα προετοιμάζεται συλλογικά από τους συμμετέχοντες και την ώρα του δείπνου υπάρχει χώρος για σύνδεση και αμοιβαία ανταλλαγή. Το φαγητό, λοιπόν, χρησιμοποιείται ως μέσο επικοινωνίας που ξεπερνά τα παραδοσιακά γλωσσικά εμπόδια. Επιτρέπει στους συμμετέχοντες να μοιράζονται μεταξύ τους τον δικό τους πολιτισμό, την ιστορία και την ταυτότητα. Ως πρότυπο πρότζεκτ, το Über den Tellerrand εμπνέει και εκκινεί συναντήσεις και ανταλλαγές μεταξύ πολιτισμών. Το λεγόμενο δορυφορικό δίκτυο των επικουρικών πρότζεκτ περιλαμβάνει ήδη διαπολιτισμικές κοινότητες σε περισσότερες από 30 πόλεις.

Το Kitchen on the Run είναι η ιδέα της ενσωμάτωσης εν κινήσει από το Über den Tellerrand. Με την μπλε μετακινούμενη κουζίνα, φέρνουν την ιδέα μιας ανοιχτής και ποικιλόμορφης κοινωνίας σε νέα μέρη. Η κινητή κουζίνα τους επιτρέπει να φτάσουν σε μέρη χωρίς την υποδομή για τέτοιες πρωτοβουλίες, όσον αφορά τον όγκο των εθελοντών

ή τους υλικούς πόρους. Το Kitchen on the Run επισκέπτεται κυρίως μικρές πόλεις στις αγροτικές περιοχές για μια περίοδο μερικών ημερών. Μερικές φορές ξεκινά μια ενεργή ομάδα ντόπιων την πρωτοβουλία Über Den Tellerrand. Επίσης, το Über den Tellerrand αναπτύσσει προγράμματα για την κάλυψη των αναγκών των ΥΤΧ πέρα από την κοινωνική τους διάσταση. Το πρόγραμμα Job Buddy είναι ένα ειδικά αναπτυγμένο πρόγραμμα καθοδήγησης, το οποίο υποστηρίζει τους νεοεισερχόμενους κατά την άφιξή τους στη Γερμανία. Συνδυάζει δύο άτομα με κοινά επαγγελματικά ενδιαφέροντα και σχηματίζει έναν σύνδεσμο μεταξύ τους, όπου ντόπιοι και ήδη εγκατεστημένοι πολίτες βοηθούν τους νεοεισερχόμενους με τη διαδικασία αίτησης και τους προσανατολίζουν σχετικά με τη γερμανική αγορά εργασίας, που αποτελεί τον κύριο στόχο του Προγράμματος Job Buddy.

2. Zusammen Leben (Φράμπουργκ)

Το Zusammen Leben e.V. (Ζούμε Μαζί, από το 2015) είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός με έδρα το Freiburg, που στοχεύει στη δημιουργία χώρων συνάντησης και επικοινωνίας μεταξύ των προσφύγων, των μεταναστών και ατόμων από το Freiburg. Αναπτύσσουν προγράμματα για την ανακούφιση πιθανών ανησυχιών και διευκολύνουν άμεσες επαφές μεταξύ των κοινωνικών ομάδων. Οι δραστηριότητες υποστηρίζονται από ιδιωτικούς και δημόσιους πόρους. Η οργάνωση έχει τα ακόλουθα τέσσερα διαφορετικά εσωτερικά πρότζεκτ: ένα εβδομαδιαίο μεσημεριανό-καφέ, ένα κοινοτικό κήπο, ένα πρότζεκτ πατάτας και ειδικές καλλιτεχνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις σε συνδυασμό με φαγητό.

Τρεις ημέρες της εβδομάδας, το Zusammen Kaffee (Καφές Μαζί), εβδομαδιαίο μεσημεριανό καφέ, ανοίγει τις πόρτες του για να προσφέρει ένα διεθνώς εμπλουτισμένο μενού για μεσημεριανό γεύμα.

Οι μάγειρες έρχονται από την κοινότητα του zusammen leben, καθώς και από οργανώσεις μεταναστών, εκ των οποίων πολλοί ζήτησαν και βρήκαν άσυλο.

Μερικοί ήταν επαγγελματίες μάγειρες στις χώρες καταγωγής τους, ενώ άλλοι είναι υπέροχοι ερασιτέχνες μάγειρες. Μαγειρεύουν με τοπικά και οργανικά Fair-trade συστατικά, με εξαίρεση μερικά σπανιότερα υλικά, τα οποία δεν υπάρχουν στην τοπική ή τη βιολογική αγορά.

Το Zusammen Garten (Κήπος μαζί) είναι ένας διαπολιτισμικός και χωρίς αποκλεισμούς κοινοτικός κήπος που αναπτύσσεται από τον Ιούλιο του 2016, για να προωθήσει την συνεργασία και την ανταλλαγή γνώσης, καθώς και τη διασκέδαση σε ένα περιβάλλον αλληλοσεβασμού.

Το Zusammen Kartoffeln (Πατάτες μαζί) είναι ένα έργο που παρέχει εκπαίδευση στη βιολογική γεωργία μέσω της καλλιέργειας πατάτας. Διάφορα οικόπεδα σε όλη την πόλη χρησιμοποιούνται για καλλιέργεια και εκπαίδευση. Από τη συγκομιδή προετοιμάζουν τηγανητές πατάτες, που μαγειρεύονται σε κινητή κουζίνα και πωλούνται σε τοπικά φεστιβάλ/αγορές κ.λπ.

Τέλος, η πρωτοβουλία χρησιμοποιεί το καφενείο και τον κοινοτικό κήπο για να φιλοξενήσει διαφορετικές εκδηλώσεις στον τομέα της τέχνης και του πολιτισμού. Η τέχνη είναι ένα άλλο εξαιρετικό όχημα, που θα επιτρέψει την άμεση επαφή μεταξύ ανθρώπων από διαφορετικό υπόβαθρο, υπερβαίνοντας το εμπόδιο της γλώσσας. Δημιουργούν διαπολιτισμικές συναντήσεις μέσω της μουσικής, των παραστάσεων, του χορού και του τραγουδιού. Σαν αποτέλεσμα, η εκτίμηση μιας παράστασης μπορεί να οδηγήσει στον αλληλοσεβασμό. Στις μουσικοθεατρικές τους παραγωγές θεματοποιούν τα τρέχοντα προβλήματα, όπως τους λόγους μετανάστευσης, τις προκλήσεις μιας διαφορετικής κοινωνίας και την έννοια της μετανάστευσης.

3. Annalinde gGmbH (Leipzig)

Η μη κερδοσκοπική εταιρεία Annalinde gGmbH (Εταιρεία περιορισμένης ευθύνης) τρέχει ένα πολυλειτουργικό πρότζεκτ αστικής γεωργίας στην πόλη της Λειψίας. Ιδρύθηκε το 2011 και στοχεύει στην παροχή χώρων ανταλλαγής και εκμάθησης, σχετικά με τη βιολογική καλλιέργεια τροφίμων, τη βιοποικιλότητα, τη βιώσιμη κατανάλωση, την υπεύθυνη χρήση των πόρων, την οικοδόμηση της κοινότητας, καθώς και την αστική ανάπτυξη.

Ένας κοινοτικός κήπος, δύο αστικοί κήποι και ένα λιβάδι συνθέτουν το πεδίο δράσης της. Οι εκπαιδευτικές μορφές (κοινωνικά, πολιτισμικά και βιολογικά) συντονίζονται από την ακαδημία Annalinde. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την προώθηση

της συνεργατικής και πρακτικής μάθησης είναι: ημέρες εργασίας στον κοινοτικό κήπο, εργαστήρια και συνεργασίες με σχολεία. Ο διαπολιτισμικός κήπος που ξεκίνησε το 2016, χρησιμεύει ως μέρος του κοινοτικού κήπου που χρηματοδοτείται μέσω το Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. Από το 2019, πάνω από 1300 άτομα συμμετείχαν στο πρόγραμμα, περίπου 10 έως 15 ΥΤΧ εμπλέκονται κάθε Πέμπτη από τις 12 έως τις 7μμ. Δυο αμειβόμενες θέσεις συντονισμού υποστηρίζονται από επίσημους εθελοντές. Ο κοινοτικός κήπος είναι μισθωμένος από την πόλη. Εκτός από τις ανοιχτές ημέρες του κήπου, οργανώνονται εργαστήρια για τους νεοεισερχόμενους σχετικά με τον πολιτισμό, την κινητικότητα και τις ανάγκες, τη βιοτεχνία και την εργασία. Συχνές επισκέψεις σε τοπικές επιχειρήσεις και εργοδότες συνδέουν τους νεοεισερχόμενους με πιθανές ευκαιρίες εργασίας και κατάρτισης.

Οι συμμετέχοντες, ανάλογα με το ιστορικό τους, δρουν, επίσης, ως διοργανωτές εργαστηρίων, όποτε είναι δυνατόν. Μέσω των άλλων σχεδίων της Annalinde, οι συμμετέχοντες επωφελούνται, επίσης, από ένα ευρύ φάσμα εθελοντισμού και κατάρτισης στον τομέα της αστικής και περιφερειακής γεωργίας και της κηπουρικής.

4. Bantes Meissen Bündnis Zivilcourage e.V. (Meissen)

Όταν μια διαδήλωση από το ακροδεξιό κίνημα των πολιτών του Reichs ανακοινώθηκε το 2013, πολλοί άνθρωποι και οργανώσεις ήρθαν μαζί για να ανατρέψουν αυτή την εξέλιξη. Δημιούργησαν το Bündnis Bantes Meissen (Συμμαχία για το πολύχρωμο Meissen). Εκτός από πολλές άλλες δραστηριότητες, ξεκίνησαν έναν διεθνή κήπο τον Απρίλιο του 2016. Ένα χωράφι αγρανάπαυσης 3,5 εκταρίων, που ήταν εγκαταλελειμμένο για 15 χρόνια και που απέχει 500 μέτρα από την πόλη, μετατράπηκε σε κήπο και χώρο αναψυχής για οικογένειες, παιδιά και -κυρίως- για αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες. Η δημοτική ιδιοκτησία είναι εξασφαλισμένη μέσω μιας σύμβασης «άδειας χρήσης» για πέντε έτη. Τα δύο τρίτα των χρηστών του κήπου είναι νεοεισερχόμενοι στο Meissen. Το 2018, 15 έως 20 οικογένειες έκαναν τακτικά κηπουρική μαζί και μεμονωμένα, και έτσι περίπου 100 ντόπιοι, κυρίως Αφγανοί και Σύριοι, ζωντανεύουν το μέρος.

Τα ατομικά οικοπέδα των 44 τ.μ., καθώς και η περιοχή του μεγάλου κοινοτικού κήπου, παρέχουν πολλές ευκαιρίες για κηπουρική και κοινωνική αλληλεπίδραση. Δύο μόνιμα μέλη του προσωπικού και ένα άτομο που εκτελεί Ομοσπονδιακή Εθελοντική Υπηρεσία παρέχουν μια σταθερή υποδομή για τους περίπου 70 πρόσφυγες, που επισκέπτονται τον κήπο τακτικά και εργάζονται σε αυτόν. Κατά τη διάρκεια της κύριας περιόδου, ο κήπος είναι ανοιχτός κάθε μέρα και το προσωπικό είναι παρόν από τις 9πμ έως τις 5μμ. Κάθε δεύτερο Σάββατο, οργανώνεται ένα καφέ στον κήπο, και μία φορά τον μήνα πραγματοποιείται μια μεγάλη κοινή εκδήλωση μαγειρικής. Τέσσερις με πέντε φορές τον μήνα, μια ομάδα εργασίας κατασκευάζει υποδομές, όπως την τουαλέτα κομπόστ, το σύστημα αποστράγγισης ή τα μονοπάτια. Με τα χρόνια, αρκετά εργαστήρια έχουν προσελκύσει ένα ευρύτερο φάσμα συμμετεχόντων για να μάθουν να παρακολουθούν έντομα, να μάθουν για το κλάδεμα οπωροφόρων δέντρων, το πότισμα, την ανακύκλωση και ούτω καθεξής.

Ο κήπος λειτουργεί ως σημείο για συναντήσεις φίλων και αντίστοιχων γκρουπ, ενώ πέντε μεγάλα φεστιβάλ παίζουν σημαντικό ρόλο στην ετήσια ατζέντα. Τα φεστιβάλ λαμβάνουν χώρα την πρωτοχρονιά, τον Απρίλιο για την έναρξη της καλλιεργητικής περιόδου, τον Ιούνιο για τον εορτασμό του Eid, το καλοκαίρι για έναν εορτασμό και τέλος τη συγκομιδή.

Μερικές από τις κύριες εκδηλώσεις φέρνουν 300 έως και 500 άτομα στον κήπο, για να τον επισκεφθούν και να περάσουν όμορφα.

Εκτός από τις πτυχές της κοινοτικής κηπουρικής, ο διεθνής κήπος επίσης λειτουργεί ως τόπος όπου δραστηριοποιείται μεγάλος αριθμός μέτρων στήριξης στο Meißen. Μέσω

της οργάνωσης ομπρέλας Bündnis Buntres Meißen δίνεται η δυνατότητα για επαφή και συμβουλές από δικηγόρους. Ένα πρόγραμμα για οικογένειες φέρνει σε επαφή νεοεισερχόμενους και ντόπιους, ώστε να υποστηρίξουν ο ένας τον άλλο. Όλα τα χρήματα προέρχονται από επιχορηγήσεις και η ετήσια αμοιβή για τα μεμονωμένα οικοπέδα παρέχει τους πόρους για εργαλεία και υποδομές. Ο διεθνής κήπος ήταν ο στόχος του άκρως δεξιού πολιτικού κόμματος AfD (Alternative für Deutschland) κατά τον προεκλογικό αγώνα. Επιβιώνοντας της δυσφήμισης αυτής, το πρόγραμμα, πλέον, έχει γίνει αποδεκτό από τον κόσμο και προσελκύει έναν όλο και αυξανόμενο αριθμό ντόπιων και νεοεισερχόμενων.

5. Cookin' Hope (Wuppertal)

Το Cookin' Hope είναι ένα εστιατόριο εκπαιδευόμενων. Οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες περνούν έξι μήνες κατάρτισης για να αποκτήσουν εμπειρία στη γαστρονομία. Η εντατική πρακτική άσκηση μπορεί να οδηγήσει σε μαθητεία και θέσεις εργασίας ή να προετοιμάσει τους συμμετέχοντες για αυτοαπασχόληση. Το Cookin' Hope είναι ένα πραγματικό εστιατόριο με πραγματικό φαγητό και πραγματικούς επισκέπτες. Ένας σεφ (πρώην πρόσφυγας από τη Συρία) ασχολείται με την εκπαίδευση των έξι εκπαιδευόμενων. Εκτός από επιχείρηση εστίασης, λειτουργεί, επίσης, ως κεντρικό σημείο για τους αιτούντες άσυλο και για τα μέλη της τοπικής κοινότητας, που ενδιαφέρονται για διαπολιτισμικό διάλογο ή/και είναι πρόθυμοι να υποστηρίξουν τους νεοεισερχόμενους. Η πρώτη ομάδα ολοκλήρωσε την πρακτική της άσκηση τον Απρίλιο του 2018, και όλοι τους απασχολούνται τώρα σε άλλα εστιατόρια ή στην επαγγελματική κατάρτιση. Δύο έως τρεις μέρες την εβδομάδα μπαίνουν στο κανονικό εστιατόριο επιχειρηματίες και έτσι οι εκπαιδευόμενοι μαθαίνουν όχι μόνο την γαστρονομική πλευρά της επιχείρησης αλλά και τα σχετικά με νομικά και επιχειρηματικά θέματα. Το σημείο εκκίνησης του Cookin' Hope ήταν μια μεταπτυχιακή διατριβή για τα οράματα εργασίας των Σύρων προσφύγων. Έδειξε ότι οι περισσότεροι θέλουν να εργαστούν στη γαστρονομία (μια μεγάλη πλειοψηφία έχει

ήδη αποκτήσει εμπειρία στο πεδίο). Η πρώτη ιδέα ήταν ένα πρόγραμμα εκκολλητήριου επιχειρήσεων για την εκπαίδευση αρκετών ΥΤΧ, οι οποίοι θα μπορούσαν να ξεκινήσουν μια επιχείρηση μαζί όταν τελειώσουν.

Ωστόσο, στο τέλος, ιδρύθηκε ένα εστιατόριο μόνιμης εκπαίδευσης, λόγω του γεγονότος ότι μια τυχαία ομάδα ατόμων δεν παράγει απαραίτητως μια επιτυχημένη μελλοντική ομάδα εκκίνησης. Το εστιατόριο υπήρχε ήδη, οπότε δεν προέκυψε ανάγκη να βρεθεί ένας νέος χώρος για να εγκατασταθεί η υποδομή. Το Crowdfunding επέτρεψε στην ομάδα να ξεκινήσει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα και να διαφημίσει την έννοια σε ένα ευρύτερο κοινό. Ένας από τους εκπαιδευόμενους ήταν θύμα μιας απροσδόκητης απέλασης στην Ιταλία λόγω του Δουβλίνου III: η όλη επιτυχία του προγράμματος συνοδεύτηκε και από άσχημες στιγμές.

Τα βασικά κριτήρια επιλογής των εκπαιδευόμενων βασίστηκαν στα κίνητρά τους, στα οράματα τους και στο τι ήθελαν να κερδίσουν από την πρακτική άσκηση. Λόγω της καλής δικτύωσης και των δημοσίων σχέσεων, πολλές τοπικές επιχειρήσεις προσέγγισαν το πρόγραμμα για να έρθουν σε επαφή με τους εκπαιδευόμενους, προκειμένου να βρουν κατάλληλους υπαλλήλους. Το εστιατόριο είναι όχι μόνο ένα σημείο εστίασης για τους εκπαιδευόμενους, αλλά λειτουργεί ως τόπος, όπου οι άνθρωποι συναντιούνται και υποστηρίζουν ο ένας τον άλλον. Είναι πολύ γνωστό όχι μόνο μεταξύ των προσφύγων, αλλά αναγνωρίζεται, επίσης, και από την υπηρεσία απασχόλησης. Στο μέλλον, το Cookin' Hope φιλοδοξεί να γίνει ένα δίκτυο για εστιατόρια (και γενικότερα επιχειρήσεις στη γαστρονομία), τα οποία θα συνεργάζονται με τους αιτούντες άσυλο και τους μετανάστες. Ένα άλλο όραμα είναι να ενεργεί ως σήμα ποιότητας για άλλα εστιατόρια. Το εστιατόριο θέλει να εξελιχθεί περαιτέρω σε ένα κοινωνικό κόμβο, όπου οι αιτούντες άσυλο μπορούν να συνδεθούν με ένα ευρύτερο δίκτυο οργανισμών υποστήριξης, και η πρακτική άσκηση θα μπορούσε να επεκταθεί σε ένα επίσημα αναγνωρισμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα πιστοποίησης στη γαστρονομία.

Πορτογαλία

1. Associação Pão a Pão (Λισαβόνα)

Το Pão a Pão (Bread to Bread), που ιδρύθηκε το 2016, είναι ένα Ανατολίτικο εστιατόριο, που παρέχει κατάρτιση και θέσεις εργασίας σε νέους πρόσφυγες από τη Μέση Ανατολή και τους δίνει την ευκαιρία να μοιραστούν ένα πολύ σημαντικό μέρος της ταυτότητάς τους, το φαγητό, με την κοινότητα υποδοχής. Το Pão a Pão απασχολεί 17 άτομα και οργανώνει εργαστήρια και συνέδρια γύρω από τον αραβικό πολιτισμό. Μία από τις επιτυχίες του

είναι η συμβολή του στην αλλαγή της εικόνας των προσφύγων από τις τοπικές κοινότητες. Συνεργάστηκαν με άλλες πρωτοβουλίες -όπως το SPEAK (Πολιτισμός και ανταλλαγή γλωσσών), το PAR (Plataforma de Apoio aos Refugiados) και το ACM (Alto Comissariado para as Migrações)- και χρησιμοποίησαν διαφορετικές πηγές χρηματοδότησης, όπως δωρεές, χρηματοδότηση από το δημοτικό συμβούλιο της Λισαβόνας, την ACM και την πρεσβεία των ΗΠΑ στη Λισαβόνα.

Γαλλία

1. Food Sweet Food: Refugee Food Festival (Παρίσι / διάφορα μέρη)

Το Refugee Food Festival (Φεστιβάλ Φαγητού Προσφύγων) είναι ένα πρόγραμμα από την ένωση Food Sweet Food, η οποία ξεκίνησε το 2016 και χρηματοδοτήθηκε από την υπηρεσία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, UNHCR. Μια φορά ανά έτος, τα συμμετέχοντα Gourmet εστιατόρια σε διάφορες πόλεις του κόσμου ανοίγουν τις κουζίνες τους σε πρόσφυγες σεφ και τους καλούν να μαγειρέψουν για τους επισκέπτες τους. Για πρώτη φορά το 2016, 11 παριζιάνικα εστιατόρια προσκάλεσαν οκτώ πρόσφυγες σεφ να μαγειρέψουν για περισσότερους από 1000 Παριζιάνους και να τους εισάγουν στις κουζίνες του Ιράν, της Ινδίας, της Συρίας και της Τσετσενίας.

Οι δύο Γάλλοι διοργανωτές πιστεύουν ότι το φαγητό είναι μια μορφή γλώσσας, που μπορεί να φέρει σε επαφή διαφορετικές ομάδες ανθρώπων. Το όραμα του Refugee Food Festival είναι να αλλάξει την αντίληψη του πολίτη για τους πρόσφυγες και να δείξει ότι έχουν δεξιότητες και προσόντα. Οι στόχοι είναι να δημιουργηθεί μια ανταλλαγή μεταξύ Γάλλων και ξένων σεφ, να ενδυναμώσουν τους συμμετέχοντες πρόσφυγες μάγειρες και να δημιουργούν ευκαιρίες απασχόλησης. Οι πρόσφυγες σεφ κερδίζουν αυτοεκτίμηση και λαμβάνουν εξαιρετικές αναφορές για το βιογραφικό τους σημείωμα. Κάποιοι βρήκαν εργασία, ενώ άλλοι βρήκαν έναν τόπο μαθητείας ή συνέχισαν σε άλλες σπουδές. Εκτός από το φεστιβάλ, ο σύλλογος στεγάζει διάφορες δραστηριότητες στην κύρια έδρα του το “La Residence” στο Παρίσι, η οποία δίνει τη δυνατότητα στους επαγγελματίες για ενσωμάτωση των προσφύγων μέσω του φαγητού.

Για το φεστιβάλ, οι μάγειρες, οι οποίοι πρέπει να έχουν καθεστώς πρόσφυγα (οι αιτούντες άσυλο δεν μπορούν να υποβάλουν αίτηση), αποκτούν μια προσωρινή σύμβαση. Δεδομένου ότι το πρόγραμμα στοχεύει συγκεκριμένα σε γκουρμέ και high-end θέσεις, μια από τις προκλήσεις είναι να βρεθούν επαγγελματίες σεφ που μπορούν να μαγειρέψουν για πολλούς επισκέπτες, όπως 200 άτομα ανά εστιατόριο, καθώς και να πληρούν τα πρότυπα του εκάστοτε εστιατορίου. Αυτό εμποδίζει την επέκταση του σχεδίου για τη συμμετοχή περισσότερων εστιατορίων και ΥΤΧ. Ωστόσο, το φεστιβάλ είναι ισχυρό φθάνοντας σε ένα ευρύ και σημαντικό κοινό, π.χ. 1000 επισκέπτες την πρώτη φορά στο Παρίσι το 2016.

Επιπλέον, πρόκειται για μια πρωτοβουλία πολιτών που αποσκοπεί στο να αποδείξει ότι η κοινωνία των πολιτών έχει θεμελιώδη ρόλο στον τρόπο με τον οποίο καλωσορίζονται οι πρόσφυγες. Το φεστιβάλ οργανώνεται και συντονίζεται μόνο από εθελοντές, που λαμβάνουν επαγγελματική κατάρτιση από τον κύριο οργανισμό Food Sweet Food και τους παρέχονται ακριβείς κατευθυντήριες γραμμές. Το Refugee Food Festival εξακολουθεί να είναι ένα αρκετά νέο πρόγραμμα, αλλά διακρίνεται από μια πολύ δημιουργική ιδέα, την εξαιρετικά θετική ανατροφοδότηση από τους επισκέπτες και τους εμπλεκόμενους και τη σύνδεσή του με την UNHCR.

2. En.chantier: La Cantine du Midi (Μασσαλία)

Το La Cantine du Midi (Η Καντίνα του Μεσημεριανού) είναι ένα εστιατόριο στη Μασσαλία που διοικείται από την ένωση En.chantier (ιδρύθηκε το 2006) με το όραμα να προωθήσει την κοινωνικοποίηση μέσω του φαγητού.

Το 2008 ξεκίνησαν το πρόδρομο εστιατόριο La Cuisine, το οποίο μετατράπηκε το 2013 σε La Cantine du Midi, όταν μια νέα ομάδα το ανέλαβε. Η ιδέα του εστιατορίου είναι να προσφέρει μενού για μεσημεριανό γεύμα που μαγειρεύεται από τρεις έως τέσσερις εθελοντές σεφ, οι οποίοι αλλάζουν σε καθημερινή βάση. Το εστιατόριο βρίσκεται σε μια πολυπολιτισμική και φτωχή γειτονιά με υψηλό ποσοστό ΥΤΧ. Οι μάγειροι είναι μετανάστες, πρόσφυγες ή ντόπιοι και γενικά μαγειρεύουν και προτείνουν οι ίδιοι τις συνταγές. Ο καθένας μπορεί να έρθει και να εργαστεί εθελοντικά την ίδια μέρα, εάν εγγραφεί το πρωί. Το μεσημεριανό μενού κοστίζει 8 € και είναι έτοιμο με τοπικά και, στο μέτρο του δυνατού, βιολογικά προϊόντα και προϊόντα Fair Trade, από το συσχετιζόμενο κατάστημά L'épicerie. Πρόκειται για ένα μικρό serve-yourself κατάστημα, επίσης διαχειριζόμενο από την En.chantier, όπου πωλούνται βιολογικά, δίκαια (fair) και τοπικά προϊόντα διατροφής σε προσιτές τιμές. Αυτό καθίσταται δυνατό με την αγορά προϊόντων σε μεγάλες ποσότητες, οι οποίες μετά μοιράζονται μεταξύ των L'épicerie, La Cantine du Midi και Cantine nomad.

Επί του παρόντος, το La Cantine du Midi έχει τρεις υπαλλήλους πλήρους απασχόλησης και 120 άτομα εθελοντές. Η L'épicerie έχει 50 εθελοντές που εργάζονται για μια περίοδο από ένα έως ενάμιση χρόνο και αποζημιώνονται με προϊόντα διατροφής που ισούνται με 7 € ανά ώρα εργασίας. Υπάρχουν, επίσης, και ευκαιρίες πρακτικής άσκησης για χρονικό διάστημα μιας έως τεσσάρων εβδομάδων, κατά τη διάρκεια των οποίων οι ΥΤΧ συνοδεύονται από έναν κοινωνικό λειτουργό. Υπάρχουν και άλλες δραστηριότητες που σχετίζονται με το πρόγραμμα. Για παράδειγμα, μια φορά την εβδομάδα διοργανώνουν εργαστήρια για την υγεία και τη διατροφή, στα οποία συμπεριλαμβάνονται επισκέψεις σε τοπικούς παραγωγούς. Στην ίδια τοποθεσία υπάρχει μια γυναικεία λέσχη ανάγνωσης και εκμάθησης της γλώσσας με την οποία συνεργάζονται. Στο μέλλον, θα ήθελαν να δημιουργήσουν ένα βιβλίο μαγειρικής με συνταγές από την La Cantine du Midi. Άλλοι μελλοντικοί στόχοι είναι η καθιέρωση ενός παιδαγωγικού κήπου και η παραγωγή περισσότερου φαγητού.

Ισπανία

1. Asociación por ti mujer (Βαλένθια)

Το Asociación por ti mujer (Σύλλογος για τη γυναίκα) ιδρύθηκε το 2014 από μια ομάδα μεταναστριών από διαφορετικές χώρες, μαζί με ένα πληθυσμό υποδοχής από τη Βαλένθια. Η ομάδα αποτελείται από 40 άτομα και περισσότερες από 12 εθνικότητες. Ωστόσο, οι περισσότεροι άνθρωποι εμπλέκονται sporadικά στις δραστηριότητες.

Η συντονίστρια και η πρόεδρος είναι, επίσης, μετανάστριες με μεγάλη συμμετοχή στη διαδικασία σχεδιασμού της ένωσης και των προγραμμάτων. Οι συμμετέχοντες του προγράμματος είναι διαφόρων εθνικοτήτων, κυρίως από την νότια Αμερική αλλά και από την Αφρική και την Ευρώπη.

Οι δομές (κήποι) και η κατάρτιση υποστηρίζονται από δημόσια χρηματοδότηση (δημοτικό συμβούλιο). Λαμβάνουν, επίσης, ιδιωτικές δωρεές από τα μέλη της ένωσης, όπως σπόρους, εργαλεία και πολλά άλλα. Όλοι οι άνθρωποι που εμπλέκονται σε αυτό το έργο είναι εθελοντές. Δεν υπάρχουν υπάλληλοι. Οι κύριοι στόχοι της πρωτοβουλίας είναι να δημιουργηθεί ένας χώρος για τη συνύπαρξη, την ισότητα των φύλων και την ενσωμάτωση μέσω βιώσιμων πρακτικών, και να καταστεί ορατός ο ρόλος των μεταναστών που εργάζονται στην τοπική γεωργία της Βαλένθια. Επιπλέον, στόχοι είναι η αύξηση της ποιότητας των τροφίμων και η ανταλλαγή γνώσεων και πόρων από τις χώρες καταγωγής των συμμετεχόντων.

Η πρωτοβουλία έχει αναπτύξει δύο είδη προγραμμάτων: έναν αστικό κήπο (huertas urbanas en clave de género) και ένα πρόγραμμα εστίασης (κοινωνική εστίαση). Ο κήπος είναι περίπου 1200 τ.μ., χωρίζεται σε 14 οικόπεδα και βρίσκεται κοντά στον δημοτικό κήπο. Κάθε οικόπεδο καλλιεργείται από μια ομάδα ανθρώπων -πάντα από διαφορετικές χώρες- για την προώθηση της διαπολιτισμικής ανταλλαγής. Υπάρχουν, επίσης, οικογενειακά αγροτεμάχια, όπου συμμετέχουν και παιδιά στις δραστηριότητες.

Οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα έχουν πρόσβαση σε μια « Επαγγελματική Κατάρτιση Βιολογικής Γεωργίας», με μαθήματα που διδάσκονται από επαγγελματίες του κλάδου. Σαν αποτέλεσμα της διετούς αυτής κατάρτισης, ένα μέλος του προγράμματος μαζί με άλλους αγρότες ίδρυσε τον οργανικό συνεταιρισμό Tot al Natural (εντελώς φυσικό), ο οποίος παράγει βιολογικά φρούτα και λαχανικά λίγο έξω από την πόλη. Για να απεικονίσουν το πρόγραμμα, συχνά οργανώνουν δραστηριότητες μαζί με άλλες πρωτοβουλίες, κατοίκους και γειτονικές οργανώσεις και συμμετέχουν στις τοπικές αγορές, σε δραστηριότητες

ανταλλαγής σπόρων κ. ά. Επίσης, λαμβάνουν μέρος στην έρευνα σχετικά με την προσαρμογή των ποικιλιών των λαχανικών στις συνθήκες καλλιέργειας της Βαλένθια.

Το δεύτερο πρόγραμμα, Catering Social, ιδρύθηκε το 2011 και αποσκοπεί στην ενσωμάτωση μεταναστριών ηλικίας άνω των 45 ετών στην κοινωνία και στην αγορά εργασίας. Από το ξεκίνημα του προγράμματος συμμετείχαν πάνω από 100 γυναίκες. Κάποιες από αυτές τις γυναίκες υπέφεραν από ενδοοικογενειακή βία.

Υπάρχει μια μεθοδολογία εργασίας με τέσσερις ομάδες εργασίας: διοίκηση και εκδηλώσεις, σερβιτόρες, βοηθοί κουζίνας και δημόσιες σχέσεις, μάρκετινγκ και πρωτόκολλο. Το Catering Social είναι ένα πρόγραμμα ένταξης και παρέχει πληροφορίες με εκπαίδευση, καθοδήγηση και συμβουλευτική. Και τα δύο έργα συνδέονται μεταξύ τους και ανταλλάσσουν προϊόντα και γνώση.

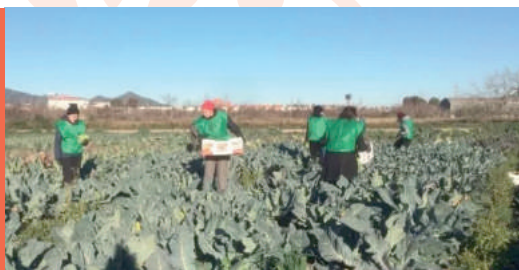
2. Integraschool (Lleida και άλλες πόλεις)

Το πρόγραμμα που τιτλοφορείται Personal Itineraries for Integration for People Aged Over 45: Farming Mentor, Integraschool προωθεί την αυτονομία και την ισότητα ευκαιριών για τους μετανάστες, μέσω της κατάρτισης, προκειμένου να υλοποιηθεί η αρχή της ισότητας και να επιτευχθεί μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή στις αγροτικές περιοχές.

Η Integraschool διοργανώνει εσωτερικά εργαστήρια με διάφορα θέματα όπως: η εύρεση εργασίας ηλεκτρονικά, η εργασία στον αγροτικό τομέα, οι επικοινωνιακές δεξιότητες (λεξιλόγιο γεωργίας: τύποι γεωργικών εργασιών, τύποι φρούτων, εργαλεία κλπ.), DAFO, ο νόμος περί μετανάστευσης, η χρήση του περνοφόρου, ο χειρισμός τροφίμων και η καλή διαβίωση των ζώων. Αυτά γίνονται με την υποστήριξη του The Fundació Agricultores Solidarios (Ίδρυμα Γεωργικής Αλληλεγγύης), το οποίο ειδικεύεται από το 2001 σε έργα κοινωνικής εργασίας σε γεωργικούς τομείς, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και την αύξηση της ευαισθητοποίησης για το μεταναστευτικό φαινόμενο στις αγροτικές περιοχές. Λαμβάνουν, επίσης, κεφάλαια από την ΕΕ και την εθνική κυβέρνηση.

3. COOPE / Κεντρικό Πάρκο (Sant Boi de Llobregat, Βαρκελώνης)

Από το 2016 ο εν λόγω συνεταιρισμός εργάζεται για την κοινωνική ένταξη και την απασχόληση, μέσω της καλλιέργειας σε εγκαταλελειμμένα χωράφια. Οι σημαντικότερες δραστηριότητες είναι η επαγγελματική κατάρτιση στη βιολογική γεωργία και η πώληση των προϊόντων.

Εργάζονται, επίσης, με την πώληση προϊόντων που δεν έχουν μεγάλη ζήτηση μαζί με την ένωση Espigoladors, και έπειτα δωρίζουν τα κέρδη σε κοινωνικές επιχειρήσεις. Με το 10% του κέρδους από τα λαχανικά που δεν έχουν μεγάλη ζήτηση η Espigoladors παράγει λαχανικά και φρούτα, που διατηρούνται και πωλούνται υπό τη δική

τους εμπορική επωνυμία Im-perfect (στυλ Με ατέλειες). Όλα τα έσοδα επανεπενδύονται στο πρόγραμμα. Υποστηρίζονται, επίσης, από το δημοτικό συμβούλιο και διάφορους δημόσιους φορείς. Το Central Parc έχει έκταση 7 εκτάρια, ενώ γίνεται προσπάθεια για αύξηση της επιφάνειας στα 10 εκτάρια. Η μεγαλύτερη πρόκληση είναι η εξεύρεση νέων πεδίων και η πρόσβαση στην τοπική αγορά. Το 2017 προσέφεραν επαγγελματική κατάρτιση στη βιολογική γεωργία σε δέκα μετανάστες. Επίσης, διοργανώνουν, σε συνεργασία με άλλες τοπικές πρωτοβουλίες, εκστρατείες ευαισθητοποίησης σχετικά με την κατασπατάληση του φαγητού.

4. Mescladís (Βαρκελώνη)

Από το 2008 η Mescladís (Λιωμένο Τσουκάλι) παρέχει επαγγελματική κατάρτιση, ευκαιρίες απασχόλησης, πρακτικής άσκησης και διαπολιτισμική ανταλλαγή μέσω του μαγειρέματος και της γλώσσας για άτομα που κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό. Με τα εισοδήματα από το Εστιατόριο (Esrai Mescladís) υποστηρίζουν τα υπόλοιπα προγράμματά τους, όπως το σχολείο μαγειρικής και τα σχέδια ανάπτυξης της κοινότητας, και προωθούν την υπεύθυνη και βιώσιμη κατανάλωση (χρησιμοποιώντας τοπικά και βιολογικά προϊόντα). Συμμετέχουν σε διάφορες αγορές και εκδηλώσεις, εκτός από την οργάνωση μαγειρέματος και τροφοδοσίας, με διαφορετικές συλλογικότητες και επιχειρήσεις. Το Cuinat Oportunitat (ευκαιρίες μαγειρέματος) είναι ένα τρίμηνο μάθημα μαγειρικής για την τροφοδοσία, το οποίο περιλαμβάνει περίπου 70 άτομα κάθε χρόνο.

Κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης, το Mescladís παρέχει στους συμμετέχοντες ψυχολογική υποστήριξη και περιλαμβάνει ορισμένες δραστηριότητες, όπως θεατρικές και καλλιτεχνικές θεραπείες, προκειμένου να διευκολύνει τη διαδικασία ενσωμάτωσης. Μετά την εκπαίδευση, το Mescladís παρέχει πρακτική άσκηση σε επιχειρήσεις και εργασιακό προσανατολισμό. Πρόσφατα, δημοσίευσαν το βιβλίο Regalo Para Kushbu, που προσπαθεί να απεικονίσει τις δυσκολίες των μεταναστών κατά τη διαδικασία ενσωμάτωσης με πραγματικές ιστορίες των δικαιούχων από το Mescladís.

Ελλάδα

1. Nan (Μυτιλήνη, Λέσβος)

Το Nan ιδρύθηκε στα τέλη Μαρτίου του 2018 από τέσσερις γυναίκες, που ήδη συμμετείχαν στη Αλληλεγγύη Λέσβου – ΡΙΚΡΑ. Στην παρούσα φάση, πέντε πρόσφυγες και πέντε ντόπιοι τρέχουν το πρόγραμμα. Το έργο ξεκίνησε αποκλειστικά με δωρεές από οργανισμούς και φίλους (π.χ. υποδομή) και τη βοήθεια εθελοντών, μετά τη συμφωνία ΕΕ / Τουρκίας που παγίδευσε τους πρόσφυγες στο νησί. Το όραμα του Nan είναι να αυξήσει την ευαισθητοποίηση και να δημιουργήσει θετικό αντίκτυπο στην τοπική και

διεθνή κοινότητα σχετικά με το πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα που αφορούν τους πρόσφυγες, καταργώντας τα στερεότυπα που παράγονται από την κύρια αφήγηση. Το πρόγραμμα προσφέρει ένα θετικό παράδειγμα κανονικοποίησης μέσω αξιοπρεπών ευκαιριών απασχόλησης, στο πλαίσιο της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας τόσο για τους ντόπιους όσο και για τους πρόσφυγες εντός της ελληνικής οικονομικής κρίσης, η οποία προκαλεί θυματοποίηση, δυστυχία και επισφαλείς συνθήκες εργασίας. Χάρη στην πρόσβαση σε μια αξιοπρεπή εργασία, οι πρόσφυγες σταματούν να παραμένουν κολλημένοι στον ρόλο παθητικών δικαιούχων και υιοθετούν πιο ενεργούς ρόλους, μέσω αυτού του τύπου απασχόλησης. Το πρόγραμμα εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο της πόλης της Μυτιλήνης. Περιλαμβάνει ανθρώπους (ντόπιους και πρόσφυγες) και δραστηριότητες (εργαστήρια, εκμάθηση γλωσσών, μαθήματα μαγειρικής και ανακύκλωσης, νομικές συμβουλές ψυχολογική στήριξη, ενδυνάμωση των γυναικών και άλλα), συνδεδεμένους με την Αλληλεγγύη Λέσβου - ΠΙΚΠΑ και το Κέντρο Υποστήριξης Ψηφιδωτών, καθώς και με τον τοπικό γεωργικό συνεταιρισμό Modousa, από όπου αγοράζουν τοπικό πετρέλαιο και άλλα προϊόντα. Εκτός από το προαναφερθέν πλαίσιο, είναι δύσκολο να εκτιμήσει κανείς τον τεράστιο αντίκτυπο που παράγεται από το πρόγραμμα, δεδομένου ότι το Nan έχει προωθηθεί ιδιαίτερα από τοπικά, εθνικά και διεθνή κοινωνικά μέσα ενημέρωσης. Το Nan θέλει να αναπτύξει και να προωθήσει φιλικές προς το περιβάλλον λύσεις. Επίσης, το φαγητό που παραμένει διανέμεται σε πρόσφυγες και ντόπιους που έχουν ανάγκη. Το εστιατόριο Nan είναι νόμιμα εγγεγραμμένο ως εταιρεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και η όποια οικονομική επιβάρυνση προέρχεται από την έλλειψη ενός εθνικού νομοθετικού πλαισίου για μια κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία. Περαιτέρω δραστηριότητες προγραμματίζονται να συμπεριληφθούν, ώστε να υποστηρίξουν την περιβαλλοντική και οικονομική βιωσιμότητα του προγράμματος, μέσω της τροφοδοσίας και της γεωργικής παραγωγής.

2. Options FoodLab (Αθήνα)

Το Options FoodLab γεννήθηκε ως μια πειραματική μορφή επαγγελματικής θεραπείας/ ψυχικής υγείας και ως ένα πρόγραμμα ευημερίας για ευάλωτα άτομα. Έπειτα από μια σειρά συναντήσεων με το Βαβέλ, ένα κέντρο για πρόσφυγες και μετανάστες, γεννήθηκε η ιδέα για την έναρξη εκδηλώσεων με βάση τα τρόφιμα στην Αθήνα. Φυσικά, το πιο ελκυστικό κομμάτι για τους ωφελούμενους ήταν ότι επρόκειτο να κερδίσουν κάποια επιπλέον χρήματα, ενώ παράλληλα θα περνούσαν τη διαδικασία της ενσωμάτωσης. Ωστόσο, οι περισσότεροι άνθρωποι συνειδητοποίησαν ότι η αξία ήταν πολύ μεγαλύτερη από το οικονομικό όφελος. Το Options FoodLab λειτουργεί ως διαμεσολαβητής για τους ανθρώπους που προσπαθούν να επιτύχουν τους στόχους τους. Μαζί με τους επαγγελματίες του κλάδου, δημιουργήθηκε ένα πρόγραμμα το οποίο δίνει στα μέλη την ευκαιρία να μεγαλώσουν ως άτομα, να αποκτήσουν αυτονομία, να βελτιώσουν τις επαγγελματικές δεξιότητές τους και, τέλος, να δημιουργήσουν τις δικές τους επιχειρήσεις για να στηρίξουν τον εαυτό τους και τις οικογένειές τους με μισθούς που διαπραγματεύθηκαν με τους δικούς τους όρους. Το OptionsFoodLab δημιουργεί έναν χώρο για γαλουχία και αντίσταση

στις απρόβλεπτες περιπέτειες της ζωής, σε ένα μέρος όπου το περιβάλλον αλλάζει σε καθημερινή βάση. Ο χώρος του προγράμματος, τόσο εικονικά όσο και πραγματικά, δημιουργεί ένα θεμέλιο για τους ανθρώπους, ώστε να μεγαλώσουν και, αν το επιλέξουν, να αναπτύξουν ρίζες.

Η πρωτοβουλία δουλεύει για την οικοδόμηση της κοινότητας, τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης, τη βελτίωση των ζωνών, την επέκταση των οριζόντων, την εκμάθηση νέων δεξιοτήτων, την οικοδόμηση ενός δικτύου και την αλληλοεκτίμηση με τρόπο Peer2Peer. Μια από τις δεξιότητες που προσφέρει το OptionsFoodLab είναι η εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες, η οποία μπορεί να ανοίξει νέους δρόμους απασχόλησης. Διδάσκουν, επίσης, μαγειρικές δεξιότητες, διαχείριση, γλωσσικές δεξιότητες, προϋπολογισμό και βασική λογιστική.

Συνδέονται με πολιτικές και θρησκευτικές ομάδες, και ο κατάλογος των συνεργασιών τους είναι διαθέσιμος διαδικτυακά.

Μια ενδιαφέρουσα συνέντευξη μπορεί να βρεθεί μέσω του ακόλουθου συνδέσμου: <https://www.siceurope.eu/sic-themes/migration/optionsfoodlab-how-food-makingand-sharing-supportingmigrant-integration>

3. Περβολάρηδες Θεσσαλονίκης (Θεσσαλονίκη)

Οι Περβολάρηδες της Θεσσαλονίκης είναι μια αυτοχρηματοδοτούμενη ομάδα, που ιδρύθηκε το 2014. Αποτελείται κυρίως από δέκα ντόπιους και δέκα πρόσφυγες, που υπήρξαν ενεργοί για ενάμισι χρόνο στη γειτονιά της Τούμπας στη Θεσσαλονίκη. Έχουν πολύ σημαντικό τοπικό αντίκτυπο και καλές σχέσεις με άλλες πρωτοβουλίες εντός και εκτός Θεσσαλονίκης, καθώς και με τον Δήμο. Η πρωτοβουλία είναι, επίσης, ο διαμεσολαβητής για την πρωτοβουλία γειτονιάς.

Οι κύριες δραστηριότητές τους περιλαμβάνουν την αστική κηπουρική και την κηπουρική κατάρτιση, την αγρο-οικολογική γεωργία και τη γεωργική κατάρτιση, τη μελισσοκομία και την κατάρτιση στη μελισσοκομία. Διαχειρίζονται μια κοινοτική / κοινωνική κουζίνα για άστεγους, ντόπιους και πρόσφυγες. Μια επιπλέον δραστηριότητα είναι η διαχείριση της κατασπατάλησης του φαγητού, η οποία πραγματοποιείται με τη συλλογή και την επεξεργασία τροφίμων, όπως η παραγωγή σάλτσας ντομάτας και η αλληλέγγυα συλλογή ελιών από εγκαταλελειμμένους ελαιώνες. Οι Περβολάρηδες φιλοδοξούν να δημιουργήσουν έναν χώρο για την εμπλοκή της κοινότητας, την εκμάθηση γλωσσών, τη μεταφορά γνώσεων και δεξιοτήτων.

Ιταλία

1 Orient Experience, Africa experience (Βενετία και Πάντοβα)

Ο ιδρυτής των εστιατορίων που άνοιξαν το 2012 είναι ο Hameed Karim Ahmadi, ένας Αφγανός πρόσφυγας που ήθελε να χρησιμοποιήσει τα τρόφιμα ως μέσο κοινωνικής ένταξης και οικονομικής ανάπτυξης. Όλες οι συνταγές είναι αποτέλεσμα συνάντησης των μεταναστών με άλλους πολιτισμούς κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους και είναι προσαρμοσμένες στη χώρα για την οποία προτείνονται. Ο εσωτερικός σχεδιασμός του εστιατορίου έχει γίνει από καλλιτέχνες, σύμφωνα με το στυλ της χώρας καταγωγής του προσωπικού. Τα εστιατόρια ακολουθούν διαφορετικές διαδρομές και ονομάζονται ανάλογα: Orient Express, Africa Express και Balkan Express.

Μέσω της επαγγελματικής κατάρτισης για τους αιτούντες άσυλο και τους μετανάστες στο μαγείρεμα και μέσω της παροχής χώρου εργασίας, αυτή η ιδέα έχει βοηθήσει την επαγγελματική καριέρα πολλών ανθρώπων. Τα τρόφιμα θεωρούνται ως ένας δίαυλος για προσωπική αφήγηση και ανταλλαγή εμπειριών, κατά την προετοιμασία φαγητών και την εξυπηρέτηση σε εστιατόρια και τροφοδοσία.

Το έργο ήταν, αρχικά, αυτοχρηματοδοτούμενο (το κεφάλαιο προσφέρθηκε από φίλους), στη συνέχεια, συντηρήθηκε μέσω των δραστηριοτήτων εστίασης και των εσόδων από εστιατόρια, και αργότερα, αποκτήθηκε δημόσια χρηματοδότηση.

Πλέον, υπάρχουν πολλά εστιατόρια με αυτή την ιδέα στην Ιταλία, ακόμη και σε άλλες Ευρωπαϊκές πόλεις, και στην Καμπούλ, και στο Αφγανιστάν (εκεί, το φαγητό που σερβίρεται είναι ιταλικό).

2. Maramao, Canelli (Asti)

Το Maramao είναι ένας κοινωνικός συνεταιρισμός που άρχισε να εργάζεται με πρόσφυγες, χρησιμοποιώντας εγκαταλελειμμένη γη για την παραγωγή λαχανικών, ξηρών καρπών, σαφράν, δημητριακών, κρασιού και άλλα. Όλη η παραγωγή είναι οργανική. Η περαιτέρω επεξεργασία πραγματοποιείται σε ειδικούς χώρους. Τα προϊόντα πωλούνται σε ένα κατάστημα στο κέντρο της πόλης. Το έργο βρίσκεται στο Asti, στην περιφέρεια Piemonte της Ιταλίας. Μετά από μια φάση έναρξης το 2014, ο κοινωνικός συνεταιρισμός ξεκίνησε και επίσημα το 2016.

Το Maramao είναι μια λέξη αργκό για ξένους / ανθρώπους στη διάλεκτο Piemont. Η γεωργική παραγωγή από πρόσφυγες από την Αφρική και άλλες περιοχές του κόσμου μαζί με τους Ιταλούς βρίσκεται στην καρδιά του προγράμματος. Η παραγωγή γίνεται σε γη μισθωμένη χωρίς αντίτιμο και η συνολική έκταση είναι 25 εκτάρια.

Η περιοχή του Asti υποφέρει από την αναδιάρθρωση της γεωργίας και την απώλεια των μικρών εκμεταλλεύσεων, ενώ ζήτημα αποτελεί και η κληρονομική διαδοχή των οικογενειακών αγροκτημάτων. Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί, ότι το πρόγραμμα δεν αποτελεί μόνο έναν χώρο κατάρτισης και εργασίας για πρόσφυγες, αλλά τώρα πια διευθύνεται εν μέρει από πρόσφυγες, οι οποίοι εκπροσωπούνται, επίσης, στο διοικητικό συμβούλιο μαζί με Ιταλούς κοινωνικούς ακτιβιστές που ξεκίνησαν την πρωτοβουλία. Η εργασία έχει περιγραφεί ως μη ιεραρχική.

Το Maramao αποτελεί μέρος ενός δικτύου συνεταιρισμών στην περιοχή, με την επωνυμία CO.AL.A., η οποία, από την αρχή, παρέχει σημαντική υποστήριξη στο Maramao σε πολλά επίπεδα. Από αυτό το δίκτυο, το Coop. Soc. Crescere Insieme (συνεταιρισμός βιολογικής γεωργίας) είναι ο συντονιστής του προγράμματος. Η οικονομική βιωσιμότητα της πρωτοβουλίας εξασφαλίζεται μέσω των πωλήσεων των προϊόντων τους, καθώς και άλλων προϊόντων από άλλους τοπικούς συνεταιρισμούς. Επιπλέον, βοήθεια προσέφεραν κεφάλαια από την πόλη της Alessandria, Fondazione Social (27.500 €) και το δίκτυο SPRAR (15.000 €).

Οι πρόσφυγες συνδέονται με το Maramao μέσω της συνεργασίας με δημόσιους φορείς (Comune di Alice Belcolle, Provincia di Alessandria). Ήδη, 100 άτομα έχουν περάσει από γεωργική κατάρτιση. Οι περισσότεροι από αυτούς βρήκαν αργότερα δουλειά (περίπου 80%), μερικοί ακόμη και στο Maramao. Πλέον, η ομάδα αποτελείται από έξι άτομα.

3. APS Barikamà. Ρώμη

Η πρωτοβουλία Barikamà ξεκίνησε από μια ιδιαίτερη ιστορία στην αγροτική περιοχή του Rosarno, στην Ιταλία. Σε αυτήν την περιοχή, οι συνθήκες εργασίας στα οπωροφόρα αγροκτήματα είναι κακές: μετανάστες / πρόσφυγες εργαζόμενοι πληρώνονται ελάχιστα και υφίστανται διακρίσεις σε κοινωνικό επίπεδο. Αυτή η κατάσταση εξεργάγη, όταν έγιναν ταραχές που έστρεψαν τα βλέμματα όλης της χώρας στην περιοχή.

Οι εργαζόμενοι, περίπου 200 άτομα, μετακινήθηκαν στη Ρώμη, όπου βρήκαν καταφύγιο σε ένα κοινωνικό κέντρο. Στη συνέχεια, ένας εκ των εργαζομένων, ο Cheik O Diop, πήρε τα πράγματα στα χέρια του και ξεκίνησε μια διαφορετική μορφή παραγωγής φαγητού - μια,

που είναι δίκαιη προς τον άνθρωπο και το περιβάλλον. Το Barikamà, που σημαίνει αντίσταση στη γλώσσα Bambara της Δυτικής Αφρικής, άρχισε να παράγει τυρόπηγμα. Το πρόγραμμα είχε και έχει τους δίκαιους μισθούς, τους βιολογικούς πόρους, την ανακύκλωση και τη βιώσιμη μεταφορά με ποδήλατα και ηλεκτρικά αυτοκίνητα ως κορυφαίες προτεραιότητες. Τελικά, καταχωρήθηκε ως κοινωνικός συνεταιρισμός. Πλέον, αυτή η πρωτοβουλία που ξεκίνησε από πρόσφυγες έχει γίνει επιτυχημένη και, μάλιστα, απασχολεί Ιταλούς.

4. Kamba (Μιλάνο)

Ο Associazione Kamba (συναιτερισμός Kamba) βρίσκεται στο Μιλάνο και ξεκίνησε ανεπίσημα το 2015, μέχρι να καταστεί νομίμως εγγεγραμμένος σύλλογος τον Απρίλιο του 2016. Υποστηρίζει τέσσερα προγράμματα που σχετίζονται με τα τρόφιμα: (1) Το πρώτο πρόγραμμα εκπαίδευσης προσφέρει επαγγελματική κατάρτιση, εκπαίδευση και εργαστήρια για τους ΥΤΧ στο εργαστήριο κουζίνας τους, αλλά και εργαστήρια ομαδικότητας για τοπικές επιχειρήσεις, καθοδηγούμενα από τους πρόσφυγες μάγειρες. (2) Το δεύτερο πρόγραμμα είναι μια υπηρεσία τροφοδοσίας, στην οποία οι συμμετέχοντες από το εργαστήριο κουζίνας μπορούν να αποκτήσουν περαιτέρω πρακτική εξάσκηση. (3) Το τρίτο πρόγραμμα είναι το αρχικό σχέδιο με το οποίο ξεκίνησε ο Kamba, δηλαδή κοινωνικά δείπνα / μεσημεριανά γεύματα στα σπίτια των ντόπιων για τους ΥΤΧ. (4) Φέτος, ξεκίνησαν με το τέταρτο πρόγραμμά τους, μια πολύ μεγάλη εκδήλωση φαγητού την Milano Recipe, η οποία συγκέντρωσε 10 000 άτομα, 200 οργανώσεις και 600 πρόσφυγες σε ένα τραπέζι 3 χιλιομέτρων στην πόλη του Μιλάνου, με την ιδέα να φέρει μαζί του και να μοιραστεί ο καθένας την αγαπημένη συνταγή από την παιδική του ηλικία. Η ιδέα του Kamba ξεκίνησε στην Παγκόσμια έκθεση του 2015 στο Μιλάνο με ιδιωτικά γεύματα στο σπίτι και, παρά την εξέλιξη των νέων προϊόντων, τα κοινωνικά δείπνα / γεύματα είναι ακόμα μια πολύ σημαντική δραστηριότητα. Ένα όραμα του Kamba είναι να εργαστεί για την ενεργό συμμετοχή του πολίτη και να προκαλέσει μια αλλαγή στη νοοτροπία: θέλουν να δημιουργήσουν μια πιο θετική ιδέα και στερεότυπα για τη «διαπολιτισμικότητα» και τη «μετανάστευση», υπενθυμίζοντας ότι στο Μιλάνο η πλειοψηφία των οικογενειών, πηγαίνοντας στη γενιά των παππούδων τους, είναι και οι ίδιοι μετανάστες. Το δεύτερο όραμα είναι η ενσωμάτωση των ΥΤΧ μέσω των ευκαιριών

απασχόλησης και πραγματοποιείται από το δίκτυο που έχει δημιουργήσει ο Kamba με αρκετές επιχειρήσεις.

Από το 2016, ο Kamba έχει εμπλέξει περίπου 5000 άτομα και 120 ΥΤΧ στις μαγειρικές τους εκπαιδεύσεις, και το 40% αυτών εργάζονται αυτή τη στιγμή. Ο συνεταιρισμός λειτουργεί με δύο εργαζόμενους και πολλούς εθελοντές, ενώ δεν έχει δημόσιες επιχορηγήσεις. Τα προγράμματα κατάρτισης χρηματοδοτούνται μέσω μιας σύμπραξης με οργανισμούς κατάρτισης που πληρώνει το προσωπικό για τις εκπαιδεύσεις στον Kamba. Τα μαθήματα ομαδικότητας πληρώνονται από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις, ενώ κάποια αυτοχρηματοδότηση έρχεται και μέσω της υπηρεσίας τροφοδοσίας. Για να αυξήσει τη βιωσιμότητα της πρωτοβουλίας, ο Kamba σκοπεύει να επεκτείνει την υπηρεσία εστίασης. Στο μέλλον, ελπίζουν να έχουν μια σταθερή ομάδα πέντε ατόμων - τρεις από αυτούς πρόσφυγες (τους καλύτερους φοιτητές τους) - και να έχουν ένα καφέ όπου οι άνθρωποι μπορούν να έρθουν και να συνδυάσουν φαγητό και πολιτιστικά γεγονότα. Επιθυμούν, επίσης, να αναπτύξουν ένα εγχειρίδιο εκπαίδευσης για τους αναλφάβητους ΥΤΧ. Ένα άλλο όνειρο είναι να αναπτύξουν ένα εργαλείο για να κάνει την εκδήλωση Milano Recipe αντιγράψιμη σε άλλες πόλεις σε όλο τον κόσμο.

5. Salus Space (Μπολόνια)

Στις εγκαταστάσεις της παλιάς κλινικής Villa Salus δημιουργήθηκε ένα νέο σπίτι για πρόσφυγες και άλλες ευάλωτες ομάδες, χρηματοδοτούμενο από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης μέσω του UrbanInnovative Actions Initiative..

Περίπου 80 ΥΤΧ και άνθρωποι χωρίς σταθερή οικία ζουν μαζί στα σπίτια. Υπάρχουν και άλλοι χώροι που χρησιμοποιούνται από την τοπική κοινότητα, όπως για συνεργασία, πολιτιστικές δραστηριότητες και καλλιτεχνικά εργαστήρια. Οι χώροι στον κήπο θα σχεδιαστούν ως κοινοτικοί κήποι, εκπαιδευτικοί κήποι (για να μάθουν και να πειραματιστούν με τεχνικές καλλιέργειας που μπορούν να αναπαραχθούν σε διαφορετικά πλαίσια, λαμβάνοντας, επίσης, υπόψη τις χώρες καταγωγής των προσφύγων) και έναν κήπο χωρίς αποκλεισμούς (για την προώθηση πρακτικών ενσωμάτωσης και υποδοχής). Τόσο οι νεοεισερχόμενοι όσο και οι τοπικές γειτονιές καλούνται να μάθουν για την κηπουρική και να βρουν νέους τομείς επαγγελματικών δραστηριοτήτων.

Η βασική ιδέα είναι να προωθηθούν οι συνέργειες διαφόρων ενδιαφερομένων, προσφέροντας ευκαιρίες σε ένα ευρύ φάσμα χρηστών. Οι ΥΤΧ που ενδιαφέρονται για αυτοαπασχόληση έχουν την ευκαιρία να προωθήσουν τις δεξιότητές τους, μέσω της επαγγελματικής κατάρτισης. Μπορούν, επίσης, να λάβουν υποστήριξη, συμβουλές και προσωπική επαφή με άλλους επιχειρηματίες, μέσω του χώρου συνεργασίας.

6. Τρόφιμα Για την ένταξη (Pollenzo)

Το εν λόγω πρόγραμμα⁹ ιδρύθηκε πρόσφατα από το University of Gastronomic Sciences του Pollenzo με την υποστήριξη της UNHCR. Επιστημονική συντονίστρια του προγράμματος είναι η καθηγήτρια Maria Giovanna Onorati. Το πρόγραμμα προσφέρει εκπαίδευση, εστιασμένη στη διατροφή και τη γαστρονομία και απευθύνεται στους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο, που φιλοξενούνται στο σύστημα υποδοχής (SPRAR και CAS) της περιφέρειας του Piedmont στην Ιταλία. Το έργο στοχεύει στην ενίσχυση της απασχολησιμότητας των προσφύγων στην αγορά εργασίας, ιδίως στον τομέα των ξενοδοχείων / εστιατορίων, και την προώθηση της ανάπτυξης της ενδυνάμωσης και της κοινωνικής ένταξης στη διαδικασία υποδοχής.

Το πρόγραμμα βασίζεται σε ένα καινοτόμο και υψηλής κατάρτισης μοντέλο εκπαίδευσης στον επαγγελματικό τομέα της γαστρονομίας, που συνδυάζει διαφορετικές εκπαιδευτικές προσεγγίσεις και διδακτικές στρατηγικές, βασισμένες στη βιωματική μάθηση. Το πρόγραμμα προσφέρει, επίσης, μάθηση στην εργασία, μέσω της παροχής ευκαιριών για τρεις έως έξι μήνες πρακτική άσκηση σε επιλεγμένα εστιατόρια και φάρμες, που ανήκουν στο δίκτυο του Πανεπιστημίου του Pollenzo. Εκτός από τις ειδικές τομεακές δεξιότητες, το μάθημα στοχεύει, επίσης, στην ανάπτυξη σχεσιακών, κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων σε μια διαπολιτισμική προοπτική, προκειμένου να βελτιωθεί η ένταξή τους στην κοινωνία υποδοχής.

Δεδομένου ότι η μετανάστευση είναι μια αμφίδρομη διαδικασία που απαιτεί αλλαγή τόσο στους νεοεισερχόμενους όσο και στην κοινωνία υποδοχής, το σχέδιο περιλαμβάνει, επίσης, ένα εκπαιδευτικό μονοπάτι που ονομάζεται Training of Trainers (σμμ Εκπαιδευόντας τους Εκπαιδευτές), και απευθύνεται σε ομάδες εκπαιδευτικών, εκπαιδευτών και εστιατορίων από διάφορα μέρη της Ιταλίας, που εργάζονται με πρόσφυγες (μερικοί

από αυτούς είναι και οι ίδιοι πρόσφυγες) και χρησιμοποιούν γαστρονομία ως μέρος της εκπαίδευσης / κατάρτισης. Μέχρι σήμερα, το έργο έφθασε σε 40 ΥΤΧ (άτομα που ζητούν άσυλο και προστασία) και 32 εκπαιδευτές (πολλοί εκ των οποίων πρόσφυγες, που εργάζονται σε διάφορες περιοχές της Ιταλίας).

9 To learn more about the Project: www.foodforinclusion.it <https://www.unisg.it/ricerca/food-for-inclusion/> <https://www.facebook.com/foodforinclusionIT> Video: <https://www.youtube.com/watch?v=T6AXSq6e7Cw> Email to: foodforinclusion@unisg.it

7. Le Galline Felici (Σικελία)

Το Le Galline Felici (Χαρούμενες Χήνες) είναι μια κοινοπραξία αποτελούμενη από 38 μέλη - φάρμες και κοινωνικούς συνεταιρισμούς - και περισσότερους από 40 υπαλλήλους, με στόχο την πώληση των προϊόντων τους απευθείας σε οργανωμένες ομάδες αγορών. Η οργάνωση μιας αποτελεσματικής και σεβαστής αλυσίδας εφοδιασμού για το περιβάλλον και τους ανθρώπους αποτελεί έναν επιδραστικό τρόπο για να οικοδομήσουμε ένα εναλλακτικό οικονομικό μοντέλο, στο οποίο οι μετανάστες μπορούν εύκολα να βρουν μια θέση. Κατά μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού της Gallini Felicis, υπάρχουν πολλά σχέδια και πρακτικές που αποσκοπούν στην ένταξη στην εργασία, τόσο από την πλευρά των παραγωγών όσο και των καταναλωτών:

- Arcolaio και Terramatta, δύο κοινωνικοί συνεταιρισμοί που ασχολούνται με τη ζαχαροπλαστική και τη γεωργία, με ιδιαίτερη έμφαση στην ένταξη των μειονεκτούντων ατόμων στην εργασία (φυλακισμένοι και μετανάστες), και

- Il Giardino delle Biodiversità (Κήπος Βιοποικιλότητας), μια προσπάθεια να δημιουργηθεί ένας τόπος συνάντησης για έναν νέο τρόπο συνεργασίας για την ανθρώπινη ανάπτυξη, ξεκινώντας από μερικά εκτάρια γης, που ανήκουν και διαχειρίζονται μαζί μια ομάδα Σικελών, Ευρωπαίων και μεταναστών.

Το Le Galline Felici έχει, επίσης, δεσμευτεί σε ένα χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα και μαζί με την MKO CESVI (2018), «Integrazione è futuro» (η ένταξη είναι το μέλλον), διοργάνωσαν γεωργική κατάρτιση για 20 ανήλικους μετανάστες και πρακτική άσκηση για 5 από αυτούς. Στη συνέχεια, δημιούργησαν θέσεις εργασίας στις φάρμες των μελών και στο κατάστημα της κοινοπραξίας για 3 αγόρια (Sadjo, Aziz, Rabbi).

Επιπλέον, μαζί με τις ομάδες αγορών το Le Galline Felici ήταν σε θέση να συμμετέχει σε άλλα ενδιαφέροντα τοπικά προγράμματα:

- Το **FIERi** (Fabbrica Interculturale Ecosostenibile del Riuso: Eco-sustainable intercultural factory for re-use), γεννήθηκε το 2015, όταν πολλοί σύλλογοι στην Κατάνια συναντήθηκαν για να βρουν ένα μέρος, όπου δημιουργούν ευκαιρίες κατάρτισης και εργασίας για νεοεισρχθέντες, μέσω δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την ανακύκλωση και την επαναχρησιμοποίηση αντικειμένων (για παράδειγμα ράψιμο με ανακυκλωμένα υλικά).

- Η **RisOrti Migranti** είναι μια ένωση, στην οποία ντόπιοι και μετανάστες δεσμεύονται σε γεωργικές εργασίες με στόχο τη δημιουργία τακτικών θέσεων εργασίας που να εγγυώνται μια αξιοπρεπή ζωή σε μειονεκτούντα άτομα, να θέτουν σε παραγωγή μη καλλιεργούμενες εκτάσεις χρησιμοποιώντας οικολογικές τεχνικές, να εμπλέκουν καταναλωτές στη φάση της παραγωγής, φέρνοντας τους πιο κοντά στην ύπαιθρο και, ενεργοποιώντας σχέσεις αλληλεγγύης με τους παραγωγούς, να ευνοήσουν μια διαπολιτισμική ανταλλαγή, χάρη στην καλλιέργεια των λαχανικών και των φρούτων που είναι χαρακτηριστικά διαφόρων χωρών και παραδόσεων.

- Η **Lo Faccio Bene** («το κάνω καλά») είναι μια οργάνωση, που ασχολείται με την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τον πολιτισμό. Δημιούργησε θεματικά βίντεο-μαθήματα στα σχολεία και οργανώνει κοινωνικά γεγονότα, που συνδέονται με τη διαπολιτισμική και την κοινωνική αλλαγή.

Αυστρία

1. IGOR, Βιέννη

Στη Βιέννη μια πρώην κατοικία με έναν μεγάλο κήπο λαχανικών, που χρησιμοποιούνταν για θεραπευτικούς σκοπούς, μετατράπηκε σε σπίτι για πρόσφυγες το 2015. Μαζί με τους νεοεισερχόμενους, ο χώρος δημιουργήθηκε ως καταφύγιο έκτακτης ανάγκης. Περίπου 1000 ΥΤΧ βρήκαν το πρώτο τους σπίτι εκεί, υποστηριζόμενοι από πολλούς εθελοντές. Ειδικά οι πρώην εργαζόμενοι του κήπου, που ήδη γνώριζαν το μέρος και είχαν μακρά εμπειρία στη χρήση της εργασίας στον κήπο ως θεραπευτική και υποστηρικτική δραστηριότητα, άρχισαν να αλληλοεπιδρούν με τους νεοεισερχόμενους, ώστε να αναζωογονήσουν ξανά τον κήπο. Το IGOR σημαίνει Integrationsarbeit und Gesundheitsförderung im Öffentlichen Raum (Συμμετοχή στην εργασία και προώθηση της υγείας στον δημόσιο χώρο). Περίπου 30 έως 40 ΥΤΧ ασχολούνται με την εργασία στον κήπο, και το φαγητό χρησιμοποιείται και καταναλώνεται στο καταφύγιο. Οι άνθρωποι, οι οποίοι βοηθούν στη φροντίδα του τοπίου που περιβάλλει τα 30 εκτάρια, υποστηρίζονται από ένα μικρό μισθό μέσω κρατικής χρηματοδότησης. Μια στενή συνεργασία με το γειτονικό πανεπιστήμιο για την περιβαλλοντική παιδαγωγική βοηθά, παρέχοντας οπτική από ειδικούς και υποστήριξη για την ψυχολογική διάσταση της ευημερίας μέσω της πρακτικής εργασίας στον κήπο.

Ελβετία

1. HEKS Neue Gärten beider Βασιλεία, Ελβετία

Τα HEKS / EPER Neue Gärten (New Gardens) είναι προγράμματα που στοχεύουν στην κοινωνική ένταξη των αιτούντων άσυλο και των οικογενειών των προσφύγων μέσω της κοινής κηπουρικής. Ο οργανισμός βοήθειας των Ελβετικών Προτεσταντικών Εκκλησιών (HEKS) μισθώνει κήπους παραχώρησης και ως εκ τούτου, παρέχει πρόσβαση σε κήπους για συμμετέχοντες του προγράμματος. Το πρόγραμμα

επιτρέπει στους μετανάστες και τις οικογένειές τους να παράγουν τα δικά τους τρόφιμα και να τα ανταλλάσσουν με την ομάδα του προγράμματος και άλλους ανθρώπους από την κοινότητα της κηπουρικής. Τους παρέχει, επίσης, τη δυνατότητα συμμετοχής στη δημόσια ζωή και το συναίσθημα ότι είναι καλοδεχούμενοι στο νέο τους σπίτι. Οι συμμετέχοντες λαμβάνουν υποστήριξη από τους επαγγελματίες κηπουρούς, που τους διδάσκουν οργανικές μεθόδους κηπουρικής, και έρχονται σε επαφή με τον συντονιστή του προγράμματος HEKS, που τους βοηθά στις διασυνδέσεις τους με τοπικές οργανώσεις οι οποίες διευκολύνουν την ένταξη. Αυτό το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε από το Ίδρυμα Otto Erich Heynau, τα καντονικά ταμεία, τις συνεισφορές από άλλα ιδρύματα, τις ιδιωτικές και εκκλησιαστικές δωρεές και τους HEKS. Η συμμετοχή είναι ανοικτή σε γυναίκες και άνδρες μετανάστες με άδειες παραμονής N (αιτών άσυλο), F (προσωρινά δεκτοί αλλοδαποί) και B (πρόσφυγας). Μπορούν να συμμετέχουν μόνοι ή ως οικογένεια, με ή χωρίς παιδιά. Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε και ξεκίνησε το 2006 στο HEKS Basel και πλέον προσφέρεται σε όλη τη χώρα. Μετά από μια επίσκεψη σε ένα εκ των προγραμμάτων της Βασιλείας, φάνηκαν οι σαφώς θετικές συνέπειες του προγράμματος σε μια οικογένεια από το Πακιστάν.

2. Schweizerisches Arbeiterhilfswerk SAH Landwirtschaft und Garten

Η Schweizerisches Arbeiterhilfswerk (SAH) Landwirtschaft und Garten (Ελβετική Ένωση Βοήθειας Εργασίας, Γεωργία και Κήπος) βρίσκεται στην κεντρική Ελβετία. Το εθνικό ταμείο εργαζομένων δημιούργησε ένα ειδικό πρόγραμμα κατάρτισης, σχεδιασμένο για άτομα με δυσκολίες πρόσβασης στην εργασία ή την κατάρτιση. Οι συμμετέχοντες επισκέπτονται τους χώρους δύο ημέρες την εβδομάδα για να μάθουν και για συνεργασία. Πολλοί πρόσφυγες χρησιμοποιούν το πρόγραμμα, επειδή δεν μπορούν να υποβάλουν αίτηση για κανονικές θέσεις εργασίας, λόγω της κατάστασής κατοικίας τους, των γλωσσικών

δεξιότητων ή θεμάτων υγείας. Το τριών φάσεων πρόγραμμα ξεκινάει στον κήπο ενός παλιού μοναστηριού, όπου οι συμμετέχοντες μαθαίνουν βασικές δεξιότητες, όπως η κηπουρική, η ομαδική εργασία, τα καθημερινά προγράμματα εργασίας και η γλωσσική κατάρτιση.

Οι επαγγελματίες αναλαμβάνουν ρόλους ως μέντορες για να δημιουργήσουν ένα θετικό μαθησιακό περιβάλλον. Η δεύτερη φάση αφορά τα προσόντα και την επαγγελματική κατάρτιση.

Η τρίτη και τελευταία φάση αφορά την ένταξη στην αγορά εργασίας (εύρεση εργασίας). Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από το κράτος και είναι ανοιχτό σε όσους λαμβάνουν κοινωνικά οφέλη. Το κόστος καλύπτεται από τις αρμόδιες κοινωνικές υπηρεσίες. Ομοίως, τα αγροκτήματα και οι γεωργικές επιχειρήσεις καλούνται να προσλαμβάνουν πρόσφυγες, με μέγιστη διάρκεια ένα χρόνο, με απλοποιημένες γραφειοκρατικές διαδικασίες και άδειες εργασίας.

Σουηδία

1. *Gastronaut (Στοκχόλμη)*

Το Gastronaut είναι μια κοινωνική επιχείρηση εστίασης ιδρυμένη το 2015, η οποία προσφέρει ειδικό φαγητό μαγειρεμένο από μετανάστες σεφ με συνταγές από τις χώρες καταγωγής τους. Το Gastronaut Catering ιδρύθηκε από πέντε μετανάστες που δεν είχαν προηγούμενη εμπειρία στον τομέα των τροφίμων, αλλά που όλοι έψαχναν να βρουν καλό, αυθεντικό φαγητό από την πατρίδα τους στη νέα τους χώρα. Η πρωτοβουλία συγκεντρώνει ομάδες ανθρώπων που δεν μαγειρεύουν για τους τουρίστες, τους κριτικούς φαγητού, τη φήμη ή για τον «μέσο πελάτη».

Μαγειρεύουν για να ικανοποιήσουν μια ιδιαίτερη ανάγκη για εξαιρετικό φαΐ στην κοινότητά τους. Σε αυτές τις διεθνείς κοινότητες υπάρχει μια ισχυρή κουλτούρα τροφίμων και συνεπώς, αυτό το σπιτικό φαγητό είναι πάντα υψηλής ποιότητας όσον αφορά τα συστατικά, την τεχνογνωσία, τις μεθόδους μαγειρέματος και το πάθος για το μαγείρεμα. Με αυτό τον τρόπο, η Gastronaut προσφέρει στους ΥΤΧ ένα χώρο για διαπολιτισμική ανταλλαγή, αλληλεπίδραση, απόκτηση επιχειρηματικών δεξιοτήτων και ευκαιρίες απασχόλησης. Η πρωτοβουλία προσφέρει μια πλατφόρμα για τους σεφ, που μπορεί να έχουν δυσκολία στην εξεύρεση παραδοσιακής δουλειάς στη Σουηδία λόγω πολιτισμικών διαφορών.

Όλοι οι σεφ κάνουν ένα μάθημα υγιεινής και κανονισμών μέσω του Swedish Food and Health administration (Livsmedelsverket). Παίρνουν το φαγητό τους πολύ σοβαρά, συνδέοντας τη φήμη, το όνομα και τη βαθιά δέσμευσή τους σε κάθε πιάτο που παραδίδεται.

Το Gastronaut τρέχει μια εφαρμογή με το ίδιο όνομα, η οποία επιτρέπει στους χρήστες να δημιουργήσουν ένα κατάστημα στη δική τους κουζίνα, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα σε ανθρώπους, που μπορεί να μην έχουν την ευκαιρία να εκφράσουν το πάθος τους για τη μαγειρική σε έναν επαγγελματία, να κάνουν μια δοκιμή στο σπίτι.

Ολλανδία

1. A Beautiful Mess (Άμστερνταμ)

Το A Beautiful Mess είναι ένα εστιατόριο που ξεκίνησε από την Refugee Company το 2017 και διευθύνεται από ντόπιους και πρόσφυγες. Το εστιατόριο βρίσκεται σε μια πρώην φυλακή στο Άμστερνταμ. Επέλεξε να

εγκατασταθεί εκεί, επειδή προηγουμένως ήταν προσωρινό καταφύγιο για πρόσφυγες.

Το A Beautiful Mess προσφέρει τρίμηνη πρακτική για περίπου 20 άτομα τη φορά, ούτως ώστε να μάθουν και να αποκτήσουν δεξιότητες ως μάγειρες, baristas ή υπεύθυνοι σάλας. Εκτός του ότι είναι μια πλατφόρμα για ένταξη στην εργασία, το εστιατόριο βλέπει τον εαυτό του ως έναν ασφαλή χώρο για να φθάσουν οι νεοεισερχόμενοι, να οικοδομήσουν σχέσεις, να μάθουν τη γλώσσα και να κερδίσουν προϋπηρεσία. Είναι ένας τόπος όπου οι πρόσφυγες μπορούν να αισθάνονται ασφαλείς και να σκεφτούν, τι θέλουν να κάνουν. Το A Beautiful Mess είναι ανοικτό σε όλους τους νεοεισερχόμενους από την πρώτη μέρα, δηλαδή ακόμη και πριν λάβουν το καθεστώς του πρόσφυγα. Στους νεοεισερχόμενους προσφέρονται ψυχολογική στήριξη, οδηγίες για το πώς να ετοιμάσεις ένα χαρτοφυλάκιο και ημερήσιες εκδρομές σε συνεργάτες, όπως η ζυθοποιία Heineken. Έχουν επτά εργαζόμενους, συμπεριλαμβανομένου ενός ψυχολόγου, ο οποίος υποστηρίζει τους νεοεισερχόμενους και τον υπεύθυνο σάλας. Οι ασκούμενοι πληρώνονται 150 € ανά μήνα και η κοινωνική ασφάλειά τους καλύπτεται από το ολλανδικό σύστημα κοινωνικής πρόνοιας.

Το πρόγραμμα είναι σχεδόν εξ ολοκλήρου αυτοχρηματοδοτούμενο και έχει αυξήσει τον προϋπολογισμό του από € 110.000 το 2016 σε € 1.1 εκατομμύρια το 2017, με το μισό σχεδόν ποσό να προέρχεται από το εστιατόριο, τις εκδηλώσεις και τις εμπορικές εκθέσεις.

Το A Beautiful Mess έχει λάβει πολύ θετικές κριτικές, αποδοχή από τους ντόπιους και τους νεοεισερχόμενους, και είναι γεμάτο κάθε Παρασκευή. Η τοποθεσία του εστιατορίου είναι σε μια δημοφιλή γειτονιά του Άμστερνταμ, αλλά το εστιατόριο το ίδιο είναι, επίσης, ένα πολύ ελκυστικό σημείο συνάντησης, όπου οι άνθρωποι θέλουν να έρχονται και να περνούν χρόνο. Το φαγητό, ο καφές και η αισθητική του μέρους αρέσουν στον κόσμο. Ένα μέρος του εστιατορίου έχει δημιουργηθεί ως κατάσταση ιδεών όπου καλλιτέχνες και σχεδιαστές παρουσιάζουν τα έπιπλα και τα χειροτεχνήματά τους.

2. Oost Indisch Groen (Άμστερνταμ)

Η Oost Indisch Groen είναι μια ολλανδική ΜΚΟ, που ιδρύθηκε από τρεις φίλους στο Άμστερνταμ το 2011. Το όραμά τους ήταν να φέρουν τη φύση στην κοινωνία και τις κοινότητες μέσα από καθολικές αξίες, όπως η κηπουρική, η ευχαρίστηση του να βρίσκεσαι στη φύση και το φαγητό. Από τότε έχουν δημιουργηθεί επτά κοινοτικοί κήποι με 20 οικόπεδα έκαστος και αρκετά παιδαγωγικά προγράμματα για την υγιεινή διατροφή.

Δημοσίευσαν, επίσης, δύο βιβλία συνταγών. Η ΜΚΟ χρηματοδοτείται από την τοπική κυβέρνηση και από κάποια δημοτικά ταμεία. Η Oost Indisch Groen Community Garden, ένα από τα προγράμματα της ΜΚΟ, είναι ένας διαπολιτισμικός κοινοτικός κήπος που χτίστηκε σε μια πρώην κατελιγμένη περιοχή. Το όραμα του κήπου είναι να προωθηθεί η κοινωνική αλληλεπίδραση μέσω της κηπουρικής. Όλα τα οικόπεδα μοιράζονται εντός της κοινότητας. Δύο φορές την

εβδομάδα υπάρχουν ανοικτές ημέρες κηπουρικής και οι κηπουροί καλωσορίζονται με τσάι, που ετοιμάζεται στην κουζίνα του κήπου με βότανα. Υπάρχει ένας πήλινος φούρνος για πίτσες, που χρησιμοποιείται στα πίτσα πάρτι και στο εβδομαδιαίο δείπνο. Εκτός αυτού, υπάρχει ένα smoothie maker που λειτουργεί με δυναμό και χρησιμοποιείται σε εκδηλώσεις και πάρτι. Ο κήπος, επίσης, φιλοξενεί κυψέλες, κήπο Mandala και μανιτάρια.

Επιπλέον, εκεί λαμβάνουν χώρα διάφορα εργαστήρια, μαγειρικές διεθνούς κουζίνας και εορταστικές εκδηλώσεις για την άνοιξη, το καλοκαίρι και τη συγκομιδή. Για τα τελευταία δύο χρόνια, ο κήπος Oost Indisch Groen έχει αυτονομηθεί και διατηρείται μέσω δωρεών από μαγειρικές εκδηλώσεις, πάρτι και μέσω της πώλησης φυτών. Τον κήπο επισκέπτονται άλλες ΜΚΟ και κοινοτικοί λειτουργοί, που φέρνουν πρόσφυγες και μετανάστες για να γνωρίσουν το μέρος.

Βουλγαρία

1. Tandem Europe/ Multi-Kulti Collective (MKC): New Roots (Sofia)

Το Multi Kulti Collective (MKC) λειτουργεί από το 2011 για την κοινοτική ανάπτυξη και τη συμμετοχή των πολιτών, την αλληλεγγύη, την ένταξη των μεταναστών / προσφύγων και τα ανθρωπίνια δικαιώματα. Έχει έδρα στη Σόφια και έγινε franchise το 2015 σε έξι από τις μεγαλύτερες βουλγαρικές πόλεις. Η MKC έχει μεγάλη εμπειρία στις εκστρατείες ευαισθητοποίησης, τη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, τα μαθήματα κατάρτισης, την έρευνα, την παρακολούθηση και την πολιτική ανάλυση. Τα έργα τους έχουν βραβευτεί και είναι μεταξύ των βέλτιστων πρακτικών κοινωνικής καινοτομίας σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

Το 2014 η MKC ήταν εθνικός εταίρος του Δικτύου Πολιτικής της ΕΕ για το θέμα «Εκπαίδευση των μεταναστών» και το 2016 έγινε ένας από τους συνιδρυτές της MKO SIRIUS, η οποία εδρεύει στις Βρυξέλλες. Πριν από μερικά χρόνια, ήταν μεταξύ των κυριότερων εταίρων σε ένα από τα μεγαλύτερα ερευνητικά έργα που συνδέονται με την ένταξη στην ΕΕ, το επονομαζόμενο NIEM.

Ηνωμένο Βασίλειο

1. Comfrey Project (Newcastle upon Tyne)

Το Comfrey Project δημιουργήθηκε το 2001. Ξεκίνησε ως μια ημέρα συνάντησης σε εβδομαδιαία βάση για τους YTH, ώστε να έρθουν σε επαφή με κάποιον εκπαιδευτή σε διάφορες εκτάσεις καλλιέργειας στο Newcastle. Ο κύριος στόχος για την έναρξη του προγράμματος ήταν η δημιουργία μιας δομής αναψυχής και εθελοντικής εργασίας για τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο, μέσω της κηπευτικής και άλλων παραπλήσιων δραστηριοτήτων. Με την πάροδο των ετών, το πρόγραμμα μεγάλωσε τόσο από πλευράς χρηστών όσο και από πλευράς χώρων και προσωπικού.

Πλέον, υπάρχουν εκτάσεις καλλιέργειας, μια για θεραπευτική κηπουρική που βοηθά στην ευημερία των θυμάτων βασανισμού και των τραυματιών αιτούντων άσυλο, και μια για τα άτομα με προηγμένες δεξιότητες κηπουρικής και θέληση να επικεντρωθούν στην κατάρτιση καλλιεργητικών δεξιοτήτων και στην καλλιέργεια τροφίμων, πιο επαγγελματικά. Το βασικό στοιχείο του Comfrey Project είναι ένας κοινοτικός κήπος στο Gateshead σε οικόπεδο μισθωμένο από την πόλη. Η έκταση του κήπου και της κοινότητας είναι 2000m², όπου ένας θεραπευτικός κηπουρός μερικής απασχόλησης και ένας συντονιστής έργου πλήρους απασχόλησης παρέχουν τη δομή για περισσότερους από 25 εθελοντές και μέχρι 50 χρήστες έργων (ΥΤΧ, αλλά και άτομα με ειδικές ανάγκες, οικογένειες που ζουν σε επισφαλή κατάσταση π.χ. πείνα των διακοπών). Οι περισσότερες δραστηριότητες συνδέονται κυρίως με την κηπουρική ή το μαγείρεμα. Ο κήπος είναι ανοιχτός για τους χρήστες και τους εθελοντές κάθε μέρα της εβδομάδας. Φυσικά, το κοινό μαγείρεμα και το μεσημεριανό γεύμα είναι συνήθη διαδικασία. Ο κοινοτικός κήπος είναι ανοιχτός, αλλά συντονίζεται από έναν καλλιεργητή κηπουρικών με τη βοήθεια χρηστών και εθελοντών. Η βασική ιδέα είναι η αυτό-διαχείριση και η αυτο-οργάνωση των χρηστών και των εθελοντών. Οι άνθρωποι έρχονται στον κήπο για να χαλαρώσουν, να μιλήσουν, να εργαστούν και να συναντηθούν. Τα παιδιά έρχονται για να παίξουν και οι οικογένειες για να κάνουν πικ-νικ. Δεν υπάρχει κανένας περιορισμός ένταξης στις δραστηριότητες κηπουρικής. Οι χρήστες είναι ελεύθεροι να συμμετάσχουν σε κοινές δραστηριότητες ή απλά να κάνουν ό,τι θέλουν, ώστε να προσαρμοστούν στον τόπο και τους ανθρώπους με τον ρυθμό τους.

Το όραμα (που ουσιαστικά μετά από μια τόσο μεγάλη εμπειρία αποτελεί πραγματικότητα) είναι να ανοιχτούν χώροι για να συναντιούνται οι άνθρωποι, να νιώθουν αναγκαίοι και χρήσιμοι, να οικοδομούν μια κοινότητα με οικογενειακό συναίσθημα, και να προσφέρουν στους αιτούντες άσυλο εθελοντική εργασία, ώστε να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα του χρόνου αναμονής για το άσυλο και να έχουν κάτι να δείξουν στο βιογραφικό τους σημείωμα, εάν υποβάλουν αίτηση για εργασία. Σε περίπτωση ανάγκης θα επιστραφεί στους ωφελούμενους το κόστος των εισιτηρίων για τις δημόσιες μεταφορές, εάν αυτό αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την ένταξη στις δραστηριότητες. Η κηπουρική θεωρείται ως η δυνατότητα μη λεκτικής επικοινωνίας κατά την εργασία στη γη, κάτι που είναι πολύ συνηθισμένο στην ανθρώπινη φύση. Ωστόσο, η γλώσσα μπορεί να αναπτυχθεί με πρακτικό τρόπο: καθώς κάνει κάποιος μια εργασία, μαθαίνει να μιλάει γι' αυτή. Συναντήσεις για καφέ και διάλογο και ένα ενορχηστρωμένο

μείγμα γηγενών ομιλητών και μαθητευόμενων στις αντίστοιχες ομάδες βοηθούν στην εξασφάλιση της εξέλιξης των γλωσσικών δεξιοτήτων.

Από παιδαγωγικής άποψης, οι δραστηριότητες σχεδιάζονται από μια προσέγγιση κατάστασης, χρησιμοποιώντας τα ενδιαφέροντα των εμπλεκόμενων ανθρώπων και δουλεύοντας με την εγγενή τους ανάγκη να κάνουν και να μάθουν. Οι χρήστες λαμβάνονται σοβαρά υπόψη από αυτή την άποψη, αλλά, επίσης, παίρνουν και ευθύνες σε ορισμένους τομείς, ώστε να ενδυναμώνονται για να εργάζονται με ομάδες και να μάθουν πώς να οργανώνουν ορισμένες διαδικασίες.

Το έργο χρηματοδοτείται μέσω ιδιωτικών δωρεών (τόσο ατομικά όσο και από εταιρείες) και επιχορηγήσεων από καταπιστεύματα και ιδρύματα. Το φαγητό που χρησιμοποιείται για τις πολλές μαγειρικές εκδηλώσεις προέρχεται από τον κήπο αλλά και από τις δωρεές των σούπερ μάρκετ και την τράπεζα τροφίμων. Με την πάροδο του χρόνου το Comfrey Project γνώρισε πολλά σκαμπανεβάσματα (το πιο πρόσφατο ήταν το 2017: όταν όλο το προσωπικό έπρεπε να απολυθεί λόγω έλλειψης χρηματοδότησης, οι εθελοντές και οι διαχειριστές διατήρησαν το έργο κατά τη διάρκεια του χειμώνα και τον επόμενο χρόνο κατόρθωσε να συγκεντρώσει χρηματοδότηση, για να ξεκινήσει ξανά με δύο εργαζόμενους), αλλά διατήρησε τη σημασία του για τους αιτούντες άσυλο και τους μετανάστες, που αναζητούν ουσιαστική δέσμευση και ένα σημείο εστίασης για υποστήριξη, ανεξάρτητα από την κατάσταση. Εκτός από την πτυχή της καλής πορείας του έργου, η σηματοδότηση και η σύνδεση ατόμων μεταξύ τους αλλά και με υποστηρικτικές οργανώσεις στην τοπική περιοχή, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο κίνητρο των χρηστών να συμμετάσχουν.

2. Mazi Mas (Λονδίνο)

Ένα περιπλανώμενο εστιατόριο. Οι εργαζόμενοι του Mazi Mas είναι γυναίκες ΥΤΧ που είτε παλεύουν να βρουν εργασία είτε έχουν προβλήματα με την άδεια εργασίας. Το Mazi Mas και οι γυναίκες πίσω από αυτό προσφέρουν τροφοδοσία για γάμους, ιδιωτικές εκδηλώσεις και γκαλά από το 2012. Μερικές φορές, εάν η ευκαιρία εμφανίζεται, ένα εστιατόριο ανοίγει. Οι ιστορίες των σεφ μοιράζονται διαδικτυακά και το μενού αντανακλά πάντα το τρέχον μείγμα από την κουλτούρα

και την καταγωγή του προσωπικού. Λειτουργώντας έτσι, το πρόγραμμα δεν αντιμετωπίζει μόνο τις προκαταλήψεις, αλλά βοηθά, επίσης, τις νεοεισερχόμενες στο Ηνωμένο Βασίλειο γυναίκες να βρουν τη θέση τους στην κοινωνία. Τα προϊόντα που χρησιμοποιούνται είναι κυρίως από βιολογικές καλλιέργειες της γύρω περιοχής. Οι συνεργασίες με άλλα μέρη, όπως κοινωνικά κέντρα, θέατρα ή εστιατόρια παρέχουν μια ασφαλέστερη βάση για την κοινωνική επιχείρηση.

Τσεχική Δημοκρατία

1. Ethnocatering

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα βασίζεται στην έννοια της κοινωνικής επιχείρησης. Οι μάγειρες που εργάζονται στην Ethnocatering είναι μετανάστριες ηλικίας άνω των 50 ετών, οι οποίες -για διάφορους λόγους (πολιτικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς)- έχουν έρθει -συχνά από μεγάλες αναταραχές- να βρουν ένα νέο σπίτι στην Τσεχική Δημοκρατία.

Οι γυναίκες αυτές βρίσκονται σε δύσκολη κατάσταση ζωής και η ένταξή τους είναι πιο σταδιακή. Έρχονται πρακτικά με μηδενικό υλικό πλούτο αλλά με τεράστια ψυχικά οφέλη και την τέλεια γνώση της κουζίνας των χωρών καταγωγής τους. Η τεχνογνωσία της κουζίνας των χωρών τους τους παρέχει μια δίκαιη εργασία στα μέτρα τους. Οι γυναίκες αυτές έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν και να επεκτείνουν τα προσόντα τους περαιτέρω. Σε περισσότερα από 10 χρόνια παρουσίας τους, διοργάνωσαν πάνω από 1.500 εκδηλώσεις για 500 πελάτες, όπως εταιρείες, μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, ιδιώτες και κρατικούς θεσμούς.

Φινλανδία

Immigrants Villages

Το Immigrants Villages είναι ένα πρόγραμμα LEADER, το οποίο λειτούργησε από το 2011 έως το 2015 στην αγροτική πόλη Punkalaidun της Φινλανδίας. Στόχος του έργου είναι η ενσωμάτωση και ενθάρρυνση των ΥΤΧ. Δεδομένου ότι η Punkalaidun επηρεάζεται από την πληθυσμιακή μείωση λόγω έλλειψης γεωργικών εργατών, η ενσωμάτωση των ΥΤΧ στη γεωργική απασχόληση και τον τοπικό τομέα ήταν η καλύτερη λύση. Αρχικά, δημιουργήθηκαν εταιρικές σχέσεις με 29 τοπικές επιχειρήσεις, οι οποίες συνεισέφεραν οικονομικά στο πρόγραμμα και έδωσαν στους ΥΤΧ την ευκαιρία να εκπαιδευτούν και να εργαστούν στις επιχειρήσεις τους.

Κατά το πρώτο βήμα, σε συντονισμό με το γραφείο απασχόλησης, μια εκπαιδευτική φάση οργανώνεται σε μια από τις συνεργαζόμενες επιχειρήσεις. Κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης, οι άνθρωποι μπορούν να αποκτήσουν μια εντύπωση σχετικά με τον τομέα εργασίας, να αναπτύξουν τις πρώτες δεξιότητές τους και να εξασκήσουν τη γλώσσα. Μέχρι στιγμής έχουν γίνει πρακτικές ασκήσεις για 80 πρόσφυγες, από τις οποίες έχουν δημιουργηθεί έξι μόνιμες θέσεις για τους ΥΤΧ. Οι ευκαιρίες ένταξης στην εργασία έχουν οδηγήσει σε οικονομική άνοδο στην πόλη, δεδομένου ότι περισσότεροι διαμεσολαβητές παραμένουν στο Punkalaidun, επενδύοντας τα κέρδη τους ή τα επιδόματα τους αγοράζοντας ό, τι χρειάζονται στα τοπικά καταστήματα.

Βέλγιο

1. Collectatif (Βρυξέλλες)

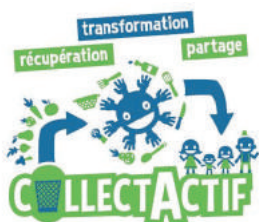
Το Collectatif από τις Βρυξέλλες είναι ένα έργο κοινωνικής εστίασης με γνώμονα τους ΥΤΧ. Παρέχει καλό φαγητό για άτομα με χαμηλό εισόδημα (που είναι σε μεγάλο βαθμό ΥΤΧ), καθώς και ευκαιρίες εισοδήματος και κατάρτισης για τους ΥΤΧ. Βρίσκεται σε ένα κοινωνικό κέντρο και έχει τους ακόλουθους στόχους:

- Να αναπτυχθούν δομές οριζόντιας αλληλεγγύης στις Βρυξέλλες
- Να ενισχυθεί η επισιτιστική ασφάλεια των ανθρώπων που βρίσκονται σε οικονομική αβεβαιότητα.
- Να μειωθεί η κατασπατάληση φαγητού μέσω της ανάκτησης, της επεξεργασίας και της αναδιανομής των απούλητων πλεονασματικών τροφίμων.
- Να ευαισθητοποιηθεί το κοινό σε θέματα, όπως η κατασπατάληση φαγητού και η επισιτιστική ασφάλεια.
- Να ενισχυθεί η χειραφέτηση και η συμμετοχή των πολιτών που βρίσκονται σε επισφαλή διοικητική κατάσταση.
- Να εργάζεστε με απόβλητα τροφίμων για να μειώσετε το αποτύπωμα άνθρακα και, ταυτόχρονα, τα εμπόδια στην οικονομική και κοινωνική επισφάλεια.

Με τη συμμετοχή των ανθρώπων σε ένα κοινό πρόγραμμα, όπως το Collectatif, τα άτομα ξεπερνούν την απομόνωση και εντάσσονται σε μια κοινότητα φροντίδας. Με την οργάνωση γευμάτων υποδοχής, η κοινωνική συνοχή ενισχύεται με μικτό κοινό.

Μέσα από την προετοιμασία των μερίδων φαγητού, καθώς και το μοίρασμα και την προετοιμασία συλλογικών γευμάτων, εφαρμόζεται μια συγκεκριμένη δράση ενσωμάτωσης που αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους της Collectatif.

Η πρωτοβουλία στοχεύει επίσης, να αναγνωριστεί ως έργο δημόσιας ωφέλειας.

2. Atelier-Groot-Eiland (Βρυξέλλες)

Συνδυάζοντας έναν παραγωγικό αστικό κήπο με ένα οργανικό, εποχιακό και περιφερειακό εστιατόριο, όπου οι άνεργοι εκπαιδεύονται για θέσεις εργασίας, το Groot Eiland είναι ένα αξιοθαύμαστο μέρος. Λόγω της τοποθεσίας των δύο προγραμμάτων, το ένα απευθείας δίπλα στο άλλο, καμία μεταφορά εφοδίων δεν είναι απαραίτητη. Βρισκόμενη στην περιφέρεια Molenbeek των Βρυξελλών, η πρωτοβουλία είναι βαθιά ριζωμένη στην κοινωνική κίνηση της πόλης και πολύ καλά συνδεδεμένη με αυτήν. Το πρόγραμμα δεν είναι σχεδιασμένο μόνο για πρόσφυγες, αλλά αντιμετωπίζει και το ζήτημα της ανεργίας, φέρνοντας τους ανθρώπους μαζί.

ΤΕΛΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ

(μετάφραση από το αρχικό κείμενο του Dr. agr. Josef Heringer, 2014)

«Αυτό που είμαστε και αυτά που έχουμε τα οφείλουμε σε πολλές περιπτώσεις σε ξένους πολιτισμούς. Η μετανάστευση ήταν πάντα ένα ουσιαστικό κομμάτι της πολιτιστικής προόδου. Τα όνειρα πολλών ανθρώπων και οι θρησκευτικές υποσχέσεις για σωτηρία συχνά αναφέρονται σε «παράδεισο» και κήπους. Για τους λόγους αυτούς, ας κάνουμε τον κόσμο έναν κήπο, ώστε να μην τελειώσει σαν ένα πεδίο μάχης των πεποιθήσεων και των πολιτισμών.»

“Ο άνθρωπος χάθηκε και σώθηκε σε κήπο!” (Blaise Pascal)

Σε αυτό το πνεύμα, ελπίζουμε να συνεισφέρουμε με την παρούσα έκθεση, η οποία έχει συγκεντρωθεί από πολλές πρωτοβουλίες στην Ευρώπη σχετικά με την ανάπτυξη και τον σχεδιασμό των προγραμμάτων, που ασχολούνται με τους ΥΤΧ σε διάφορες περιοχές και σχετίζονται με τα τρόφιμα. Πρόκειται για έναν τεράστιο τομέα έρευνας, και σε αυτό το έργο, δεδομένων των δοθέντων ικανοτήτων, δεν μπορούσαμε να αντιμετωπίσουμε κάθε πτυχή λεπτομερώς. Ωστόσο, ελπίζουμε ότι εμπνεύσαμε υφιστάμενες και πρόσφατα προγραμματισμένες πρωτοβουλίες. Το έργο που έχει αναληφθεί είναι ιδιαίτερα σπουδαίο, επειδή ενισχύει την κοινωνική συνοχή. Επιπλέον, έχει σημασία να σημειωθεί ότι η προσέγγιση των σχετικών με τα τρόφιμα προγραμμάτων είναι να γεφυρωθούν τρία σημαντικά θέματα:

- Η ενσωμάτωση των μεταναστών, των προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και η επικοινωνία με τους τοπικούς φορείς.
- Η βιώσιμη τοπική παραγωγή τροφίμων· η επανασύνδεση των ανθρώπων με την κηπουρική, τη γεωργία και τη φύση με τη χρήση αγρο-οικολογικών προσεγγίσεων και την παραγωγή υγιεινής, νόστιμης και ποικιλόμορφης κουζίνας.
- Η ενδυνάμωση των ανθρώπων να σκέφτονται και να ενεργούν με πνεύμα συνάφειας και αλληλεγγύης.

Αυτά τα τρία ζητήματα δεν αφορούν απαραίτητα τους ίδιους παράγοντες, αλλά αυτό αλλάζει: ένα πολύ σημαντικό επίτευγμα από τις περιγραφείσες πρωτοβουλίες.

Το καλό φαγητό δεν πρέπει να αποτελεί προνόμιο μόνο για τους πλούσιους ανθρώπους, αλλά αντίθετα πρέπει να υπάρχει δικαίωμα στην τροφή, το οποίο και ορίζεται από τα Ηνωμένα Έθνη:

«Μπορεί να οριστεί ως δικαίωμα, ατομικό ή σε κοινωνικό επίπεδο με άλλους, η απελευθέρωση από την πείνα και τον υποσιτισμό, η φυσική και οικονομική πρόσβαση ανά πάσα στιγμή σε επαρκή τροφή (σε ποιότητα και ποσότητα), που είναι θρεπτική και πολιτιστικά αποδεκτή, ή στα μέσα για την προμήθειά της με βιώσιμο και αξιοπρεπή τρόπο, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα το υψηλότερο επίπεδο σωματικής, συναισθηματικής και πνευματικής ανάπτυξης. Επιπλέον, όλες αυτές οι διαστάσεις είναι αδιαχώριστες από τη διατροφική ευημερία και την υγεία και πρέπει να ερμηνεύονται στο πλαίσιο της επισιτιστικής κυριαρχίας, της ισότητας των φύλων και των δικαιωμάτων των γυναικών». (Ηνωμένα Έθνη 2018).

Υπάρχει μεγάλη δυνατότητα να πάμε παραπέρα αυτές τις ιδέες ,αναγνωρίζοντας τη σημασία τους, και με την υποστήριξη και την παροχή πλαισίων για αυτές τις προσεγγίσεις. Η ανάγκη για περισσότερες συνέργειες και συνοχή στις πολιτικές τροφίμων, όπως π.χ. προτείνονται από τη Διεθνή Ομάδα Εμπειρογνομόνων για τα Συστήματα Αειφόρου Τροφίμων¹⁰, είναι εμφανής, λόγω της υψηλής προστιθέμενης αξίας για την κοινωνία (υγεία, συντροφικότητα, περιβάλλον, κ.λπ.). Πριν αυτές οι αλλαγές συμβούν σε διάφορα πολιτικά, οικονομικά και τα διοικητικά επίπεδα, ενθαρρύνουμε όλους τους ανθρώπους να βάλουν στην άκρη αυτή την έκθεση για μια στιγμή και να πάνε στον κήπο ή το μαγείρεμα με καλές προθέσεις, καλά συστατικά και μαζί με ωραίους ανθρώπους!

Βιβλιογραφικές Αναφορές:

- Πληροφορίες Ασύλου DATABASE AIDA (2019):
- BORN, R. και M. SCHWEFER (2016): Θεσμικές διαστάσεις επιτυχούς ένταξη των προσφύγων στην αγορά εργασίας, CESifo DICE Report, ISSN 1613-6373, Ινστιτούτο - Leibniz-Institut für Wirtschaftsforschung an der Universität München, München, vol. 14, Iss. 4, σελ. 82-84
- Bray, E. Eldridge, J., R. aath, I., Παπακωνσταντίνου, Α., A ngiolini, S., Hydén, J., Thorpe, E. Και A. L edan (2016): Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης Ανάπτυξη. Η ενσωμάτωση των μεταναστών και των προσφύγων. Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκήν Ένωση, Λουξεμβούργο.
- ΕΚ, στη διεύθυνση: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/librarydoc/the-europeanbenchmark-για-πρόσφυγας-ενσωμάτωση-μια-συγκριτική-ανάλυση-σε-14-eucountries>
- Euracademy (2014): ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΚΤΙΡΙΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΓΙΑ ΜΚΟ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ www.euracademy.org/wp-content/uploads/2016/03/ThematicGuide13_eng-1.pdf
- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (2019): Μετανάστευση και εσωτερικές υποθέσεις: Συνθήκες Υποδοχής. <https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/>
- ΟΟΣΑ (2016): Πρόσληψη προσφύγων - Ποιες είναι οι ευκαιρίες και οι προκλήσεις για τους εργοδότες; Συζητήσεις για τη μεταναστευτική πολιτική © ΟΟΣΑ / UNHCR, Αρ. 10 Σεπτεμβρίου 2016
- Onorati M.G.: - Bednarz F. (eds.), Δημιουργία Διαπολιτισμικών Ικανοτήτων, Leuven: Acco, 2010
- Steward, E. (2005): Εξερεύνηση της ευπάθειας των αιτούντων άσυλο στο Ηνωμένο Βασίλειο. Πληθυσμός, χώρος και τόπος. Space Place 11, 499-512 (2005) Δημοσιεύθηκε σε απευθείας σύνδεση στο Wiley InterScience (www.interscience.wiley.com). DOI: 10.1002 /psp.394
- UNESCO (2019): <https://en.unesco.org/themes/social-transformations>
- Ηνωμένα Έθνη (2018): ΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΠΟΥ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΣΕ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

ACRA, μη κυβερνητική οργάνωση, λαϊκή και ανεξάρτητη. Ιδρύθηκε το 1968 στο Μιλάνο. Η ACRA ασχολείται με την καταπολέμηση της φτώχειας μέσω βιώσιμων, καινοτόμων και συμμετοχικών λύσεων και προωθεί μια κουλτούρα διαλόγου, ολοκλήρωσης, διαπολιτισμικής επικοινωνίας, ανταλλαγής και αλληλεγγύης.

ABD, οργάνωση για την ευημερία και την ανάπτυξη της Βαρκελώνης. Πρόκειται για μια μη κυβερνητική οργάνωση. Υπερασπίζεται τα δικαιώματα των ανθρώπων που ζουν σε ευαίσθητες κοινωνικές συνθήκες, μέσω προγραμμάτων με επίκεντρο το άτομο και την κοινότητα, με στόχο την προώθηση της προσωπικής ενδυνάμωσης και της κοινωνικής συγκατοίκησης.

AGROECOPOLIS, το ελληνικό δίκτυο αγρο-οικολογίας, διατροφικής κυριαρχίας και πρόσβασης στη γη. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη μέσα από την εμπειρία που αποκτήθηκε από χρόνια συνεργασίας με διάφορες επίσημες και ανεπίσημες ομάδες, οργανώσεις και τον ακαδημαϊκό κόσμο.

DIE AGRONAUTEN

Forschungsgesellschaft
für Aarar- und Ernährungskultur

AGRONAUTEN, ένωση για την έρευνα και την προώθηση βιώσιμων συστημάτων διατροφής, και των γερμανικών περιφερειών και των τοπικών οικονομιών, από το Freiburg. Από το 2014 έχει αποκτήσει εμπειρία στην έρευνα και τη διάδοση τοπικών και βιολογικών καλλιεργειών, καθώς και σε έργα ολοκλήρωσης και διαπολιτισμικών ανταλλαγών, μέσω της γεωργίας και των τροφίμων.

KAMBA, ιδρύθηκε το 2016 στο Μιλάνο με στόχο την προώθηση βιώσιμων δραστηριοτήτων και πρωτοβουλιών υπέρ των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο, μέσω δράσεων με βάση τα τρόφιμα, για τον διαπολιτισμικό διάλογο και την κοινωνική ένταξη.

SIS, κοινοπραξία κοινωνικών επιχειρήσεων. Ιδρύθηκε το 1988 στο Μιλάνο, για τη στρατηγική ανάπτυξη της κοινότητας. Το Passepartout έχει ως στόχο τη δημιουργία ενός ευρέως διαδεδομένου, καινοτόμου και βιώσιμου συστήματος στέγασης για τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες.

food relations

ACRA

ABD

Associació Benestar
i Desenvolupament
Entitat declarada d'Utilitat Pública

DIE AGRONAUTEN

Forschungsgesellschaft
für Aarar- und Ernährungskultur

AFRO FOOD & CULTURE

To *Food Relations* είναι ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα, που στοχεύει στην ενδυνάμωση χώρων για την κοινωνική συμμετοχή, τη διαπολιτισμική επικοινωνία και την ενσωμάτωση πολιτών άλλων χωρών στην Ευρώπη, μέσω της ανάπτυξης και της κοινοποίησης εμπειριών, οι οποίες αποτιμούν τα τρόφιμα ως εργαλείο διαλόγου και ένταξης.

To *Food Relations* είναι ένα συγχρηματοδοτούμενο έργο από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης AMIF-2016-AG-INTE-776182

Η έκδοση αυτή παρήχθη με την οικονομική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το περιεχόμενο της είναι αποκλειστική ευθύνη των εταίρων του προγράμματος Food Relations και δεν αντανακλά, απαραίτητα, τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.